

گول سوو

مجله یه گ مانگانه گشتیه له لاین
دهزگای رووشنهویری (شه فقه) بلاونه کریه یگ

شماره (۸۵) ته مهور (۲۷۱) کوردی (۲۰۱۱) میلادی

باشوور سوودان و هه ریم کوردستان

کورد فهیلی له شوون دابه شه و بوین چه وه ریکریای

نه فتخانه له جه سه ی کوردستان
داوریاگه، ناوچه ی کیشه له سه ر نیه

حوسه یین سه فامه نش و شکانن نه ریتته یل هونه ری به ش خوارگ کوردستان

کارێزماو خاک و مللەت دیریم وەلی...؟!

وختەیلێگ هەس ک ئێسان ئەوێ ک ئەشەفێ یا دۆینی یا خوەنی له هویریه و ناچێ! رووژەیلێگ چوین بەیابوین و مردن ئەزیزەیل و رووژەیل نەتەوێی و رووژ ئن خواستن و شوی کردن و رووژ خوەشی و ناخوەشی کەسوکار و هووژ و مللەت و بوونەیل تر ک ها یاد و هویریان وەلی ئەوێ ک من خوازم بۆیشم باس سەرۆه‌ری مللەتەیلە ک وه رووژ سەرۆه‌خوێی ناسیاگە! لەی نزیکەیلە و له ناو دل چەرمگ خاک سێی ئەفریقا، ناو مللەتێگ و خاکەگی له بان نەخشی سیاسی دنیاو نەتەوێل یەککرتک چوێه شان 192 وڵات تا ژمارەری وڵاتەیل خاوەن دەنگ و ماف له 200 نزیکتەر بکا! نازانیمن له ئاینده کام مللەت زوێتر لهی ژماره زیاد ئەکا وەلی دياره ئەوانه‌ی خاوەن وڵات و مللەت چەو سیرن وەسەرۆه‌خوێی، کوتەری دلێان چەنە ئیمه ئەرای شیرینی ئی خەوهره ناکوتی و خوەشیان وه رەنگ و تام خوەشی ئیمه نیه. وهختێگ کەفیده هویریان وەرژە فرە له مللەتەیل ئەرای رزگاربوین تەقلا کردیمه و هیمان ئی چەوهری تیه له ها دەم کەل، ئمجا زانیمن ک ماف وه ژمارەری رووژەیل و سألەیل حساو ناکرێید! ئیمه کارێزما و خاک و مللەت دیریم وەلی له مللەتەیل ماف گومە سار و فرە چەوهری کیش گەورای دنیايمین ک ژمارەری رووژەیل و سألەیل جهورکیشانمان بیهسه هاوار کویەنی هەق خاوی، کەي دەنگ بەرزەو کردیمه؟! کەي داوای مافەیلمان کردیمه؟! چەن جار خەو وه سەرۆه‌خوێی دیمه؟! چەن جار مالویران و لانهوێز بيمه؟! چەن جار له ژان بیکەسی و دەرۆه‌دەری سەرئەوانیمه؟! چەن جارتر له شوون ریمان ئمارەتەیل کوردنشین، خاک و مللەت و ئارەزووێلمان بەش بەشەو کردنه؟! هیمان تام سەرۆه‌خوێی نەکردیمه و زانیمن ک تەنیا تاوان خوەمان نیه ک له وخت سەرھیزدان ئالای باوهرەیلمان نه هیچ ولاتێگ و نه نەتەوێل یەککرتک نەهاتەسه پيشواز!؟

هیچ وخت مللەت کورد و داخواریه‌یل رهوا وەلی پیرو له پا کەفتگی، چەنە ئمروو جەوانەو نەبیه و چەنە ئمروو هەوہجە وه ئەوہ تیرید ک گشت دەنگ و باوهرەیلی بوونە یەک تا ئی دەرڤەتە له بار نەچێ! سەرۆه‌خوێی ئەرای ئیمه تەنیا ژمارەیلەگ نیه له ناو ژمارەری ولاتەیل! خەلات یا پیشگەشیگ نیه وه خیر سەر بەدەنی پیمان، یه داوای رهوای دویەکەو ئمروو ئایندهمانه، یه ئاوات و ئارەزووی گشت ئەوانه‌سه ک زانن هیچ مللەتێگ له زێردەسی ئایندهی رەنگ تیری.

دویەکە باشوور سوودان و ئمروو... ئەرا کوردستان نەودا؟! هیمانیش له ناو هۆل نەتەوێل یەکەوگرتک شوون فرەس ئەرای ولاتەیل تازە و مللەتەیل نازادێخواز ک چەو زووردارەیل شکنن، وه مەرگیگ ئیمەش ژمارەیلەگ تازە ئەلوژنیمین ک ناو خوەمان و ولات خوەمان له بانی نووسریا بوود، ئمجا ئەو ژماره و ئەو رووژە ک ئی رویداگە له ناوی چەو واز ئەکا ئرامان پیرووترین رووژ و ژمارەس...!

		
35	26	16
<u>مللەت کورد وه درێژایی ژنیانی</u> <u>کەسەیل ناودارو خاوەن بەهره</u> <u>داشتگه، وەلی وەگورەي.....</u>	<u>دیاره ئمروو هەرکەسیگ هە ئسید</u> <u>و بیریگ قسە ریکخەید و هەر</u> <u>له خوەیەو خوەي.....</u>	<u>بی گومان فراوانبوین</u> <u>شیوه‌زووانەیل زووان هەر</u> <u>نەتەوێگ نیشانه‌ي.....</u>

سەر نوێسەر
عەلی حسین فهیلی
بەرئۆه‌بەر نوێسانن
ماجد سویره‌میری
سکرێتیر نوێسانن
ئاراس جەواد
دەستە‌ی نوێسەرەیل
جەواد کازم
سوندوس میرزا
جەمال ئەرکەوازی
سارا عەلی
نەسرین میرزا
ئامادە‌کردن هونەری
لەیس عیسا ئیبراهیم

Tel:
07901373702
7403411
8836604
gullsoo@shafaaq.com
نرخ 1000 دینار

خاوەن ئه‌متیاز دەرگای رووشنیری و راگه‌یانندی کوردی فهیلی(شەهەق)

رقم الاعتماد في نقابة الصحفيين العراقيين 1015
رقم الايداع في دار الكتب والوثائق 892 في 2006
مؤسسة شفق للثقافة والاعلام للكورد الفييلين

له شوون خهبات بی وچان مللهت باشوور سودان و ململانی وهل دهولتهت مهرکهزی سته مگهر و عه قلیه ته وشکه گه ی و هه میش خودی راگری ئی ملله ته له وهر اوهر سهرکوت و کوشتر دهسه جه می نهرا نازادی و ماف دیاری کردن چاره نویس ک پهنج دهیه دریژه داشت سهره نجام گه وراترین ولاتهت نه فریقیا له روی رویوهر به شه و کریا .

له شوون ئی جیاوه بوینه و له دویای نهوگ سهروک پهرله مان باشوور سودان له وهر اوهر هه زاران هاوالاتی نهو ولاتهت ک دروشم (هه رگز ته سلیم نیهویم) به رزهو کردوین، وه شیوهی فهرمی سهره خودی ولاتهت گه ئاشکرا کرد و بویه ۱۹۲مین ولاتهت له ریکخراو نه ته وهیل یه که وگردگ و کورسیگ له کومه لگای ناوده ولتهتی نهرا خودی هاورده دس. نهوگ مایه ی خوده شالیه ک دهولتهت نوویای باشوور سودان له بان سروشت دیموکراسی و چهن ره گزی و تایفی داکووکی کردگه و وهی جووره کومار باشوور سودان له رووژ ۹ تمموز ۲۰۱۱ بویه دهولتهت گ خاوهن سهره وری و سهره خودی هه رچهن ک چهنه ها کیشه ی سهره کی وهل دهولتهت سودان دیری ک وهی چاره سهر مهنه له وانه یس گرفت ناوچه یل کیشه له سهر ک ئومیدواریم نهویش له ری گفتوگوو چاره سهر بکریه ی نهگ

نهوگ مایه ی سهر سر مه نینه نهو سه ک یاسای ژماره ۱۳ ی سال ۲۰۰۸ ک له لایهن پهرله مان عراقیه و ده رچگه میکانیزمه یل دامه زرانن هه ری مه یل فدرالی ده سنیشان کردگه وهل له ماده ی ۱۱۹ فه سل یه کم له بهش په نجه م ده ستور عراقی هانگه ک هه ر پاریزگا یا زیاتر ماف دامه زرانن هه ری م فدرالی دیری نهویش له شوون راپرسیگ ک له مه ردم بکریه ی و دو ریگه نهرا جیوه جی کردن نهو ماده داناکه، یه کم یه ک سویم نه ندامه یل نه نجه و مه ن پاریزگانان داخوازیگ له و باره وه پیشکده ش حکومت بکه ن یا یه ک دهوم ده نگد ره یل هه ر پاریزگانگ خوازیار دامه زرانن هه ری میگ نهرا خودیان بوون.

عراقیه یل وه زورم ده نگه یل سیستم فدرالی نهرا ئیداره کردن ولاتهت گه یان په سه ن کردنه ک وه گوره ی نهو سیستمه ده سه لاته یل ده ستوری له ناوئی حکومت ناوه ندی و هه ری مه گان ک ده سه لاته یل یاسادانان و جیوه جی کردن و قه زایی تاییهت وه خودیان دیرن به شه و بکریه ن و هه میش نهو هه ری مه یله ماف نهوه دیرن هیژ نه منیه تی خودیان داشتوون نهرا پاراستن ئاسایش و سه قام هه ری مه گه یان. ئیمه له مالکی پرسیم ک هوکار پیشکده فتن ولاته یل ئمارات عه ره بی و نه مریکا ک ئی سیستمه له ولاته یلیان چه سپاننه چه یگه و نهرا جه نگ ناو خودی له ی دو دهولتهت وه ریا نهو یه؟

نه گه ر جوور نمونه ولاتهت ئمارات عه ره بی یه ک گرتگ بویم دوینیم ک سیستمه گه ی ئی تحادی فدرالیه و حکومت مهرکهزی ده سه لاته یل سنوردار دیاری بکریاگیگ دیری و حکومته یل مه حه لیه یس

هه ر کامیان نه خش و ده سه لاتهت خودیان له ئماره ته گه یان دیرن و ده ستور شیوه ی په یوه ندی له ناوئی مهرکهز و ئماره ته گان دیاری کردگه و هه ر ئماره تیگیس کونترۆل نهفت و سامانه یلتر خودی و ئاسایش ناو خودی خودی نهکا.

مالکی بایه د بزانی ک مه سه له ی سهره خودی کوردستان عراق مینیده بان شیوه ی کار کردن حکومت ناوه ند وه ماده یل ده ستوری وه تاییهت تا چه نیگ جدی بوود له جیوه جی کردن ماده ی ۱۴۰ ده ستور.

ده سه لاتهت مهرکهزی له گوزه یسته وه زورر چه ک و سهرکوت و زور و زولم ده سه لاتهت سته مگهر سه پیا بان ملله ته یل عراق و نه نجامه گه ی

عراقیه یل وه زورم ده نگه یل سیستم فدرالی

نهرا ئیداره کردن ولاتهت گه یان په سه ن

کردنه ک وه گوره ی نهو سیستمه ده سه لاته یل

ده ستوری له ناوئی حکومت ناوه ندی

و هه ری مه یل ک ده سه لاته یل یاسادانان

و جیوه جی کردن و قه زایی تاییهت

وه خودیان دیرن به شه و بکریه ن و هه میش

نهو هه ری مه یله هه قه دیرن هیژ نه منیه تی

خوه یان داشتوون نهرا پاراستن ئاسایش و

سه قام هه ری مه گه یان.

دیمن ک نهو سیستمه چوین ته فرو توینا بوی و له ی لاوه سیستم لامه رکهزی و هه ری مه یل نهو سیستمه سه ک میزووی نوو و راسیه یل جوغرافی و سیاسی هاوردگه سه ی دی و وهی سیستمه سهرله نوو ملله ته یل عراق یه که وگردن و له شوون گوشه گیری نزیکه ی دو دهیه عراق دواره گله و خوارد نهرا ناو کومه لگای ناوده ولتهتی.

دهولتهت یاسا و هیژمه یل عه ره بیتر ک هاویه شن له پروسه ی دیموکراسی عراق بایه د سهرتا له ناو خودیان دیموکراسی بچه سپن لهوهر نهوگ ئی کاره کلیل دویری گردنه له ره گه زیه رسی و توند رهوی و ناوگردن له جه نگه یل ناو خودی و هه میش بایه د گشت ره یل و شیواز ئاشتیخوازانه بگرنه وهر له ره فتر وهل نه ته وه و تایفه یل تر و یه ته نیا گفتوگووه ک سوین سهره کی دویری گردنه له توندوتیژی و بابه ند بوین وه دیموکراسی نهویش له ری دگانناین وه ماف نه ته وه و تایفه یل تر.

چه سپانن دیموکراسی نیاز وهه قلیگ نهرم و واز دیری ک ده رفهت هویره و کردن وه نازادی به یگه لایهن وهر اوهر و دگان بنه یده مل مافه گانی و هه میشه قاپی نهرا گفتوگوو واز بیلئ و دویر بگری له فهرهنگ دکتاتوری گوزه یسته و ته ک حزبی و ری نه گری له وهر اوهره گه ی ک چوین ری ژیان خودی نه لوژنی د واته ته قالا نهکا گوشه گیری بکا.

دامه زرانن هه ری مه یل جه وهر دیموکراسیه و بویه سه داخوازیگ مه ردمی له عراق تازه و نامانجه گه ی ری داین وه هاوالاتیه تا نه خش خودی له گشت بواردیل ژیان بازی بکا، وهی خاتره حکومت عراق نه بایه د بووسیده نوای ئی داخوازی مه ردمیه و نه ر ک حکومته ک ته قالا بکا ناسنامه ی نیشتمانی هاویه شیگ دروس بکا نهرا پاراستن یه کیه تی نیشتمانی ولاتهت و سهره وری هه ری مه گان.

له کووتای ئویشم: سیستم لامه رکهزی و چاره سهر ئتحادی. واقعه گه خودی سه پنیگه ی و رووشنهویری وهر پرسه له دروس کردن متمانه له ناوئی ملله ته یل و ژیاره یل نهرا ژیانگ ئارام و سه قامگیر.

فدرالی له ناوئی په سهن کردن و موزایه دهیل سیاسی

وسام نه لجابری

سیستم فدرالی شیوازیگه له شیوازیل وهریوه پردن دولهت و ماناگه ی حکومت لا مهرکهزیه یا به شه وکردن دهسه لاته له ناوئی ههریمهیل و ناوهند و هشیوهیگ ک نه و دهسه لاته له ناوئی نه و پاریزگایه یله ک و هشیوهی ههریم خوهیان ریگ خه نه به شه و کریه ی و ههریمهیل هه مان نه و پاریزگایه یله نه و هلی جیاوازیه گه ی له وهسه ک دهسه لاته حکومت ته یله مه حلی زیاتره و بود نه ویش و دگوره ی یاسایگ ک په رله مان عراقی دهری کردگه و هپشت به سان و دهه ستور عراقی ک له یه کیگ له بره گه گانی هاتگه ههر پاریزگایگان زیاتر ماف نه وه دیرن ههریمهیل فدرالی دامه زرنن و نه و ههریم یا ههریمه یله وابه سه مین و ناوهند و هلی و دهسه لاتیگ زیاتر ک بتویه نه کاروبار خوهیان له روی ندراری و هریوه بو نه. سوود و نه فهیل سیستم فدرالی فه رن و ئی سیستمه سه رکه فتن خودی له ولاته یل فه ریگ له جه هان نسبت کردگه و نه زمون ههریم کوردستانیش له عراق ک له سی پاریزگا پیکه اتگه سه رکه فتن خودی سه ماندگه، نه ویش له سه قامگیری ناسایش و نابووری و خزمه تگوزاری و ناوهدانه وکردن ههریمه گه به رجه سه بویه، ههر چه نه زمونونه گه جاریگ ساواس. ههریم کوردستان و هبوودجه ی ۱۷٪ ک و دگوره ی یاسا نه رای دیاری کریاگه و مه یاخه یلتر ک له ری ناستمار و دهه سی هاوردگه تویه نه ستگه ده سه کفه تیه یل فراوانیگ نه را ملله ت کوردستان و دهه سی بارید و سه رکه فتن ئی نه زمونونه سیاسی هه یل عراقی و مه ردم ناوچه یلتر عراق هان داگه ک داوای دامه زرانن ههریمه یل فدرالی بکه ن و ئی مه سه له له ده ستور هه میشه یی عراقیش جوور مافیگ له مافه یل مه ردم چه سپیاگه. نمروو مه سه له ی فدرالی هیشه تگه سیاسه ته مه داره یل و نه ته وه یل عراق و ه دو دید بنوورنه سیستم فدرالی، دید یه کم نه وه سه واقعه گه جوور خودی قه بول بکه ن نه ویش و ه چه و برین له نه زمون ههریم کوردستان و له و ه رچه وگردن به رزه وهندی مه ردم، ههریمه یل فدرالی نه را خوه یان دامه زرنن. یا مه سه له ی فدرالی نه را مه به سه یل سیاسی و ه کاربگرن، ههر له وهر نه وه سه ک ژماره یگ له سیاسی هیل لاف مقه یه تیکردن یه کیه تی خاک عراق له خوه یان دن و یه ییش دیدیگ نارها و هه له س سه باره ت و ه قدرالی له وهر نه وه گ ئی سیستمه و ه مانای به شبه شه و کردن خاک عراق نه یه. بریگتر له لیان دهول به شه وکردن عراق له بان بنه وای تایفی و ره گه زپه رسی دن و یه ییش مانای نه وه نه یه ک خه له ل له مانای فدرالی بوود به لکم کیشه گه هاله دهر وین و هویر و هزر نه و سیاسی هیل. واقع سیاسی نمروو و بار ژیان و گوزهران مه ردم پاریزگانگان عراق نیاز وه داواکردن سیستم فدرالی دیری ک هاله خزمه ت به رزه وهندی مه ردم دویر له مملانی تایفی و ره گه زپه رسی.

بیلا وه دیدیگ

واقع بینانه

بنووریمه

دامه زرانن

ههریمه یل فدرالی

نبراهیم نه حمه د

ته سر یچه گه ی سه روک نه نجوومه ن
نوینه ره یل عراق و سه رکرده ی لیست
عراقیه نوسامه نوچیفی له باوهدا
دامه زرانن ههریم خوه رئاوا (نه نبار
و سه لحدین و نه ینه وا) کاردانه وه یل
فه ریگ و ه شوونیه و بویه ک بریگ
ته سر یچه گه په سه ن نه کردنه
و ناره زایه تی خوه یان له و هراوهری
نیشاندا نه و بریگتر و ه داخوازییگ
ناسایی له قه له می دانه .

نوچیفی خوازیار یا دهقیقتر بویشم هه ره شه ی دامه زرانن ههریمه یگ سوننی له ناوچه یل خوه رئاوای ولات کردگه و نویشی ئی داخوازیه و ه خاتر نه و زولم و سته م و په راویز خسته سه ک پیکه اته ی سوننی رویره وویی بویه. نه و هه له یا نیکالیه ته ک نوچیفی کفه تگه سه تی و بویه سه بایس کاردانه وه یل جوور و ه جوور له داخوازی دامه زرانن ههریمه یگ تایفی خودی دوینیده و، له وهر نه وه گ له هویری چه یه یا له هویر خودی بردگه سه وه ی ک مه سه له ی تایفی چ دهره نجام ترسناکیگ له میزووی عراق و ه شوونیه و بویه، چ له سه رته ای دامه زرانن عراق نوو تا نمروو و چ له ی چه ن سال دویاخره له شوون رمیان به عس. گشت زانیمن ک سه رچه وه ی گشت نه و هه نگی و کوده تایه یل و خوینرشانه یل و کاولکاریه یله ک عراق و ملله ته گه ی له ماوه ی نه وه د سال گوزه یشته تویشی هاتنه مه سه له ی تایفی بویه، هه له یا نیکالیه ت تر نوچیفی نه وه بویه ک داخوازیه گه ی له و ه خت سه ردانه گه ی نه را نه مریکا خسته سه سه روی له و ه ختیگ بایه د

داخوازیه گه ی جوور ده سپیخه ری یاموباده ریگ و ه شیوه ی نارام و ریگ و پیک له به غداوه بخریاتاگه روی. نیکالیه ت سییم نه وه سه ک چه نه پروژیه یی و ه هه ره شه و گوره شه و ته سر یچه یل ناگرین له میدیاگان نه نجام نه یه گری به لکم بایه د داخوازیه گه له ری میکانیزمه یل ده ستوری و نراده ی مه ردمی و که شه وه ای گونجیاگ بخریه یده روی، وه لی له و هراوهریش بایه د داخوازیه گه ی نوچیفی و داخوازیه یل هاوشیوه ی و ه دویر له شک و گومان له یه که وه بدریه ی تا باروودوخ و کاروباره گه گرژ و قهیراناوی نه ود و ری و ه خاوه ن نه ته یل خراو نه دریه ی له ناو لیخن راو بکه ن. نوورستن باوهدتیا نه نه را مه سه له ی دامه زرانن ههریمه یل وه یی له و ه رچه وگردن نه وه ک چ که س و لایه نیگ و جوین و نه را داوای نه کا فه رز نه کاده ملمان باریمه و هویر ک ده ستور عراقی ک زورم ملله ت عراق شه ش سال و ه رجه نیسه دهنگ به لی و ه پیدای مه سه له ی فدرالی له تی چه سپیاگه و و ه شیوه ی ناشرکا له تی هاتگه ک عراق دهوله تیگ نئحادیه و له چه ن بره کیگ ده ستوره گه پاس میکانیزمه یل دامه زرانن ههریمه یل فدرالی کریاگه و سی سال له شوون نه وه ییش په رله مان عراقی یاسای جوینیه تی جیوه جی کردن سیستم فدرالی و دامه زرانن ههریمه یل دهر کرد و بیچگه نه وه ییش و ه شیوه ی واقعیانه نمروو ههریمه یل فدرالی و نه و ههریم کوردستان هه س ک گشت سه لایه ته یل و مافه یل ده ستوری ههریمه فدرالیه گان له چوارچیوه ی دهوله ت عراقی وه یی دریاگه. و ه رجه نه وه ییش یانی نریکه ی سی سال و نیم پیش چه ن پاریزگایگ له وانه ییش پاریزگای به سه رگامه یل عه مه لی نه را دامه زرانن ههریم فدرالی نه لگردن وه لی ئی کاره و ه خاتر هوکاره یلی ک لهیره دهر فه ت پاس کردنیان نیه سه رنه که فته .

مه سه له ی گرنگ له ی باوهدته نه وه سه ههر وه و جووره گ ههریم کوردستان ناسنامه ی نه ته وه یی کوردی نه لگردگه شاید ناسایی بوود ههریم خوه رئاوایش ناسنامه ی مه زه وه ی سوننی نه لگری و هه میش ناساییه ک ههریم باشوور و ناووراسیش ناسنامه ی مه زه و شیعه نه لگری، نه ویش و ه خاترشیه وه ی دیموگرافی کومه لگای عراقی وه لی له ناو ئی ههریمه یل نه ته وه یی و مه زه ویه بایه د ماف گشت که مایه تیه یل بیاریزه یی، نمروو له چوارچیوه ی سنوور ههریم فدرالی کوردستان عه ره به یل و تورکمانه یل و مه سیجیه یلیش نیشه جان و بایه د له چوارچیوه ی ههریم فدرالی خوه رئاوا و باشووریش ک کورد و تورکمان و شیعه و سوننه له تی نیشه جان مافه یل گشت هاوولاتیه یل له چوارچیوه ی ههر سی ههریمه گه بیاریزه یی و ریز له خواست و نراده یان بگریه یی و یه ییش به شیگه له سوود و نه فه یل سیستم فدرالی له ولاتیگ جوور عراق ک له چه ندین نه ته وه و تایفه ی جیاواز پیکه اتگه و نه زمونونه یل سه رکه فته تیگ له ی باوهدته له و ولاته یل جه هانه دیریم ک وه ی سیستمه ده سه لاته گه یان چه سپیاگه. له کووتایی یه مه نگیه بویشم ک دیاریکردن چارهنویس نه بایه د بکه فیده ژیر کاریگه ری هه له په له و کیشه مکیشه یل و گرژی و بایه د و ه دیدگایگ واقع بینانه بنووریمه راسیه گان.

شورش تاریخه

فاتمه سادق

مهسه لهی شورش له تاریخ هه مر ملله تیگ ، تاریخه و تومار کریه پید، نیمه ییش جویر ملله ت کورد خاوهن چه نه ها شورش پیروز بویمنه و خوه مانیش خاس زانیم نامانج شورش و شوورشکاره یلمان چه بویه. دکتور مسته فا مه حمود ئویشید (که سه یلیگ هه خه بات که له وهر خاتر ئه وه ک ره ها بوون له ژیرده سه یی و ... که سه یلیگی ش هه ن پابه ندن وه قویله و کوردن به نه یی یا عبودیه ت).

وشه یا که لیمه ی شورش، وشه یگ سیاسیه و نامانجی دره چینه له و بار یا وه زعه وهره و خاستر یا خراوتر و دگوره ی تایفه گه ی. لهیره تویه نیم ده سنیشان شور شه یل کوردی بکه یم ک پاکترین و جوانترین نامانجیگ بوینه ئه را گه ردین له شوون ژیان خاستر و ناسووده تر و شکانن مه رز سته مکاری.

ئه گه ریش بایمنه بان تاریف شورشکار، ئه وه بیگومان په که مچار بایه سه هویر له به رزه وندی گشتی و چه سپیگ بکه یم ک هه میسه له لای زوورم شورشکاره یلمان وجود داشته گه و خه بات له وهر خاتر و ددیهاوردن هه قه یل ملله ت کوردمان کردنه و گیانفیدای خوه یان کردنه. نیمه ئه گه ر که میگ وه وژدانه و تهماشای شورشکاره یلمان بکه یم بایه سه نه ک هه له وه ختیگ

ناویان ژنه فیم شانازی بکه یم، به لکوو هه میسه له دل و دروینمان شوونیان دیاری بکه یم، جوینکه نازایی و داناییه ئه را شورشکاریگ وه ته نیا متمانهی مه ردمانیگ باریده دس و هه مان ربه روی بگرنه وهر!! هه لبه ته نیمه ی کوردیش تانیسه ییش هه ره وه چه وه شورش دیریم، ئمجا ئه گه ر تا دویه که شورش چه کداری بویه، ئه وه ئمروو هه وه چه وه شورش رووشنهویری و ماریفه ت و زانیاری دیریم، وه لی بایه سه ئه وه ییش له هویرمان بوود ک هویچ ملله تیگ ژیرده سه و سته مدیده وه بی شورش و شوورشکاره یل نه ره سینسه نسه نازادی و نامانجه یلیان. دی نه بایه د هه ره که سپیگ وه ناو نازادی و وهر چه رخان تازه وه پشت له هه ول و ته قلا ی شورشکاره یل بکاو نامانجی ناوژرانی و سوکایه تیگردن شورش بوود، جوینکه شورش تاریخه.

فره جار باسیگ ژنه فیم یا باوه تیگ خوه نیمه نو، وه تابه ت باوه ته یل نویسه ر کوردمان، توان حاشا له رویداگه یل پیروز و تاریخه یلیگ پیروز بکه ن، ک یه ییش جی داخه هه ره که سپیگ هه لسید و قه له میگ گریده دس و نویسد، وه لی نه زانید ناقیه ت ئه و نویساننه چه له لی که فیده و؟ یا هویر له وه ناکه ن وه و نویساننه یل بی مانا خوه یان له وهر چه و مه ردم خه ن و پله ی رووشنهویری خوه یان وه نه فام و نه دیده ئسپات که ن، دی نوورید هه رچی بایده هویریان له نک قه له مه و خه نه ی بان لاپه ره ی چه رمگ و روی خوه یان وه پی سیه که ن و دژ واقعه ت قسه که ن.

که سه یلیگ هه ن چه گز واقعه ت و له هیز و توانا ماریفه تیان نیه، هه میسه دوینید زولم له تاریخ که ن و توان له شانیه ت رویداگه یل پیروز سه خت تاریخی که مه و بکه ن و توان وه ره خنه و ناوینتگ ناجوور ناو دره بکه ن، وه لی جویر ئه وه ک مه سه له ت کورده واری خوه مان نویسیگ (بی ناوی فره خاستر له به دناوی). جوینکه ئه وانه ک قه درو حورمه ت نیه گر ن له پیروزی ملله ته گه یان به دناوی ئه رایان مینیده و.

ئه وه نه ی قه در و چاره نویس خوه یان رازی بوون و دنگ نارزه یه تی نشان نه یه ن. ئه و ئه رای جوینه یل کلاسیکه له رووژگار جویر ئمروویش وه شیواز و فۆرمیگ تر هیمان هه ره وواج دیرن و په ره وه پیان دریه یگ ، وه لی هویچ وه ختی ئه و ئه رای جوینه یله نه تویه نستنه و نه تویه نن نوای ئاده میزاد بگرن تا گه شه به یگه هه ول ئالشتگردن جه هانیگ پر زولم و زوورداری و دوپارووژ. دیارترین هه ول ئنسانیه ت له ی مه یدانه،

له سه ده یل ناوړاس به ره مه دا، له وهر خاتر ئه وه ک ئنسانیه ت له تیه ریکیه وه بووه یگ وهره و رووشنایی و له ناو جوار دیوار تیه ریک بارگه ی ده یشت. بیگومان دروسکه ر مسته لئ نایدۆلۆژیا (نانتون دستوت دوتراسی) بوی ک سال ۱۷۹۷ ئی وشه هاوردنه کار. دوپاخیش یه کیگ بوی له و قه یله سوو قه یل فره نسیه ک وهریه و به رایه تی نامووزگای فره نسی وه پی سپاردن تا له و ریه وه هویر و فکری رووشنگه ری په خشه و بکه ن. ئه و له ناوئی سالا یل ۱۸۰۱ تا ۱۸۰۸ له به ره میگ خوه ی وناو توخمه یل نایدۆلۆژیا زانست تازدیگ پشینار کردو ناوی نا (زانست باوه ده یل) و له و به ره مه نویسیگ : ک له یه که و داین و شه و کردن مه نطقیه له باوه ت باوه ده یل دویر له بریار داینیگ مه زه و یانه و میتافیزیکی، بنه رمت کومه لگایگ دادیه روه ر و به خته وهر دروس ئه کا.

هویر و فام ئنسانیه ت تا سه رده م رووشنگه ری له ژیر په رده یگ نوقم تیه ریکی بوی، ک (فرانسیس بیکن) ناوی ناگه (بت) هیل. نایدۆلۆژیا له سه ره تا وه لایه نیگ خاس و پیشکه قنخواز داشت، وه لی گشتی وه یه ک دید مه زه نه ی ئی چه مکه نه کردن و ناپلیون دید خراویگ داشت ئه را نایدۆلۆژیا و گه مه ی هاتیگ وه ی مسته لجه و دوپاخیش له لایه ن کارل مارکس و فریدریک ئنگلیزیشه وه پشتگیری کریا وه شیوازیگ تر. وه لی ئیدوارد برنیشتاین سل ۱۹۰۰ ره سه ئه و باوه ره ک (مارکس) میش ئه را خوه ی نایدۆلۆژیا یگه، جوینکه مارکسمیش پیکه اتویگ له هویرو باوه ر و هه ره هویر و باوه ریگی ش خاوه ن لایه نیگ نایدۆلۆژیکیه.

نیمه و نایدۆلۆژیا

دارا مه حمود

هه رچه نی چه مک نایدۆلۆژیا له چه و چه مکه یل تر فه لسه فه ی سیاسی تازس و عومری له ۲۵۰ سال که متر نیه، وه لی وه ل ئه وه ییشا مه رز وه کارهاوردن ئه و چه مکه یه کجار فراوانه ک وهرده وام بی وچان له قسه و باسه یلمان وه شیواز و مه به س جیاواز و له دید جیاواز وه کار تیه یید. په یابوین چه مک نایدۆلۆژیا په یوه ندی وه روی وهریو بیوه ی چه مکه یل کلاسیکه وه داشت. هویرو رایه یل کلاسیکی له باوه ت جه هانه وه دهره ت وه ناده میزاد نه ی ک جه هان و دگوره ی خواست یا هه وه چه یل ژیا نی ئالشت بکریه ی و مامله وه لیا بکا، هویرو رایه یل مه زه وی و به رزه وندی ده سلاتدار و دارنده یل ره واج وه و فکره دیان ک جه هان هه میسه وه ی جووره بویه ک وجود دیری. وه و مانا ک له بان دو ده سه دابه ش کریاگه: زووردار و زوورله لیکریاگ، سه رده س و بنده س. وه مانایگ تر هه ول ئه وه دریا ئه و هویروا بچه سپیه یگ ئه را ئه وه ک ئه گه ره جه هان نارامه و بوود بایه سه گشتی

دزەکردن ئەوروپا و تورکیا

سەمیح سەعب

سال توندەوکردن سسەو بکا و یەیش لە بەشداری نەکردن تورکیە لە (ئستول حوریە ۲) بەرجەستە بویە ک بریارە لە بەندەرەیل ئەوروپا ئەرا شکانن گەماروو ئابووری ئسرائیل لە بان کەرت غەزە بکەفیدە ری ک لە سال ۲۰۰۷ تا ئیسە وەردەوامە.

ئى تەقالای ئەوروپا و تورکیا ئەرا پەرەوکردن بوشایی ئامادەبوین ئەمریکا لە ناوچەگە دەل وەرپەس روسیە رویوهروی بویە ک هەسیاری میژوی خودی لە وەرولابوین نەخش تورکیا لە خوهرهلات و خوهرناوای

ناوچەگە نیەشاریدەو، دەى جوورە نە نارەزایەتی مۆسکۆ لە وەرادر دوارەبوین تمونەى لیبیا لە خوهرهلات ناوئاس سدفسە نەیش موناوهرە سەربازیهگان ئیران دویرن لە ئاراسەکردن مەسجیگ دەهیز ک ناوهرۆکەگەى یەسە ئیران هەمرای بازیکەر دەهیزیکە لە ناوچەگە. گشت یانە

پرسیاریگ رەوا خەنە روى ک رویداگەیل ناوچەگە لە سایەى ئالشتکاریهیل تازە سیمایگەى نارەزایەتیهیل ناوخواهیهیه یا مەملانی و ناکووکی نادەولەتییکە لە بان سەرجم ناوچەى خوهرهلات ناوئاس؟

رکابەرى دەل ئەوروپا ئەکا لە رویداگەیل جەهان عەرەب و لەیوا خودی بەیگە وەرەو ک نیشان بیەى خودی سەرپەرەسى جەموجیلهیل و خودی نیشانداینهیل یا نارەزایەتیهیل ئەکا و مللەتیهیل عەرەبى لە شورش و راپەرینهیلان ئلھام لە تورکیە گرن.

لەلایگترەو ئەنقەرە نیشنگە گوشار خەیکە بان دەمشق لە شوون سالهیل دویر و دریزیک لە پەيوەندیهیل نزیك دەل رژیم ئى ولاتەو لە کنار ئەو گوشارمیلە تەقالا ئەکا گرزیهیل دەل ئسرائیل لە شوون چەندی

دەسەلات لە یەمەن وەگوشار خودی ئەنجام گردگە وەشیوہیگ زەردە نەرەسنیدە هاوپەیمانیی دەل یەمەن لە جەنگ دەل ریکخریاک قاعدەو راسیەگەیش ئەوسە ئەمریکا وەهویچ شیوہیگ نەخش لەو دەسپیشخەریە نەباشنگە.

دەل ئامادەیی وائنتۆن ئەرا دوياکیشان یا دەرکردن یەکجارەکی هیزهیل سەربازی خودی لە عراق تا کووتایی ئەمسال، نیشانهیلی لەو نیه ک ئەوروپیهیل ئارەزوو میرانگری نەخش ئەمریکا لە رویداگەیل ناوچەگە داشتوون، دەل تورکیە نیشنگە

و سوریا گردنە دەس و ئمجا ئەمریکا دەو دەوان کرد تا برەسیدە بییان. لەو لایشەو ئەمریکا نەتویەنست نوای سعودیا بگری لە بردن هیزهیل سەربازی ئەرا بەحرین و پشتگریکردن لە دەسەلات ئەو ولاتە لە وەرادر هیزهیل ئۆپۆزیسیون. هەمیش لەیوا دیارە تا ئیسەیش ناموزگاریهیل ئەمریکا ئەرا سەرۆک یەمەن عەلی عەبدوللا سالیح تا دەس لە دەسەلات ئەلگری بی ئەنجام بویەو دویاخەر وائنتۆن ناچار بوی لەیوا نیشان بیەى ک دەسپیشخەریەگەى ولاتیهیل خەلیجی ئەرا سەرلەنوو ریکخستن سیستم

دەل ئامادەیی وائنتۆن ئەرا دوياکیشان یا دەرکردن یەکجارەکی هیزهیل سەربازی خودی لە عراق تا کووتایی ئەمسال، نیشانهیلی ئەو نیه ک ئەوروپیهیل ئارەزوو میرانگری نەخش ئەمریکا لە رویداگەیل ناوچەگە داشتوون، دەل تورکیە نیشنگە رکابەرى دەل ئەوروپا ئەرا رویداگەیل جەهان عەرەب

لەوهر رووشنایی بارودوخ سیاسی و کومەلایەتی سەرەتای ئەمسال ولاتیهیل عەرەبى، نیشانهیلی لە شلەژان و شیوایشیو وەسیاسەت ئەمریکا و ناتەوانی لە کۆنترۆلکردن رویداگەیل دیارە، وائنتۆن ناچار بوی دەس لە دو هاوپەیمان کویەنەى خودی ئەلگری (زەینەلەبەدین و حوسنی موبارەك) وەرچە ئەوگە بتویەنن جەو مزگانى وەهار عەرەبى بگریدە دەس یا نەخشیک لەو رویداگەیلە داشتوود و تەنانەت لەیوا دیارە ک ئەمریکا هیز کۆنترۆلکردن ئالشتکاریهیل یەک لە شوون یەک ولاتیهیل عەرەبى نەباشنگە.

ئى بی تواناییە لە سیاسەت وائنتۆن هیشت ئەوروپا دزە بکادە لیبیا و نەخش سەرگردایەتی دەسمەیهتداین ئۆپۆزیسیون چەکدار ئەو ولاتە لە وەرادر رژیم قەزافی بگریدە دەس و ئیکەش ئەورۆپیهیل گوشارمیل خوهمان لە بان سوریا توندەوکردن و سزایهیل سیاسى و ئابووری سنورداریگ لە بان ئى ولاتە سەپانن و جەو دەسپیشخەریەگان لە ئەنجومەن ئاسایشی لە باودت رویداگەیل لیبیا

نهفتخانه كهفیده چل کیلومتری باشوور خودههلات شار خانهقین، ناوچهیگ دهولهمن وهنهفته له كوردستان و چالهیل نهفتی له كویهنهترین چالهیل عراقه و نهفته خامهگهی خاسترین جوور نهفته لهوهر ئهوهگ ریژهی گوگرد و فیلی كهمه.

نهفتخانه ناوچهیگ ناسریاگه له لای مهردمهگهی و میژووناسهیل و له جهسهی كوردستان جیاوه کریاگه و ناوچهیگ كیشه لهسه رنیه وهو جوورگه بریگ له شوفینییهیل و تایفییهیل عراق بهشبهشكانی و دیموكراتخوزهیل بانگهشه ئهراي كهن. نهفتخانه وهرجله دامهزریان دهولت عراق له نازار ۱۹۲۱ و وهرجله ئهوهگ داگیركهرهیل بهریتانی فهیسله كور حوسهین بارن و بكهنهی پادشای عراق ههر بویهسهی، نه له

سهردم رژیم پادشایی و نه له حكوممهت كوماری عراق و نهیش بهعسیهیل پیلانگیر ۸ شوبات سیه له سال ۱۹۶۲ و نهیش رژیم نهتهوهپههسه ههردهو برا عهبدوولسهلام و عهبدوولدهحمان عارف و نه رژیم بهعس له سهردم دهسهلاتداری ئهحمده حسنولهكهر و سهددام گوور ودهگوور نهتویهستن دیموگرافی ناوچهیل

داوریگ كوردستان نالشت بكهن ك ئمروو بریگ له شوفینییهیل ناوی نانهسه ناوچهیل كیشهلهسه و ئهوانهگ بتوان بازی وهی دهسهواژهیله بكهن چمانی وهناگر بازی كهن.

لهشووون بریارهگهی عهبدوولكههریم لعییی وهزیر تازهی نهفت عراق دیموكراسی له باوهت نالشتكردن ناو كۆمپانیای نهفتخانه، هاوار مهردم كوردپهروه خانقهی بهرزوه بوی و خوهینیشانداین و نارهزایهتی له شارهگه دهسهوی كرد ئهرا ئهوهگ نارهزایهتی له وهراوهر ئهوه بریاره نیشان بیهن ك مینیده ئهوهگ روین بگریهیده مل ناگرا.

وهراسی ئی بریار ناحهكیمانه و ناعافلانیه، مللهت كورد وهگشتی و مهردم شار خانقهی نگهران كردگه و چهندین پرسیار تیهریگه ئاراهه لهوهر ئهوهگ ئی بریاره له وهختیگ دهرچی ك مهردم ناوچهیل داوریگ داواي جیوهجیكردن مادهی دهستوری ۱۴۰ كهن.

نهفتخانه له جهسهی كوردستان داوریگه، ناوچهی كیشه لهسه رنیه

ئهحمده رهجهب

نهفتخانه بهشیگ جیا نهکریاگه له شار خانقهی و بریارهگهی وهزیر نهفت له باوهت داویرین نهفتخانه لهی شار كوردستانیه تاوان ئاشکرایگه دژ وهمهردم شارهگه و ئی بریاره پیلانینگ تازه ك لهلایهن بانهیل و گروبهیلیگ داویزاگه ك تهفالا كهن مین له ومردم چارهسهرکردن كیشهی ناوچهیل داوریگ ههریم كوردستان دانهن نهفتخانه ناوچهیگ سنووریه وهل ئیران و له ئیرانیش ناوچهیگ نهفتی نزیك سنوور ههس وهناو نهفتشا و له شوون رمیان رژیم شاهنشاهی له ئیران و هاتنه سهركار كومار ئسلامی ناو ناوچهگه نالشت کریا ئهرا نهفت شهر. چهن دهیه وهرجله ئیسه مهردم نهفتخانه و نهفتشا له بوونهیل و عهیدهیل جوور عهید نهروز له نزیك سنوور گردهو بویان و جوور یهك خیزان

له بان یهك سفره نیشتیان و ئمجا دهنس کردیانه ئهلهپهگه و شادی و دهمه تهقهکردن تا نزیك خوهرئاوا.

ئمروو له عراق دیموكراسی و له مهرحهمهت وهزیر نهفت عهبدوولكههریم لعییی ترس و نگهرانی نیشتهگهسه دل مهردم لهوهر ئهوهگ بریار داوریان نهفتخانه له خانقهین كیشه و

گرفتهیل تازهیگ له ومردم جیوهجیكردن مادهی ۱۴۰ تیهریگه دی و شایهیدیش بووده بایس جهنگیگ ناوخوهی و ویران كردن ئهوهگ تائیهسه ویران نهکریاگه.

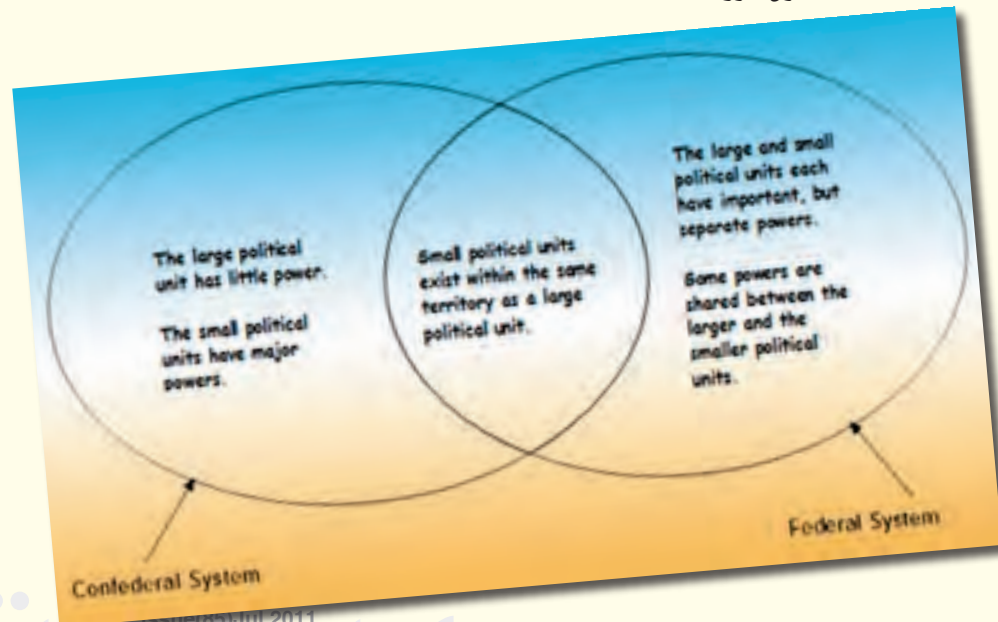
مهردم شار خانقهین ك یهکیگ له قهزا گهوراگان عراقه له وهراوهر نالشتكردن دیموگرافی ناوچهیل شارهگیان و نالشتكردن ناو نهفتخانه ئهرا (حقول دیاله) هس وهنائومیدی و ناعهدالهتی كهن و وهبی گومان ئی بریاره زهرده گهوراگی وهبرایهتی ناونی كورد و عهروهب رهسنی و مللهت كوردستان نیهتویهنی له وهراوهر ئی بریار ناعادلانه دهنس له بان دهنس بنیشی و له كووتایی ئویشیم بیبهش كردن مهردم خانقهین له ماف دهستوری خوهیان وهبریارگی تاك لایهنه خزمهت وهعراق تازه ناكا و ژیر پاخستن دهستور دژ وهبهرزوهوندیهیل حكوممهت ناوهندیه.

ههردوگیان سیستم یهکیهتیین و دهسهلات ناوهندی دیرین و بریارهیل له سیستم فدرالی له بان بنهواي فرهیی یا ئهكسهریهته و له كۆنهدرالی بایهه دگشت یهك دهنگ بوون له بان بریارهیل. فدرالی شیوهیگ له شیوهیل دهسهلاته ك دهسهلات وهگورهی دهستور له ناونی حكوممهت ناوهند و ههریمهیل یا ولایهتهیل بهشوه کریهن و بایهه سهروهی ولات له ناونی ناوهند و ههریمهیل بهشوه بگریهی. ههریمهیل یا ولایهتهیل جوور یهکهیل دهستورین و ههر ههریمگی یاسای بنههتی خوهی دیری و دهسهلاتهیل یاسادانان و رابهراندن و دادپهروهی دیاری ئهكا نهویش وهگورهی دهستور دهولت وهل نهبایهه وهبریار یهكلایهتهی دهولت ناوهندی نالشت بگریهی. سیستم فدرالی له ولایهیل فهرهگی له جههان كار وهپی کریهی و ههیشته دهولت گهورا له جههان له بان بنهواي روهیوهر یامهساحهت وهی سیستمه بریهنه ریهو و له ناست ولایهیل عهروهبی ك وهی سیستمه بریهیگه ریهو ولات ئمارات عهروهبی یهكگرتهگه و له ناست جههانیش ولات ئهمریكاس. یهکیهتی كۆنهدرالی گردهو بوین چهن دهولت سهروهخوهیه ك وهگورهی ریككهفتنیگ

دهسهلات دهنه دهسهی تایبهتیگ یا دهسهی هاوبهشیگ ئهرا ریكخستن سیاسهتهیلیان وهبی ئهوهگ ئی یهکیهتیه شیوهی دهولتهتیگ یا کیانیگ بگریگه خوهی، جوین ئهگهر دهولتهتیگ دامهزرنن ئهوه بووده شیوهیگتر له سیستم فدرالی. وهی جووره كۆنهدرالی ریژ له سهروهی ناودهولتهی ولایهیل ئهنادم کریگ و له دیدگای ناودهولتهی لهپی ریككهفتنیگ دامهزریهگی و ئهوه ریككهفتنه راسه و نیهکریهی مهگهر وه رهزامهندی گشت ئهنادمگانی و له حال حازر هویچ یهکیهتی كۆنهدرالییگ له ناونی ولایهیل جههان نیه. لهلایگتره و وهی كۆنهدرالی ئهرا وهسف جووریگ له دهسهیل وهكار تیهیگ ك یهکیگ له پیکهاتهیلهگهی نیمچه سهروهخوهی بوود جوور كۆنهدرالییهیل ومهزشی یا سهندیکیی. ههمیش فدرالی وهمعناي یهکیهتی ئختیاریه یا وهمانایگتر ژیان هاوبهش له ناونی مللهتهیل و كهمایهتیهیل و تهناهنهت له ناونی یهك مللهت ك له چهن ههریم پیک هاتویگ جوور ولات ئهلمانیهی ئمرووژی و یهکیهتی ئختیاری یهکیگ له شیوهیل دیاری كردن حقهق دیاری كردن چارهی خوهی نویسانه ك له یاسایهیل ناودهولتهی حقوق بهشهر و چارنامهی

فدرالی و كۆنهدرالی چهن و جیاوازیان وهل یهكا چهس؟

گول سوو

نهتهوهیل یهکهوگرتهگ هاتگه.

جیاوازی ناونی دهولت فدرالی و كۆنهدرالی وهی جوورهس:

۱- ههر ئهنادمیگ له ئهنادمهیل یهکیهتی كۆنهدرالی سیاسهت خارچی و نوپنهرایهتی دبلوماسی هاله چوارچیوهی دهسهلات خوهی. وهی له سیستم فدرالی سیاسهت خارچی ولات بهشیگه له ئهركهیل دهولت مهركهزی و ههریمهیل فدرالی حقهق داشتن بالیوزخانه له دهیشت ولات نهیرن.

۲- ولایهیل ئهنادم دهولت كۆنهدرالی حقهق راگهپانندن جهنگ دیرن وهل ولایهیل ئهنادم دهولت فدرالی ئی حقهق نهیرن. لهوهر ئهوهگ راگهپانندن جهنگ و وسانی بهشیگه له دهسهلاتهیل دهولت ناوهندی.

۳- ئهگهر جهنگیگ له ناونی ولایهیل ئهنادم كۆنهدرالی روی بیهیگ وهجهنگ ناودهولتهی حهساو کریهی وهل ئهگهر چنه جهنگیگ له ناو ولایهیل فدرالی روی بیهیگ وهجهنگ ناوخوهی له قهلهم دریهی.

۴- ههر دهسدیریگی یا ژیر پاناین یاسای ناودهولتهی له لایهن یهکیگ له ولایهیل دهولت كۆنهدرالی تهنیا ئهوه دهولته بایهه ئاكامهگهی بگریگه مل و ئهوه ولایهگان هویچ وهپررسیاریگی لهو باوهته نهیرن و له دهولت فدرالی كیشهگه وهپیچهوانهس.

۵- له سیستم كۆنهدرالی دهسهیل یا لیژنهیل هاوبهشیگ كاروبار ولات بهنه ریهو وهل له دهولت فدرالی دهسهلات سهرهکی هادهس دهولت ناوهندی.

۶- ههر ولایهیل ئهنادم له یهکیهتی كۆنهدرالی ماف جیاوهبوین له یهکیهتیهگه دیری لهوهر ئهوهگ ههر کامیان ولات سهروهخویانن وهل ههریمهیل فدرالی چنه حهقیگ نهیرن لهوهر ئهوهگ ههریمهگان بهشیگ جیاوهکریاگ له دهولت فدرالین.

۷- ههر كام له هاوولایهیل دهولت كۆنهدرالی ناسنامه یا جنسپهی تایبهت وه ولات خوهیان دیرن. وهل هاوولایهیل دهولت فدرالی گشتیان یهك ناسنامهی یهكگرتهگ دیرن.

۸- له یهکیهتی كۆنهدرالی وهنهنازهی ولایهیل ئهنادم سهروك ولات ههس وهل له سیستم فدرالی سهروك دهولت یهکیگه و بیجگه ئهوهیش ههر ههریمگی سهروك خوهی دیری.

کورد فهیلی له شوون دابه شهوبوین چه وهریکریای

گول سوو

ئەرا دابه شکردن عراق، چوینکه ئەگەر شیعەیش داوای دامەزرانن هەریمێگ شیعە بکەن و هەریمێم کوردستانیش، یه زیاتر له دو دەیهیه دامەرزایس، و وهی شیوه عراق بەشەبووود ئەرا سێ دەولەت بویچگ شیعە و سوننی و کوردی، و پەیشە بریگ له هیزهیل هەریمێم و ناو دەولەتی جار ئەرا کیشن و بریگتر له لایان تووقیانە، چوینکه بووده مایه لهقی بارووزع ناوخووییان ک

گشتمان هاوویرمان ک هیزهیل ئۆپۆزیسیون عراقی، وەرجه ۲۰۰۲ و وهشیوهیگ دیاریکریای له هەردوگ کۆنگرە لهندهن و سه لاهه دین له بان ئەوه ریککهفتن ک له شوون رمیان رژیم به عسی له ناوبریای، سستم فیدرالی وەکاربارن له وهریه وبردن جوکم عراق، ئەو سستمه ک له فره له ولاتهیل جەهان وەکار تیهریهید و ئەزموونهیل ئەوه چهسپاننه ک سستمیگ سه رکهفتیه ئەرا ولاتهیل فره پیکهاته. ئی سستمیشه له ناو دەستور هه میشه یی عراق نویسریا و خریا وەر راپرسی و زیاتر له ۸۰٪ له مللەت عراق دەنگ داپی، وهلی بریگ له هیزهیل سیاسی و دام و دەزگایهیل رهسانن ولاتهیل دهروور عراق جار ئەرا ئەوه کیشان ک سستم فیدرالی وەمەعنا دابه شکردن عراقه ئەرا چەن کانتون و دەولەته بویچکه له یگ و تویهنستن وه هه له تیگ رهسانن و پشتگیرییگ هەریمێ ئی هویره له باربووهن، له وەر چەن هووکاریگ ک ئەرا گشت لایگ ئاشکرپاس. ئمروو له شوون رەد بوین هه یشت سال له گۆریانه گه، هه مان ئەو هیزهیل وکەسایه تییه له ک وه توندی فیدرالی رەته و کردیان، ئمروو خوهران داوای دامەزرانن هەریمێگ تایه فی کەن ک چەن هیز و کەسایه تی وشیه وکەرەیل سیاسی وه ئەوه دهنه ی قه له م ک سه رمتایگه

خوهی له خوهیه و سه قامگیر نیه له سایه ی ئەو شوور شهیل و راپه رینه ی له گ ناوچه گه گردیه سه وەر، و بی گومان ره سیده ولاتهیل تره ک له ناوچه گه، له وەر و جوود رژیمه ییل دیکتاتۆری سه رکوئکەر، ک یه دهیان ساله وه ناگر و ناسن ملله ته یلیان جوکم کەن. ئەگەر هات و ئی به شه و بوین چه وهریکریایه بویه راس، گیر و گرفته ییل فره یگ له لی که فیده وه و شایهت بووده مایه ی به رپابوین زووران و مرافه ییل ناوخوه یی و شایهت به رسیده ئاست جهنگ ناوخوویی ک مایه ی نیگه رانی گشت لایگه، له وەر هووکاریگ فره ساده، ئەویش ئەوه سه ک زیاتر له چەن پیکهاته یگ له یه ک پاریزگا وه یه که و زیه ن و سه روحت و سامان سه روشتی فره یگیش هاتیان جوور نهفت و غاز و داها ته ییل تره ک. ئەرا نموونه پاریزگای که رکووک ک هاوه بان ده ریاگ پترۆل و سامانه یلیگتر و کوردو عه رهب و تورکمان له تی زیه ن له شیعە و سوننه و مه سیحی و ناشووری، له دیاله ییش کورد و عه رهب و تورکمان و تایه فه و مه زه ییل فره یگ هه س، وه هه مان شیوه له چەن پاریزگایگتر، و یه یشه ولاته گه وەر وه جهنگه ییل سه ختیگ کیشید ک تەر و وشک سزید، ئەوه بیچگه زووران و کیشمه کیش عه رهب و کورد و تورکمان له بان ناوچه ییل جیناکووکی ... ئەیه سه وینه و دیمه ن راسکانی عراق له

دو سه رکرده ی نه مر له تاریخ هندوستان و کوردستان

جه مال نه رکه وازی

(بارزان) هاتیه سه دنیا و له سال ۱۹۰۶ وهل دا یگیا خریاسه زندان له موسل.
* غاندى بیچگه ئەوه ک سیاسه ته مه دار بویه، له هه مان و دخت دژ کوشت و کوشتار و خوینرشیان و کهسیگ ئاشتیخواز و رووشنوویر بویه.
* بارزانیش له جههان سیاسهت، خاوه ن فکری بهرز و بی وینه یگ بویه و هه میشه له وەر خاتر ئنسانیهت و نه ته وه گه ی بهر چه م ناشتی و ناتون وتیژی و ری دانیشن و گفتوگوو گرته سه وه ر.
* نامانج غاندى له ژیان و له مه یدان سیاسهت: (خود وهریه و هبردن، سهروه خوئی، جیاوازی نه کردن له ناوئی ئاده میزاد، وەرگریکردن له خود و هبی وەکارهاوردن چهک، نه ئەرا تون وتیژی).
* نامانج مسته فا بارزانی (نازادی و سهروه خوئی ئەرا کورد و

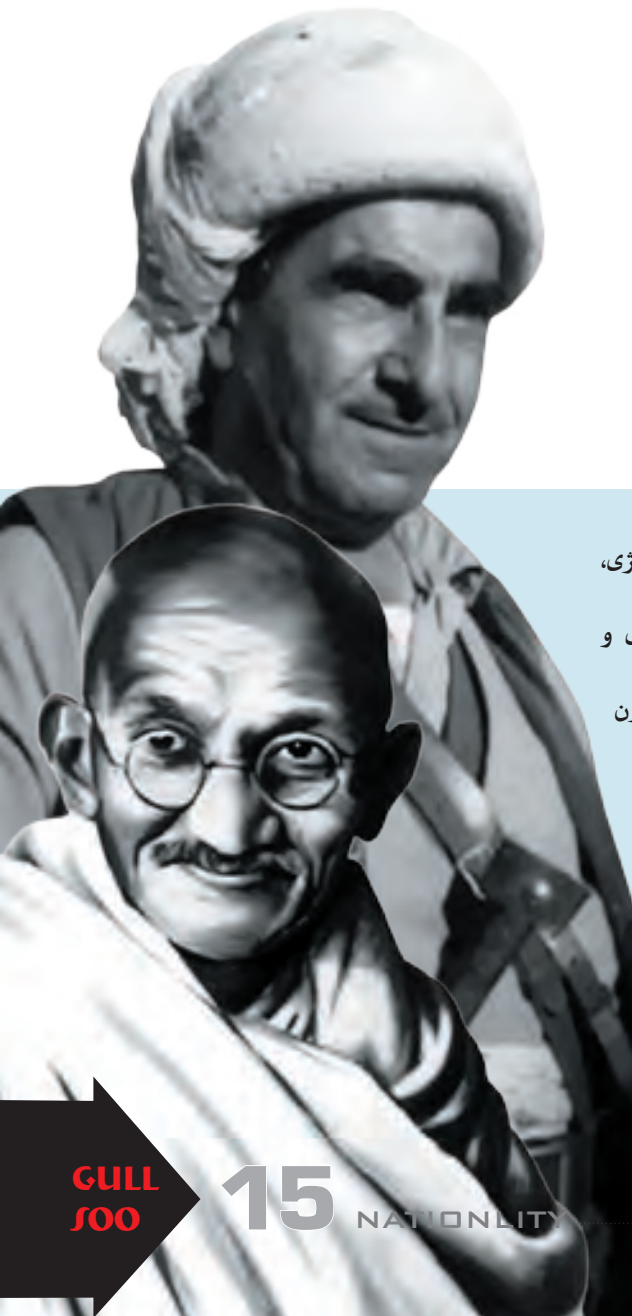
له دنیای سیاسهت، رهفتار و هه لسووکهفت گشت سه رکرده یگ جویر یه ک نهویه و هه ر سه رکرده یگ و جووره تاریخیگ له ژیا نی تومار کردگه، له لیان روی کرده دکتاتۆریهت له لیانیش بوی ئنسانیهت نیشاندا، وه لی ئەوانه ک هه میشه ئاشتیخواز و دژ تون وتیژی و سه تمکردن بوینه، نموونه یان فره که مه، چوینکه ئاده میزادیگ دادگه ر و خاوه ن رهفتار پاک و بیگه رده هویچ وه ختیگ ناوی له بان زووان مه ردم نه ته وه گه ی خودی جیا نیه ود و له وژدان فه رامووش نا کریه ی. ئەمجا بیلا بزانییم ژیان و نامانج ئی دو سه رکرده ی نه مره جوین و چه بویه؟
* غاندى له ۲ ئوکتۆبه ر ۱۸۶۹ له هندوستان له ئاویگ وه ناو (پوراندار) هاتیه سه دنیا و باوگی ئەندام دادوهری بویه.
* مسته فا بارزانیش له ۱۹۰۲ له کوردستان له ئاوی

ژیان، چوینکه هیزهیل تیرۆریستی و تایه فی ک مهزه و شیعە وه کافر دهنه قه لم و زال بوین هویر شو فی نی ره گه زه پهرستی عرووبی ک قه بوول وه غه یه رده عه رب نیه که ن و کورده ییل فه یلی بوونه یه کم قوربانیه ییل دابه شکردن چه وهریکریای چوینکه هه م کوردن و هه میش شیعە. له دهولەت کوردستانیش ک وه گوهری ئی دابه شکردن چه وهریکریایه دامه رزیه ی، حال کورده ییل فه یلی له حالیان له هه ر دوگ دهولەت شیعە و سوننه خاستر نیه ود، چوینکه له و دهولەتیشه شه پۆل یا مه وچه یگ له هیزه یل ئسلامی سوننی توندرو هه س ک شایهت له ناینده به رسنه جوکم و ده سلالت بگر نه دس ک له ئاقیده و هویر له ئسلام سوننی زیاتر قه بوول نیه که ن و باقی وه کافر دهنه قه لم ک بایه ته له ناو بووریه ن، و کورده ییل فه یلی له و دهولەتیشه وه که مایه تی مه زه ییگ دریه نه قه له م هه ر وه ک مه سیحیه ییل و ناشووریه ییل و کلدانیه ییل و کاکه یی و شه به ک... ئە ی دی چاره سه ر چه س؟ وه رای به نده، له حالهت به شه و کردن عراق، کورده ییل فه یلی ئەگه ر بتوان مقه یه تی ژیان و ئاینده ی مناله یلیان و جوودیان وه شیوه یگ گشتی بکەن، له دو ریگه زیاتر له وهر ده میان نیه، ئەویش ئەوه سه یا وه ته واوتی بتاویه نه ناو گوومه لگای عه ربی شیعە و ئەو ژینگه ک له تی زیه ن و

شوون دابه شکردنی. وه لی له ی ناوه چه وه کورد فه یلی ته یید له شوون دابه شکردن چه وهریکریای عراق و دامه زرانن دهولەتیگ کوردی له هه ریمێم کوردستان؟ گشتمان زانییم ک کورده ییل فه یلی یه سه دان ساله له پاریزگایه ییل باشوور و ناو راس و به غدا و چەن ناوچه یگ له پاریزگای دیاله زیه ن ک هاوسنوو ره وهل ناوچه ییل کوردی ک هیمان چاره نویسیان نادیا ره و چه وهری جیوه جیکردن ماده ی ۱۴۰ ده ستور کەن تا مه سه له گه یان یه کلا وه بکا.
له ی حاله ته ئەگه ر کورده ییل فه یلی له چوارچیوه ی دهولەته عه ره بیه شیعیه گه بمینن، بی گومان تویش جووره ها زولم و سه رکوئکردن تیه ن، له وەر ئنتمای نه ته وه ییان و وه ی جووره رووله یل ئی چینه بوونه هاوالاتی یله دو و له هه قه یل ئنسانی و هاوالاتی بوینیان ناھی کریه ن، چوینکه هه لویت شه یزده یل و پارتیه یل شیعە له هه یشت سال گوزه یشته له شوون رمیان رژیم، له وهرانوهر ئی چینه ئالشت نهویه، چوینکه قانوونه ییل و بریاره ییل زامانه ی به عس هیمان دژیان جیوه جی کریه ن و هیمان حکومهت عراق ک عه ره بیل شیعە کۆنترۆلی کردنه وه چه و که می نوورنه ئی چین ئەسه له نه. له ناوچه ییل سوننییش حالیان له و حاله خاستر نیه ود ک له سه رده م ده سلالت به عس له تی

ملله ته ییل ژیره سه، دووسی و ناشتی له ناوئی گشت چین و پیکهاته ییل، ره ته وکردن تون وتیژی، دابینکردن هه ق دیموکراتی و نه ته وا یه تی).
* غاندى داوا له ملله ته گه ی کردیاد جهنگ ماریفهت و بی چه ک بکەن له وەر خاتر نازادی و سه رکهفتن.
* مسته فا بارزانیش، داوا له خه باتکاره ییل کردیاد ری زانست و زانیاری بگر نه وەر و دویر بگر ن له زولم و سه تم.
* هه ر دوگ سه رکرده ی هندوستان و کوردستان نزیکه ی هه مان عومر و که متر له هه یشتا سال ژیان و هه ر یه کیگ له لیان خه بات بی وچان کرد له وەر خاتر نازادی و سه رفرازی ملله ته گه ی.
* غاندى له عومر (۷۹) سالی له ۱۹۴۸/۱/۲۰ وه ده س تونه یگ کوشیا، وه لی شوورش گه وریگ دژ به ریتانیه ییل له سال ۱۹۴۲ ئەنجام داو له تی سه رکهفت.
* مسته فا بارزانیش له ۱۹۷۹ له غوربهت و دویر له خاک و خه لک نیشتمانگه ی مالئاوایی له نه ته وه ی کورد کردو ماوه یگ له خاک شنۆی خوه ره لات کوردستان وه خاک سپاریا و دویاخریش له ری و ره سم شایسته یگ دوباره له سال ۱۹۹۱ ته ره مه پاکه گه ی هاواریا وه ئەرا خاک کوردستان و له ناوچه ی بارزان وه خاک سپاریا. هه ر له وەر ئەوه ییش هه ر دوگ مللهت هندوستان و کوردستان، وهردهوام وه نه مر و هه میشه زینگ ناو سه رکرده یلیان تیهرنه بان زووان.

واز له ئنتمای نه ته وه یی خوهران بارن جوور واقعیگ چه سپیای له بانیان، یا ئەوه سه بریار سه ختیگ وهرپگر ن وه کووچکردن ده سه جه می ئەرا دهولەت کوردستان و له یه کیگ له پاریزگایه ییل نیشه جا بوون تا بوونه قورسایگ نیشه جا بوین گه ورا له تی و ئیرادهت و هیز ئەوه داشتوون ک ئەو پاریزگا ئەرا خوهران یه کلا وه بکەن و هه ریمێگ فیدرالی فه یلی دامه رزنن، ئەگه ر دهولەت کوردستان گه ورا دامه رزیه ی، چوینکه کوئکوته و بوین و دابه شبوین له دو پاریزگا یا زیاتر هه لویتستان لاواز یا زعه یفه و که ی و دی نیه تویه نی ده سپیشخه ر بوود و ئیرادهت خودی بچه سپنید، جوور پیکهاته یگ سه ره کی له مللهت کوردستان.

بی گومان فراوانبوین شیوهزووانهیل زووان ههر نهتهوهیسی نیشانهی دهولمهمنی نهو زووانهسه و له بوار رستهسازی کومهک نویسهه نهکا ک وهناسانی تهعبیر له خواست و مهبهس خوهی بکا و هممیش دهمهیهته خوهنهر دهید تا وهناسانی باوتهگه بغامید و هممیش نهو شیوهزووانهیهله جوور نگیتهیلیگ جوان و رهین زووانهگه رازننهو، نیمهه کوردیش لهوهر وهرفراوانی خاک نیشتمان و فراوانی هووز و تایفهیلی شیوهزووانهیل فرهیگ دیریم و ههر پاریزگایگ و شاریگ و ناوچهیگ وه شیوهزووان خوهیان قسه کهن وهل وهختی مهردم نهو پاریزگایهیهله له شوونیک یهکهو بگرن وهناسانی تویهنن وهل یهکا قسه بکهن و لهبهکتر حالی بوون و تهنانهت له بریگ شوون شیوهزووان ناواویگ وهل ناواویگ نزیک له خوهی جیاوازی دیری و یهیش نیشانهی زینگی و پاراوهی زووانه شرینهگهمانه، وهل وهداخه و لهوهر نهوهرگ نیشتمان نیمه وهبی خواست و ئرادهمان بهشبهشهو کریاگه و کیانیک سهروهخوهی نهیاشتیمنه تا نیسهیش زووانیک ئستاندارد نهیریم تا سهرحهم روولیل نهتهوهگهمان وهپی بخوهنن و بنویسن و تهنانهت له بان وهکاربردن پیتیل عهدهی و لاتین ناکووکی هس و ههر لایهنیگ پاساو نهرا باوههگهه دیری. شیوهزووان کوردهیل بهش خوارگ کوردستان ک له ناوچهیل گهرمیان عراق له خانهقین و منهلی و شارهبان و جهلهولا و منهلی و بهدره و جهسان و زرواتیه و چهن ناوچهیگ ترله

ناوراس و باشوور عراق دەس وهپی نهکا و له ههر دو پاریزگای ئیلام و کرماشان له ئیران کووتایی وهپی تیهید شیوهزووانیک شرینه و قسهکردن وهپی و هووکارهبوینی فرهه ئاسانه تهنانهت نهرا نهتهوهیلتر ک وهلیان ژیهیم جوور فارس و عهردب و تورک، ئی شیوهزووانه له بوار نهدهبیات وهگشت جوورهیلی شیوهزووانیک دهولهمنه و چهن ملیون کورد قسه وهپی کهن، وهل له نهنجام داگیرکردن ئی بهشه لهلایهن نهتهوهیل بالادس و دهسهلاتدار تهقلای فرهیگ کریاس تا له فرههنگ و کلتور نهتهوهیل بالادس دویرهو بخریهید و وهل فرههنگ و کلتور نهتهوهیل بالادس هامیته(تیکهل) بکریهید و ههر وهیخاتره شاعرهیل و نویسههیل و نهدیبهیل وهشیوهزووان باشوور نهتویهنستنه بهرههمیلیان چاپ بکهن تا ئمروو بتویهنیم جوور سهرحهوهیگ لهلیان سود بوهم وهل بهشیگ لهو بهرههمیهله دم وهددم و سینه وه سینه جوور شعر و داستان و مهتهل نهوه وه نهوه لهوهریان کردیمه و فرههیلان پاریزیاگه و فرهیانیش وهل خاومن بهرههمهگان چینهسه ژیرخاک.

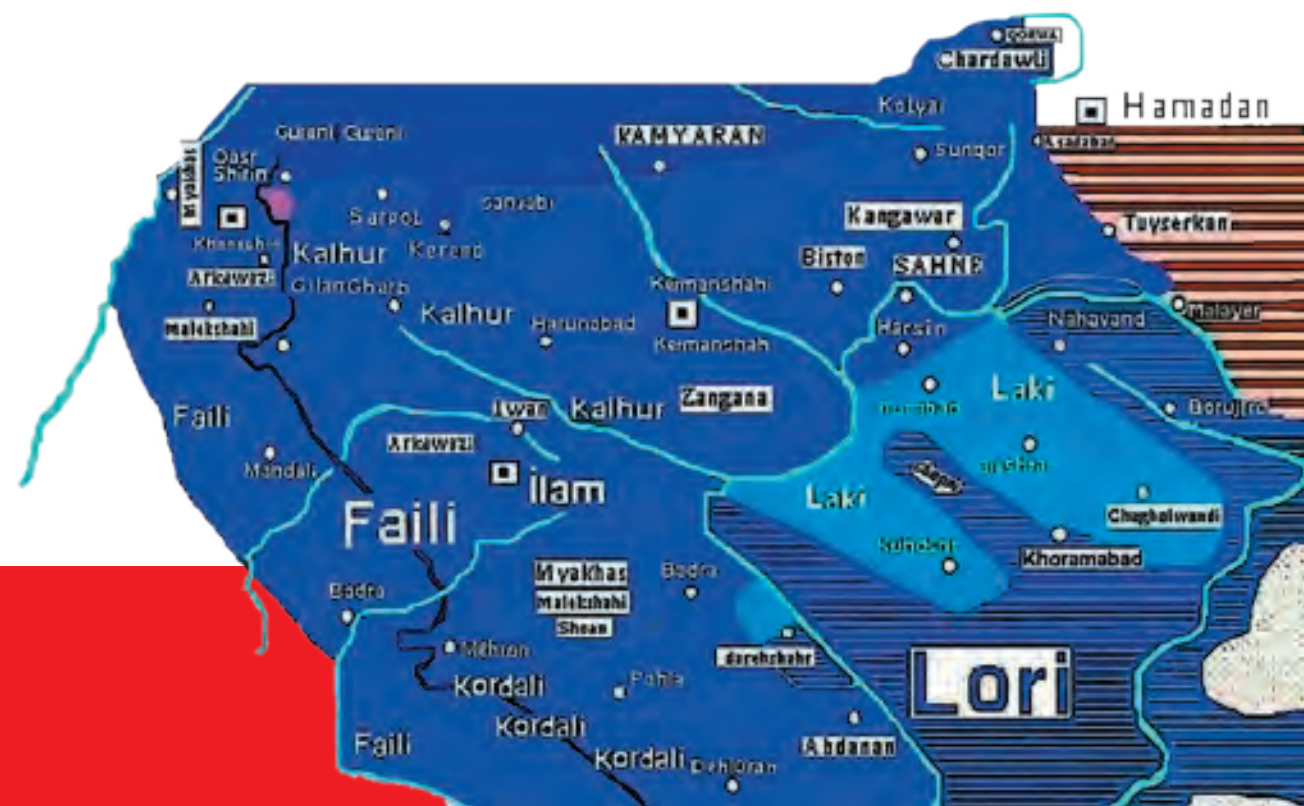
لهی چهن دهیهی دویاخره وهراسی جموجویلیگ دلسووزانه و جی شانازی له شاعرهیل و نهدیبهیل جوانمان لهی دهفهره نهنجام گرتگه و جوانهیل ئی ناوچهیهله لهجی نهوهگ بهرههمیلیان وهفارس و عهدهی بنویسن تهقلا و ههول فرهیگ دانه تا بهرههمیلیان وه زووان دالگی و وه شیوهزووان شرین خوهیان

بخهنه بان قاقهز و ههر چهن له خوندگایهیل کوردی نهخونهستنه و ناشنا نهوینه وهل نویسانن و خونهستن کوردی وهل وهشانازیهو تویهنم بویشم ک شاکارهیل نهدهی فرهیگ خهلات کردنهسه نهتهوه و مهردمهگهیلان و نهوهسه چهنهها جوان دیوانهیل شعری وه شیوهزووان کوردی باشوور چاپ کردنه و تهنانهت نهرا نهو هاووزوانهیلمانه ک وه شیوهزووانهیل تر قسهکهن جی سهرسرمهین بوینه، بیجگه نهوهیش چهنهها بهرنامهی رادیویی له ئیزگهی شههق و کهنالهیل ئاسمانی نهووز و کوردسات و رووژهلات و کوردانه و..تد، وهی شیوهزووانه پیشکش کریاگه و کریهئ و مللهت کورد وهگشتی پیشوازی گهرمیگ لهو بهرنامهیه کهن و وهچرو پری بهشداری لهتی کهن و یهیش مایه دلخوهی و سهریهزیه نهرا مهردم ئی ناوچهیهله و سهرحهم مللهت کورد، لایهنیگتر زینگهوکردن کلتور کوردی باشوور مهسهلهی

وهداخه و خوهیشکهیل و دالگهیلمان وهخاتر بریگ داب و نهريت کویهنه و فرههنگ پیاوسالاری تا نیسه ناتنهسه مهیدان هونهر موورهاوردن و گورانی چرین وهیهیش کهلین گهواریکه ک بایهد ژنهیل نهتهوهپهرس و دلسووزمان لهوهر چهو بگرتهئ و ئومیدوارم ئی چینیشه له کومهلگهگهمان بال هممهت نهلمان و ههر وهو جوورگ له سهردهمهیل کویهنه نهخش گهواریک له سهرحهم پوارهیل ژیان داشته لهی بواریشه نهخش خوهیان بازی بکهن. نهلبهته له هویرمان نهچوود لهی دو دهیهی دویاخره شاعرهیل زن هاتنهسه مهیدان و خوهشکمان ناهید موحهمهدی و هاوشیوهیلی شعرهیل نازگ و جوان نویسانه و هممیش فرهه له نیمه دنگه کهم وینه و زولالهگی خوهشکه نهسرین له هووره چرین ژنهفتیمه ک وهراسی جوورنهت کوردانه داسهخهرج و جی سهریهزی و شانازیه وهل یانه بهس نین، بایهد ژنهیلیگ ک وه شیوهزووان باشوور قسهکهن چروپتر خوهیان نیشان بیهن و ئومیدوارم له نایندهی نزیک چهنهها ناهید و نهسرین تریش بانه مهیدان و وهبهرههمیل خوهیان بهشیگ لهی بار سهینه نهلگرن و له گهشهکردن ئی شیوهزووان شرینه هاوبهش بوون.

زینگهوکردن هوورس لهلایهن جوانهیل کوردمان، وهراسی من خودم تا چهن سال لهیهوهر نگههرا نهوه بویم ک هووره جوور گهنجینهیگ نهتهوهیسی له کیسمان بچوود، لهوهر نهوهگ نهیم جوانهیل وهحهماسیگ وهرهو ئی بهشه لهکلتورملهتهگهمان بچن و تهنانهت وهل وهدیهاتن ئی سازهیل وگورانیهیل تازه کهم له جوانهیل تهنانهت گووشیش وههووره نهیان. وهل وهخوشالیهوه لهی سالهیل دویاخره له کهنالهیل ئاسمانی وهتایبهت کهنال نهووز جوانهیلیگ دوینم و دنگهیل زولالیگ له هوورهچرین ژنهفم ک وهراسی جی ئومیدن و مایهه سهریهزین نهرا گشت لایگمان و یهیش نیشانهی نهوهسه ک جوانهیلمان هه له شاعرهیل و نویسههیل و وهگرهیل بگری تا هونهرمهندهیل دەس دانسهسه جمشیتیگ کوردانه و دلسووزانه نهرا نهوهگ گوزهشتهی مهردم ئی دیاره نووهو بکهن و ئی شیوهزووانیشه له شان وه شان شیوهزارهیل تر جوور راسیگ حاشا ههلهنگر نهخش خوهی له زووان و نهدهبیات کوردی بازی بکا و جی خوهی لهناو کتاوهیل و کتاوخانهیل کوردی بکاوهو . وهل نهوهگ نیسه جی نگهراویه و کهم ترخهمی لهلی کریهئ مهسهلهی وهمهیدان نههاتن دالگهیل و خوهیشکهیلمانه، وهبی شک ژنهیل فرهیگ دیریم ک دنگیان نهوقهره خوهسه ههر دهروینیگ و ههر ههستیگ تیرهیده جویله وهل وهداخه و خوهیشکهیل و دالگهیلمان وهخاتر بریگ داب و نهريت کویهنه و فرههنگ پیاوسالاری تا نیسه ناتنهسه مهیدان هونهر موورهاوردن و گورانی چرین وهیهیش کهلین گهواریکه ک بایهد ژنهیل نهتهوهپهرس و دلسووزمان لهوهر چهو بگرتهئ و ئومیدوارم ئی چینیشه له کومهلگهگهمان بال هممهت نهلمان و ههر وهو جوورگ له سهردهمهیل کویهنه نهخش گهواریک له سهرحهم پوارهیل ژیان داشته لهی بواریشه نهخش خوهیان بازی بکهن. نهلبهته له هویرمان نهچوود لهی دو دهیهی دویاخره شاعرهیل زن هاتنهسه مهیدان و خوهشکمان ناهید موحهمهدی و هاوشیوهیلی شعرهیل نازگ و جوان نویسانه و هممیش فرهه له نیمه دنگه کهم وینه و زولالهگی خوهشکه نهسرین له هووره چرین ژنهفتیمه ک وهراسی جوورنهت کوردانه داسهخهرج و جی سهریهزی و شانازیه وهل یانه بهس نین، بایهد ژنهیلیگ ک وه شیوهزووان باشوور قسهکهن چروپتر خوهیان نیشان بیهن و ئومیدوارم له نایندهی نزیک چهنهها ناهید و نهسرین تریش بانه مهیدان و وهبهرههمیل خوهیان بهشیگ لهی بار سهینه نهلگرن و له گهشهکردن ئی شیوهزووان شرینه هاوبهش بوون.

شیوهزووان کوردی باشوور ... گامهیل گهورا

جهواد کازم فهیلی

بەرھەم ناوخوویی رەنج جفتیارەیل

نارام حەسەن

هەرێم کوردستان سەرانسەر خاکەگە ی پر خەیر و بەرەکه تداره، وەل ئەوەی ش زەویەیل نەخت و گەوراو فراوانیگ ئەرا زەویکانی (کشتوکالی) یدیریم لە ناوچەیل جیا جیای هەرێم، وەلی جی داخە تانیسه جویر هەووە جە یگ نەف لەلی وەر نە گیریاگە و ناوریاسه کار ئەرا کالین گشت جووره بەرھەمیگ، هەلبەتە یەش چووگە وە ئەرا کە مەترخەمی و گرنگینە داین حکوومەت وە بەرھەم ناوخوویی لە سەرەتاوہ.

ک ئیسه خەریکه کەمە کەمە بەرھەم ناوخوویی لەبازارەیل کوردستان کەفنه وەرچەو، ک یەیش یەکەمجار مایە دڵخووشیەو دوای ئەویش لەروی ئابووریەو گرنگی یا ئەھمیت تاییەت خوەی دیریگ و چینیگ لەکومەلگا هەول زنگەوکردنی دەن و مەردمانیگیش لەبیکاری و دەسبەتالی فورتار بوون و بیجگە ئەویش بەرھەم جفتیارەیل لەبازارەیل کوردستان ساقەو بوون و بەرھەم کشتوکالی ولاتەیل تر ئەرا ولاتەگەمان روی لە نەمەندن کەن.

وەرچە ماوەی کەمیگ ئەوہ بوی هاوردن ۲۲ جووره بەرھەم کشتوکالی ئەرا ناو هەرێم قەیەغە کریا لەبان نارەزاییەتی جفتیارەیل، چوینکە وە هاوردن ئەو بەرھەمەیلە زەرد فرە یگ رەسیاگە خاوەن زەوی(جفتیار)، هەر لەوەر ئەویش وەگورە ی قانون

مقەییەتیکردن بەرھەم جفتیارەیل و لەوەر خاتر گرنگی یا ئەھمیتداین وەبەرھەم ناوخوویی و زنگەوکردنی لەبازارەیل کوردستان ری قەیەغەکردن بریگ لەبەرھەم ولاتەیل تر گیریاوەر ک زویتر ری وەو کاره دریا. ئەرانەموونە: زویتر وەرچە ئەوہک مەسەلە ی قەیەغەکردن دەس وەپی بکا، بەرھەمەیل جوراوجووور هاتیگاگە هەرێم و جفتیار وە تەواوی خوەی ئەرا زەویکالی و بەرھەمھاوردن ناوخوویی نامادە نەکردیاگ، ک هەرچەنی کەمتاکوت حکوومەت لەلی سەندییاگ، وەلی وەختی فرۆشتیاگە ی پویل رەنج و شەکتیەگە ی دەر نە کردیاد و جار لەیوایش بوی زەردەدیش لەلی کردیادو رەنج و تەقەلای وەتالان چیاد. وە ی جووری شە پویل ولات لەخزەمەت بەرھەم ولاتەیل تر بوی. بیگو مان گرنگیداین حکوومەت هەرێم

وەکەرت کشتوکالی، مانای بەرزەوویی گەشە ی ئابووریە. ئنجا مەبەس باوہتەگەمان لەپرا ئەوہسە ک حکوومەت هەرێم وەتاییەت وزارت کشتوکالی و سەرچەوہیل ئا و هەرێم هەمیشە بایەسە پشتگیر بوون لە پەرەوکردن هەوہجە ی جفتیارەیل لەوەر خاتر وەر بەرھاوردن بەرھەم ناوخوویی رەنج جفتیارەیل، ک هەرچەنی حکوومەت کارەیل خاسیگیش ئەنجام داگە جویر زیایکردن و داناین بودجە یا میزانایی تاییەت ئەرا مەسەلە ی جیوازکردن بەرھەم جفتیارەیل لەناوچەو شوونەیل خوەیانەوہ ئەرا عەلوہیل و بیجگە ئەویش دیاری نەکردن باج لەبان بەرھەم ناوخوویی جفتیارەیل و کارناسانیەیل تر. جویر ئەوہک خوە وەرپرسەیل پەیوہندیار لە وەرپەوہرایەتی سالیۆیەیل

هەرێم کوردستانەوہ ئشارەت وەپی کەن، بەرھەمیگ جویر گەنم ناوخوویی خوەمان لە هەرێم کوردستان خاسترین جووره گەنمە ک وە قسە ی ئەوان وەپلە یەک دریە یگە قەلەم و نرخ یەک تەن گەنم پلە یەک وە (۷۲۰) هەزار دینار لە جفتیارەیل وەرگیرە یگ و نرخ یەک تەن (جوویە)یش وە (۵۲۰) هەزار دینار دانریاگە لەلایەن حکوومەتەوہ. لەی حالەتە هەم جفتیار تویەنیگ

زەویەیل خوە ی بکالیگ و هەم حکوومەتپیش قانجاز لەی دەر فەتە بکا و هەمیش هاوولاتی بەرھەمیگ خاستر و نموونە یی باریگە کار لە ژیان رووژانە ی و ئابووری هەریمیش وەرەو خاستر گەشە بکا.

بایەسە پەرسیدەو و ناد ی ریگر بوود لەوہردەم ئی پیشکەفتنە. وەل ئەویشا پیشکەفتن بار ئابووری تویەنریە یگ بوودە مایە ی کەمەوکردن نەھیشتن جیوازیەیل ناو کومەلگا و دروسکردن ئارامی سیاسی و کومەلایەتی ناو کومەل و ئەویش وەھسکردن و هوشیاری دەسلات وەو مەسەلەو دروسکردن هسیگ دادگەرانیە ی ئابووری لای مەردمان کومەلگا.

ئابووری ئازاد و دیموکراسی

ریبوار حەسەن

زوووم ئابووریناسەیل، مەسەلە ی ئابووری ئازاد و خاسترین بەلگە ی وچوود ئازادی سیاسی و دیموکراسی دانەن، مەبەس لەرپایش ئەوہسە ک قانون زال بوود و لەھەمان وەخت مەرز ئەرا دەسلات دام وەرزگای دەولەت دابنریە ی د. لەی وەزە ئیسه ی شە تەنانەت ئابووری ئازاد کاریگەری دیری لەبان جەھان وەگشتی. ئابووری ئازاد نەخش یا دەور ئاشکرایگ دیری لەبان پیشکەفتن و دیموکراسی و تەنانەت لایەنە خراوہگە یی پیکھاتگە لەرویتکاننەوہ ی ولاتەیل سێیم لەلایەن ولاتەیل پیشکەفتگەوہو یەیش لەئاینەدە زەردەمەندە ئەرا ولاتەیل سێیم و سامان سروشتی ولاتەیل فەقەر ئەگەر با یگ و هویرو نەکەن و پلان خاسیگ نە یاشتوون لەوەر خاتر خزەمەت ناینەدی ولات. سالەیل ۱۹۰۰ تا سالەیل ۱۹۸۰ زوووم ئابووریناسەیل جەھان پە یوہس بوین وە خوەندنکای ئابووری کلاسیک و تازە، ک هەرچەنی وەجیوازی خوەندنکایەیل ئابووریشەوہ ک گشتیان باوہر وەھیز کار و سەرما یەو تەکنۆلۆجی داشت وەک کەردەسەیل پیشکەفتن ئابووری و ئویشن پیشکەفتن راسە خو ئابووری نیوگە هووکار پیسخستن دیموکراسی، وەلی کاریگەری دیریگ لەبانی و کار ئەکا دە بان کلتووور سیاسی و پە یکەر کومەلگا و کومەلگای مەدەنی و دەولەتیش. وەل ئەویشا کلتووور سیاسییش ک پیکھاتگە لەنرخ و گرنگی چشتەیل با و لەناو کومەلگا و چوینیەتی باوہر لەلای هاو نیشتمانیەیل، فرە گرنگ یاموہمە ئەرا ماملەکردن لەبان مەسەلەو گرتەیل سیاسی و ئابووری و ناکوکیەیل ناو مەیدانەیل سیاسی کومەلگا و کاریگەری گەورایگ دیریگ لەبان وەر دەوامی سیاست ولات، وەل ئەویشا پیشکەفتن بار ئابووری بوودە هووکار پەرسەندن کلتووور دیموکراسی سیاسی و بەرزەوویی ئاست خوەندن، یەیش لەیوا ئەکا هاوولاتیەیل زیاتر قیەمەت ئەرا دیموکراسی دابنەن و زیاتر حورمەت بنەن لە فرە یی رای سیاسی و ئارامی سیاسی. مانای ئەوہسە هویر و فکری هاوولاتیەیل زیاتر فراوانەو بوود، ئنجا ئەویش بوودە مایە ی سەقامگیری سیاسی لەناوچەگە، وەلی مەسەلە ی زیاییوین جیوازی ئابووری و کومەلایەتی ناو کومەلگا بوودە هووکار ناجیگیری سیاسی و کەمەوویی دلسووزی مەردم وەرناوہر دەسلات و بیجگە ئەویش رەوکردن مەردم ئاویەیل ئەرا شار. دید ئەرستۆ فرە لەئابووری بازارەوہ نزیک بوی و تواسیاگ مەردم بکا دە خاوەن مولک ئەرا هانداین خاسەوکردن ئابووری، وەلی ئەفلاتۆن تواسیاگ دەستوویریگ ئەرا جیوازیەیل ئابووری دروس بکا. ئمجا هەر وەختی ک ئابووری گەشەکردن وەخوہیەوہ دوینیگ، ئەوہ بیگو مان کلتووور سیاسییش وەلیا ئالشت بوودو لەھەمان وەخت کەس سیاسییش هوشیاری زیاتریگ وەخوہیەوہ دوینیگ و بیجگە ئەویش لەمەسەلە ی میکانیزم یا ئالیەت ئالشتکاریەیل کومەل

نایا تو شهر منید؟

حسین جه لیل

نهر اچه شهرم بکیم؟ شهرم چه س؟ نایا شهرم گر دروینیه، یا نه خوشی دروینیه؟ زهرده دهل شهرم چه ن؟ نایا شهرم و ریزناین حیواوزن؟ وهگورهی شیه وکردن سایکولژیا، شهرم دیاردهیگ دروینی کومه لایه تیه، هسیگ ناساییه و لهیه کیگه و نهر ایه کیگ تر حیواوزه، نمجا وهگورهی نالشتکاریه ییل کومه لگا نالشتکاری تیه ییده بانی. دروینناسه ییل وه پیان له یواسه: شهرمکردن چووده و نهر ا قوناغه ییل گه شهکردن، له پوره دردی خیزان و خوندنگاو هوکاره ییل رسانن و ژینگه ی کومه لگا و جار جاریگیش خانه ییل خوداپه رسی... هتد. په روره دردن خراو له خیزانه و هوکار فره گرنگ شهرمه، نه ویش له وختی ک دایگ و باوگ نیه ونه ره فیک مناله گیان، یا بیبه شی کهن له تیکه لبوین وهل مناله ییل هاوعومر خوی، یا

نیگه رانی. نمجا له ی حالته بایه سه هول بدریه یید نهر ا تیکه لبوین و به شدار بوین له چالاکیه ییل کومه لایه تی و هول درخستن نه و هسه ییل شاریاگه بدریه یید ک نیگه رانی له لیان که فیده و له هه مان وخت باوهر بوین و خود و هه ولداین له وهر خاتر نالشتکاری.

سهرتای گشت گرفتیک وپوی وتریه یید گریه، دو یاخیش نی گریه گه ورا بوود له نه نجام که له که بوین بریگ کیشه و گرفت و سهر کیشیده نه خوه شیه ییل دروینی ک زهرده ییلان فره جار له نه خوه شیه ییل جه سه یی زیاتر و مه تر سیدار تره. شهرم له ریزگرتن حیواوزه، که س قدر دار توانای درخستن و نالشتکاری دیری له بان ژیان و که سیگه تویه نیید پر سیار بکا و داوای جووا و بکا و داوای هق خوی بکا، وهل که س شهرم چه واشی نه یانه سه. وهل نه ویشا زهرده ییل شهرم نه یانه ن:

* تویش بوین وچه نه ها کیشه ی تر دروینی جوور نیگه رانی و هسکردن وه که می و... هتد.

* یاینه گرتن و هه ولنه داین نهر ا یایگرتن.

* ترس له دو یاروژ، له سایه ی ژیان پر له

به شداری وپوی بکا له درسه ییل و نه یلیگ بووده گه مه جار نه واکانتر. بیجگه نه ویش هوکاره ییل رسانن یا نعلامیش کاریگه ری فره یگ دیرن له بان نی باوخته و تویه نن کار له بان جویلانن هس منال بکه ن و له یوا له ی بکه ن له وخت ته ماشا کردن به رنامه ییگ تایبته و مناله ییل فره ترین وخت نهر ا خه نستن بوود، چوینکه خه نستن هوکاره نهر ا که مه وکردن شهرم. له ی باوخته و بایه سه هول بدریه یید منال تیکه ل هاوعومر و هاوسه فیه یی بگریه یید، چوینکه مناله ییل زیاتر له یه کتری ره سنه و. دروینناسه ییل وه پیان له یواسه، شهرم دیارده ییگ ژینگه ییه و له و ژینگه وه ناده میزاد هوکاره ی بوود ک له تی په روره دره کریه ی. نمجا نایا شهرم گریه ی دروینیه یا نه خوشی دروینیه؟ له ی باوخته و شهرم گریه ی دروینیه و

لویله ی تفه نگه گه روی وهر بوین بویه سه و. نمجا له ی وزعه یله له ناو نی قسه کردن و رویداین چشته ییل په یوه ندیگ راسه و خو هس، قسه کردن و رویداین چشته ییل له یه کتری حیواوه نیه کریه ن، بیگومان گشت شیوازه ییل قسه کردن نی هیز کرده و نه یرن، وهل هو یچ وختی قسه ییش بی دره نجام نیه. نه وه ک له کومه لگا ییگ وتریه یید چشتیک نیه بی وه ی و بی گونا و بی کاریگه ری، نه وه ک وتریه یید شایه ت بووده هوکار ویرانکردن ژیان و زه حمه تکردن توانای وه یه که وه ژیان و له یه کنه ره سینه وه، جویر نه وه ک چوین بووده هوکار ناسانکردن و جوانکردن و نسانیه تکردن چشته ییل. نی راسیه یله له یوا کهن قسه کردن نازاد هه وچه وده جوور ییگ له ریکخستن داشتوود یا هه وچه وده چوارچیوه ییگ قه بولکریاگ داشتوود، ک وهگوره ی نه ویش نه و قسه یله بگریه ن و په خشه و بوون. نمجا بیجگه نی سفه ت گرنگ کومه لایه تیه، نازادی قسه کردن په یوه ندی وه وجود سهرده خوه یی تاکه که سیشه و دیری، چوینکه ناده میزاد نه گهر سهرده خوه ی نه وود، یا جوور دروس کریاگیگ سهرده خوه ی نه دوینریه یید، نه وه بیگومان نیه تویه نیید وه نازادی قسه بکا. وهل نه ویشا هق قسه کردن چشتیک نیه تنه یا که س قسه که ر بگریه و، به لکو و که س شنه و یاریش گریه و.

له دونیای هاوچه رخیس مه سه له ی قسه کردن نازاد یه کیگه له هه قه ییل فره سهرکی وجود ناده میزاد، چوینکه گشت ناده میزادیگ نهر ا نه وه ک بتویه نیید وجود خوه ی نسیات بکا و جویر دروس کریاگ یا مه خلوقیگ نساننی خوه ی بوینیید، بایه سه بتویه نیید نازادانه قسه بکا و نه گهر نازاد نه وود له گوزارش نه وه بیگومان مانای خاصیک نهر ا سهرده خوه یی خوه ی له تی نیه مینییدو.

نوکتبه باز که فیده و، شایه ت له لای که سیگ تر جوور سوکایه تیکردن ته ماشا بگریه یید. ناده میزاد دروس کریاگیگ یا مه خلوقیگه و گشت چشتیک وه شیوه ی حیواوز له یه که وه نه ودا. گشت نه وانه ک وه پیان له یواسه ک مهرزه ییل قسه کردن نازاد ناشکرا و دیارن و هه وچه وه هویره وکردن فره یگ نه یرید، نه وه بیگومان دید مه تر سیداریگ دیرن نهر ا نازادی قسه کردن، وهل نایا ناده میزاد بایه سه مه سه له ی قسه کردن نازاد وه لایانه و گرنگ یا موهم بوود له خه م نی مه سه له بوون؟

راسترین جووا و نه وسه چوینکه قسه کردن دیارده ییگ نساننی فره گرنگه. قسه کردن تنه یا دهموازکردن و فرهداین نوتوماتیکی وشه و گوزارش نیه، به لکو و قسه دره نجام دیری و فره جاریش دره نجام قورس و گه واریش له ی که فیده و.

هسکردن وه هیز قسه کردن چشتیک نیه ناده میزاد له رووژگار تازه هس وپوی کردوید، به لکو و تاریخ کویه نیگ دیری، له نسلامیش له ری قسه کردنه و خودای گه ورا دونیا دروس نه کا، ک خودا فره مان نه ودا و نیش: نه و چشته بوود، دی چشته ییلش دروس بوون، وختیکیش نوشید: نه وید، دی چشته گه نیه وود. یا نوورید وختی دادوهریگ له دادگا نوشیده زن و شویگ (ته و او! نیوه له یه ک حیواوه بوینه) دی نه وان وده کرده له یه کتری حیواوه بوون، یا وختی نه قسه ریگ فره مان ده یده بریگ سهر باز و نوشید: (ته قه بکه ن)، ته قه کردنه گیان بووده هوکار کوشتن نه وانه ک

هو یچ چشتیک چه نه هویره وکردن له دانین مهرزیگ ماقوول نهر ا قسه کردن نازاد زه حمه ت نیه. نه وه ک که سیگ وه قسه کردنیگ بی مانا و زهرده ی خش زانید، شایه ت که سیگ تر جوور چشتیک ناسایی و مه یلیکش بوینیید.

نه و قسه یله ک له لای که سیگ جوور گوزارشکردن له رووچیک

ناده میزاد چوار جووره تو له کامیانیډ؟

رهزاخان

*جوور یه کم: ټو کهسه یله نه ک وختی ههن، ههن. وختیگیش نین، نین. بیگومان زوورم ناده میزادهیل وجود فیزیایی دیرن، ټمجا ئی جووره کهسه یله تنیا وهسکردن وه وجود چوارچیوهی جهسه سیانه ک وجودیان هس وهپی کریه ی، یهیش مانای ټه وه ټه یاد ک ئی جووره ناده میزاده یله تنیا کهسایه تی له ش دیرن. * جوور دویمه: ټو کهسه یله نه ک وختی ههن، نین. وختیگیش ک نین، نین. ټو مردگه یله ک لهجه هان جویلیه نه وه. خودفرووشتنیگ له یوا وه پیان کردگه ک کهسایه تیه گه یان دانه سه چشت بی مانایگ ، ههر له وهر ټه ویش دوینید بی کهسایه تی و باوهر وهپی ټه کریاگن و هوپچ وختی نیانه وهر چهو، یا تویه نیم بویشیم وجودیان له ژیان بوود و نهود ههر جویر یه که و مردن و مهنیدیان یه کیگه.

* جوور سییم: ټو کهسه یله نه ک وختی ههن، ههن. وختیگیش نین، ههر ههن. ئی جووره کهسه یله ټه وانه ک خاوهن کهسایه تی و باوهر وهپیکریاگن. ټه یانه کهسه یلیگن ک وجودیان پره له هسکردن وه وجودیان و له وختیگیش نین شونه وار خوهیان دیرن. ټه یانه کهسه یلیگن ک گشت وختی وهر چه ټیمه مین و گشتمانیس دووسیان دیریم و قهر و حورمه تیان گریم و له هه مان وخت وجودیان مایه ی شانازی کردنه له کومه لگا.

* جوور چواره: ټو کهسه یله نه له وختی ههن، نین. وختیگیش نین، ههن. ناده میزاده یله ټه لاجه وی له وخت وجودیان، وه جووریگ توانادار و سهرفران ک ټیمه نیه تویه نیم هس وه وجودیان بکهیم، وهلی وختی ک له لای ټیمه چن و نیه مین، کهمه کهمه هس وهپی کهیم و دوباره ناسیمه نیان و زانیم ټه وان چه بوین و چه وتیان و چهیش تواسیان له ژیانان.

ټیمه گشت وختی ناشق ټو کهسه یله یمنه وهزاران قسه دیریم ټه رایان، وهلی وختی وهر انوهریان بویمه وه، زوانمان بهسیه پد و توانمان له لیمان بریه پد و بیده نگ بویمن و ټمجا وه وجودمان وهلیانا مهس بویمن، وهلی وختی ک هیله مانه جی و مالناوایی کهن ټه وسا که فیده هویرمان ک چه نیگ قسه وهلیانا داشتیم و نه وتیمه نی. ئی جووره کهسه یله شایهت له ژیانمان له په نجه ی دس زیاتر نهون. ههر له وهر ټه ویش ټویشیم ئایا ت له کامیانیډ له یانه؟

بیگومان ټه وه شیواز و چونیه تی ژیانه ک کهسایه تی ناده میزادو چونیه تی ژیانده سنیشان ټه کا. ژیان راسکانییش ټه و ژیانسه ک بهش فره یگ له ناسووده یی و بهخته وهری و نارامی له تی بوود، وهلی ټه گهر ههر وهرده وامیدان بوود وه ژیان و ټه گهر نارحه تی و بهدبه ختییش بوی بیگومان ټه و ژیانه مه رگه ساته. ژیان گرنگی دیرید له دروین خوهی هه لیگرنگه ک پیکهاتگه له ساده یی.

ټمجا رۆسو و چۆن ستیورات ناشکرای ئی رازه کردنه و ههر له وهر ټه ویش جهخت له گله و خواردن ناده میزاد کردیان ټه را سروشت و ناوایییل، چونکه ټه وان وتیان ژیان راسکانی له سای باخ و بوسان و نزیک جه وهلی و کنار ټاوه یل کریه پدیده دی! بیگومان باپیره لیمان ژیانان فره ساده بوی، هویره وکردن رهتاریانیس ساده تر و نارامت بوی، ټه وان باوهر پان بته وتر بوی و

ټه گهر ټه خوازی

به خته وهر

بوید، بیلا

ژیانده ساده

بوود

مجله مهد ټه حمده

ناسووده و نارام و بیخه م و بی سهر ژان ژیانه، خه م باله خانه و مۆنیکا و سپلت و کۆمپیتهر و بی کاره بایی و بی ټاوی نه یاشتنه، وهلی یه کتر ژیانه و خوه شه ویسی ټه را یه کتری داشتنه. په یوهندی ټه وان وهلی ناده میزاد و خاک و گیانله وهر، په یوهندیگ روحی و زینگ بویه، په یوهندی ټیمه ییش وهلی مۆبایل و سه یاره و سه ته لایت و ټه نته رنیت په یوهندیگ کپ و مردگه و ته نانهت وهلی ناده میزاد و خود خوه مانیش په یوهندی فره کزیگ دیریم و نارامی و ناسووده یی که متر له تی کریه پدیده!

ټمجا ټه و ناده میزادیشه ک زیاتر وخته یلی وهلی هوکاره یل کاره بایی و ته کنۆلۆژیا ټه واده سه ر، جیاوازه له و ناده میزاده ک خه ریک کارکردنه یا جفتیاره یا په یکه رتاشه. مه ردم شار چونکه هاوژیانن وهلی هوکار یا وهسیله یل ته کنۆلۆجی دهر وینان نیگه رانه و هه میسه شه که تن

و دیرن له هویره وکردن و خه یال فراوان و ته رکزکردن له ژیان. ههر له وهر ټه ویش نوورید هس و سووز له لایان وشکه و بویه و دهر وینان سهخت و نیگه رانه و زیاتر تویس کیشه ی دهر وینی تیه ن و له بان ساده یی نیه مین، چونکه هه له په له یانه ټه را سه ندن ټه را ټه و هوکار یا وهسیله یله ک مال وهپی رازننه و.

ههر له وهر ټه ویش دوینید له ژیان راسکانی دویره و که فتنه و په یوهندی کومه لایه تی و قه و مایه تی و ره فیقی و هاوسایه تی و خوه شه ویسی و سووزداری له ناوینان کاله و بویه و مه سه له ی نارامی له خال سفر نزیکه و بویه و له ټه نجه م ټه ویش هیز و توانیش له دس دریاگه و تاقهت ټه وه نه یرن چشتیگ درس بکه ن یا چشت خراویگ ساقه و بکه ن. ټه نجه م یل ناساده یی ژیان و گرده وکردن چشته یل له ژیانمان بوینه سه مایه ی بیزاری ټه رامان

و زالبوین خوه یان له بانمان نیشاندن، ټمجا ټه و بیزاری و دوباره بوینه و هیشه دلته نگی و خه مووکی و فشار دهر وینی ټه رامان تیره پد، ک زهره د و نارحه تی کوشنده یگ تیره نه تویشمان و ناچارمان کهن په نا بوویمنه وهر مه یخواردن و جگاره و قلیان و مادده یل بیه ووشکه ر تا بتویه نیم ټه و نارحه تی هیل خوه مانه بشاریمنه و، وهلی دوینید دهر وین و هویر و رهتارمان له ناو مه رگه سات نوهمتر کهیم و ژیان راسکانی ساده و نارامیش له خوه مان ره نجه م ټیمه بایسه مقه یه تی له ژیان ساده و نارامیگ بکهیم و خوه مان ټه کهیمنه به نه ی هوکار یا وهسیله و که ره سه یل بیزارکه ر، بایسه خوه مان ټه کهیمنه قوربانی سه یاره و وهکارهاوردن وهر دهوام مۆبایل، بایسه هیز و توانا داشتویم و نرخ ناده میزاد له لامان کهمه و نهود و شق و خوه شه ویسی له دس نیه ییم وهر انوه ر یه کتری.

ژیان لہوہو دہس وہ پی ئہکا

د. دیدار محمد مدد نهمین

جاران ودختی منال بویمن، حمز کردیایم زوی گهورا بویمن، چوینکے لہیوا ہویروہ کردیایم گهورا گشت چشتیگ دیری و تویہنیگ گشت چشتیگ دہسودہ بکا، ئیسہ گہورایم و حمز کہیم بچیمنہو ئہرا فوناغ منالی، وہل نہک جویر منالہ ناخالہگہی ئہوسا، بہلکوو منالیگ شازہزاو پر ئہزموون، یہیش چشتیگ و ہپیمان نشان ئہدا ک ئیمہیش تا ئیسہ نہرہسیمنہسہ دویا ویستگہ یا محہتہی ژیان تا بعامیم یا وچانیگ بیہیم۔ فوناغ پیربوین دویا فوناغ خوندنگای ژیانہ، یا تویہنیگ بویشیم لہوموہ ژیان دہس وہ پی ئہکا، وچہواشہی کہسہیلیگ ک لہیوا ہویروہ کهن گویا سہرہتای کووتایہیلہ۔ لہی عومرہ ئادمیزاد ئہزموون فرہیگ پہیا ئہکاو شازہزایی فرہیگیگش لہلای دروس بوود، ئہویش و ہگورہی ئہوہک وچہنہہا بہرزی و نزمی و تہیل و شرینی و خوشی و ناخوشی گوزہر کردگہ۔ دی وخت ئہوہ ہاتگہ وچانیگ بہیگ و چہو بگہردنیگہ گشت ئہو شہگہتی و دہردہسہری و کارہیللو شایہت خاسترین دیاریش ئہرا پیر لہی ماوہ خانہنشینی بوود، خانہنشینی و ہمانای دویروہوکہفتن لہناخوشیہیل و شہگہتی کار و خودتہرخانکردن ئہرا ئارہزووہیل تابیہت و زیاتر وخت و ہسہربردن و ہل خیزانا، ک ئہویش و ئہنجامدین گشت و دہرچگن ئہرا شوونہیل گشت وگوزار نہک دنتیشتن شہو ورووژ لہ بن مال و چہوہریکردن مردن!

لہراسی فرہیگ لہ پیرہیل و ہ غہلہت لہ وشہی خانہنشین رہسینہسہوہ، ہہر لہوہر ئہوہیش لہی وختہیلہ ہہول ئہوہ دہن زیاتر کونٹروژل مال بکهن لہوہر خاتر مقہیہتیکردن پلہو پایہی خودیان و لہگشت چشتیگ تہنہ جووا، ک ہہرچہنی زویتر ئی رہفتارہ نہیاشتہ، وہل نورید وہی رادہ ہسیار بوون و لہ ہہمان وخت و ہ کہمترین قسہو رہفتار تویرہ بوون و نامادہ نین و ہرگہی رخنہو پیشنیاریگ بگرن، چوینکے باوہریان لہیواسہ ئہیہ لہ پلہو کہسایہتیان کہمہو ئہکا، تارادایگ ک رخنہیش لہگشت ہلسووکہفتیگ ئہندام خیزانیانیش گرن لہ چوینہتی پاکہوکردن ناومال بگر لہ شیواز ئاشکردن و ریکخستن کہلہل و دیکور مال، تا لہیوا لہلی تہیگ بریگ لہ ژنہیل لہیوا ہس کهن و ہرانوہر پیاویگ تر گردنہو حیاس لہ ہاوسہرہیلیان و ئارہزوو ئہوہ کهن ہہمیشہ لہ دہیشت بوون و نانہوہ ئہرا مال۔

لہوہرانوہر ئہوہیش خانہنشین حمز کهن لہ گووشہگیری و ئہگہر یا نحتمال تویشبوین و ہ نہخوشیہیل دہروینی و لاشہبیان زیاتر بوود و لہیوا ہس کهن ژیان ئہوان فرووشتگہو جاریگ تر نسنیہنہوہ، لہوہر ئہوہ زیاتر لہگشت وختیگ پہیوہس بوونہ ئہندامہیل خیزانیان لہترس تہنیایی و مردن۔ ئنجا وہل ئہو ہہمگہ قہیرانیسہ رووژ لہدویای رووژ شمارہی خانہنشینہیل زیا ئہکا، دی فہرامووش کریہن و خریہنہ خانہی مردگہیلہوہ، یہیش لہوہختیگ ک تویہنیگ گہوراترین نہف و ہر بگریم لہی چینہ ک خاوہن شازہزایی فرہیگن و خاوہن فکروہ ماریفہتن ک بایہسہ لہبان گشت مللہتیگ نہف لہلیان و ہر بگرن۔ ئنجا لہیرا چہن پیشنیاریگ خہیمنہروی ک بیگومان بوونہ مایہی زنگہوہوین ئی چینہو ئہگہر گرنگی یا ئہہمیت و ہپیان بدریہیگ و ہوہوجہیلیان دابین بگریہیگ دی ژیان لہوہوہ دہس وہ پی ئہکا؛

۱- زیاتر ہانداین میدیایہیل لہ تہلہفریون و رادیو و رووژنامہیل ئہرا لاکردنہوہ لہی چین کومہلگاو خستہروی داواکاریہیلیان و ئہنجامدین ئارہزووہیلیان۔

۲- واژکردن چہن سہنتہریگ تابیہت و ہ ئہوان، ک لہتی چالاکی جوراوجوور ئہنجام بیہن و شازہزایی و ئہزموونہیلیان لہتی پیشکش بکهن۔

۳- نہفوزہرگرتن لہلیان و ہک و ہرگرتن رای و ئہرای چوینہیلیان لہ ہہر کاریگ ئہوان لہلی شازہزان و زانن۔

۴- لہیہکہوداین وشہی خانہنشین، ک مانای لہمال دہیگ و ناخوشہ و ہپیان، یہیش لہوہختیگ خانہنشین تہنیا وازہاوردنہ یا ئالشتکردن جوور کارگہیہ نہک دہسودہراین لہ ئادہمیزادگہ، لہوہر ئہوہ لہ ئہمریکا و ہی چینہ ئویش(ہاوولاتی یہکہم)۔

۵- داناین بہرنامہو کار خواست ئہرا دہسمیہتداین خانہنشینہیل لہبان گونجیان و ہل ئی فوناغہ و ہرچہ ئہوہک پڑہسنہ پی۔

۶- زیاتر گرنگیداین خیزان و ہی کہسہیلہو بہخشین حورمہت و خوشہووسی و ہپیان تا ئہو باوہرہ لہلایان ہمینیک ک لہلیان بیزار نیہون و ژیان و ہ ئہوانہوہ خوشہ۔

بیگومان ئہگہر ئی خالہیلہ لہوہرچہو بگریہن، ئہوہ ہہفتیگ سروشتیہو پیرہیلیش تویہنن و ہک دلگ جابہلانہ بڑیہن تا دویا سہعات عومریان۔

لہ کاملا بگہردمہ شوون بہختہوہری

کامہران چروستانی

وہراسی قسہمت و نسیو کاریگہرہ لہ ژیانمان؟ لہی باوہتہوہ دوینید باس لہوہ کهن و ئویشن: ئایا شیخ یا فالگریگ بوود بتویہنیگ قاپی بہختہ واز بکا؟ و ہرچہ ئہوہک جووا ئی پرسیارہ بہیمنہوہ، خاستر ئہوہسہ لہخوہمان بپرسیم: ئایا خود ئہو کہسہ ک تویہنیگ قاپی بہخت ئیمہ واز بکا، خودی چہنیگ بہختہوہرہ؟ لہ ج و ہزعیگ دہروینی و کومہلایہتی ژیہیگ؟

کہسیگ ک بتویہنیگ بہختہوہری ئہراد بوینیگہوہ، ئہوہ بایہسہ خود خودی فرہ بہختہوہر و بہختدار بوود، تا بتویہنیگ بہشیگی بہیگہ تنیش یا ہہمان ری بہختہوہری نیشانہ بہیگ ، وہلی بیگومانیم لہوہک گشت ئہوانہک ری شادی و بہختہوہری نیشان مہردم دہن، خاوہن کیشہو گرفت و سہرکہفتن و شکہست خودیانن، بیگومان ئہوانیش سہعاتیگ خہنن و سہعاتیگیگش گیرن، جاریگ شکایہت کهن و جاریگیگش باوہش کہنہ ژیانا۔ مانای ئہوہسہ ئہگہر ئہوانہ نہتویہنن دہسمیہت بیہن و ہووکاریگ نون ئہرا بہختہوہریم، ئہی ہووکار وچارہ چہس؟ شایہت خودم گوناہیگ یا غہلہتیگ لہیوا کردویم، ک یہیش سزایگ خودایی و ژیان رہفتارہیل خودم بوود؟ شایہت خودم کہسیگ خراو بووم و ہہر شایستہی ئہوہ بووم۔ لہیرایش مہبہسمان ئہو نیہ ک تہنیاو ہہمیشہ خود خودمان و ہرپرس و ہووکاریم لہوہک روی و ہرویمان بوودہوہ، بہلکوو مہبہس لہوہسہ لہ جوویگ لہ خودمان و ہووکارہیل واقعی دہورودہرمان بیہیمنہوہ، نہک ہہمیشہ بگہردیمنہ شوون ہیزیگ یا دہسلاتیگ ک ہوچ کہس نیہتویہنیگ نسیات و جوودی یا نہوینی بکا۔ وہل ئہوہیشا ئویشیم ژیان ہوج وختیگ نیہتویہنیگ دہس ئہراد دریز بکا ئہگہر تن دہس یارمہتی ئہرا خودہ دریز نہکہید و دہسمیہت خود خود نہیہیدو ئہگہر نہزانید چہ تواید، نامانجد چہس، گامہیلد چوین ئہلگرید۔ ہہر لہوہر ئہوہیش ئہرا گوزہیشتہ مہگیر، تہماشای سوو بکہ۔

ئای ک دلہ شادہ، ئایا کہس ہہس ئہوہنہی من بہختہوہر بوود؟ ئای ک کہسیگ بہدبہخت و نہگہتم۔ ئی قسہیلہ فرہجار ژنہفیمنہی، بہعزہجایگ حیوازی ناونی ئی دو ہسہ شایہت تہنیا چہن سہعاتیگ بوود۔ ئنجا ئاساییہ ک ناست و جوور ہسہیل جاریگ و ہرہو ژویہر و جاریگ و ہرہو خوار بچوگ، وہل وختی و ہزع ئومید و نامانجہیل گہورامان و ہو جوورہ نہجووگ ک خودمان نارہزووی کہیم، دی نورید پرسیار لہباوہت بہخت و چارہنویس ناراستہی خودمان کہیم و ئویشیم: ئنجا لہکاملو چوین بگہردمہ شوون بہختہوہری خودما؟ ئایا ہووکار ئی بہدبہختیمہ بایہسہ چہ بوود و کیہہ؟ یا شایہت قسہمت و نسیوم لہیوا ہاوردویگ؟ ت بویشید مالہ تازہگہم ئی ہہمگہ نہگہتہیہ و ہل خودیا ئہرام ہاوردویگ؟

با دہس و ہپی بکہیم و ہو شیوازدیل نہریتہ ک لہناو کومہلگا ہہن و ہک قسہمت و نسیو، ک فرہجار ژنہفیمنہی۔ تارپیف ئی قسہ ہہرچی بوود، ئہوہ لہو ہیزہ یا لہو دہسلات نادیار نہناسریاگہ دہرنیہجووگ ک بریار لہبان ژیان مہردم دہیگ : کور و دویہتیگ رہسنگہ یہک یا وچہواشہوہ حیایی خہیگہ ناونیان، یا کہسیگ تویش کارہستیگ ئہکا، یا ریککہفت(سودفہ)یگ تہیریگ.... ہتد، وہل ئہگہر بایگ و لہروی دینیہوہ تہماشای ئہو ہیزہ بکہیم، دوینیم ک بیچگہ ہیز خاس ک خودہومندہو ہیز خراویش شہیتانہ ہیزیگ تریش خاوہن بریار ژیان ئیمہس ک ئہویش قسہمت و نسیوہ۔ ئی دہسلاتیسہ رکابہری ہہردوگ ہیزگہی تر ئہکا۔

مانای ئہوہسہ ہیزیگ سینیم ہہس، وہل ئایا پیکہاتہی ئی ہیز و دہسلاتہ بایہسہ چہ بوود و سہرچہوہگہی لہکاملوہ بوود؟ ئایا پہیوہندی ئی ہیزہ و ہ ئہو ہہردوگ ہیزہیل ترہوہ چہسہو چوینہ؟ جووا ئی پرسیارہیلشہ ہہرکہسیگ لہ بنہمای نایدوژلوزی و دینی خودیہوہدیاری ئہکا، ئنجا ہہرچہنی دینیش پیکہاتہو دہسلات و چشتہیل تر فرہیگ لہباوہت قسہمت و نسیو و ہتہوای دیاری نہکردگہ، وہل ئایا

دیاره نمروو ههر کەسیگ هه‌ئسید و بریگ قسه ریکه‌خه‌ید و ههر له‌خوهیه‌و خوهی نه‌کاده نویسه‌ر و تاریخنویس!! له‌وه‌یش زیاتر دوینید خیانه‌ت گه‌ورایگیش کریه‌ید له‌ دزین و چه‌واشه‌کردن تاریخ و ده‌سکاریکردن بنه‌ره‌ت ههر راسییگ، ههر له‌وه‌ر نه‌وه‌یش دوینیم جاریگ که‌سایه‌تیه‌یل و ناوداره‌یل کوردمان وه‌ هه‌لم‌ ناحه‌زه‌یل کریه‌نه‌ بیگانه‌و جاریگ خاک و ناومان ته‌عریب کریه‌ید و فره‌جاریش ناو نه‌و شوون و بازاره‌یله‌ ک وده‌س کورد دامه‌زریانه‌و تاریخ ره‌سه‌نایه‌تی دیرن.

بازار شۆرجه له به‌غدا، نه‌و بازاره‌سه‌ ک تانیسه‌یش ههر تام کورده‌واری وه‌پیه‌و دیاره‌و زوورم دوکانداره‌یل و خاوه‌ن باله‌خانه (عماره‌)یلیش ههر کوردن. ئمجا ئیمه له‌یره بیلا وه‌ گووره‌ی نه‌قل هویره‌و بکه‌یم، چوینکه گشت راسییگ له‌ جوارچیوه‌ی نه‌قله‌و خوه‌شه‌.

من له‌یره پرسم له‌وانه‌ک تاریخ شیونن، نایا هی‌ز داگیرکه‌ر چ په‌یوه‌ندیگ دیری وده‌امه‌زرانن بازار؟ چ وه‌ختیگ و له‌ج زه‌مانیگ بویه مه‌ردم ولات خوه‌ی بارید و شوونیگ یا بازاریگ له‌ولاتیگ تر دروس پکا نه‌گه‌ر مه‌ردم ره‌سن خود ناوچه‌گه نه‌ود؟ له‌وه‌خت ده‌سلات عوسمانلی و داگیرکاری تورك له‌به‌غدا، نه‌و کاره‌یله‌ ک نه‌نجامیدانه‌ ته‌نیا نالشت کردن و لاوردن ناوه‌یل کوپه‌ن و تاریخی بویه‌و نالشتی کردنه‌ نه‌را نه‌و ناوه‌یله‌ ک مور سه‌لته‌نه‌ت عوسمانی وه‌پیه‌و بویه‌و نامانجیان له‌ی کاره‌یلیشه‌ ته‌نیا داگیرکردن و له‌ناوبردن ره‌سه‌نایه‌تی تاریخان بویه‌!

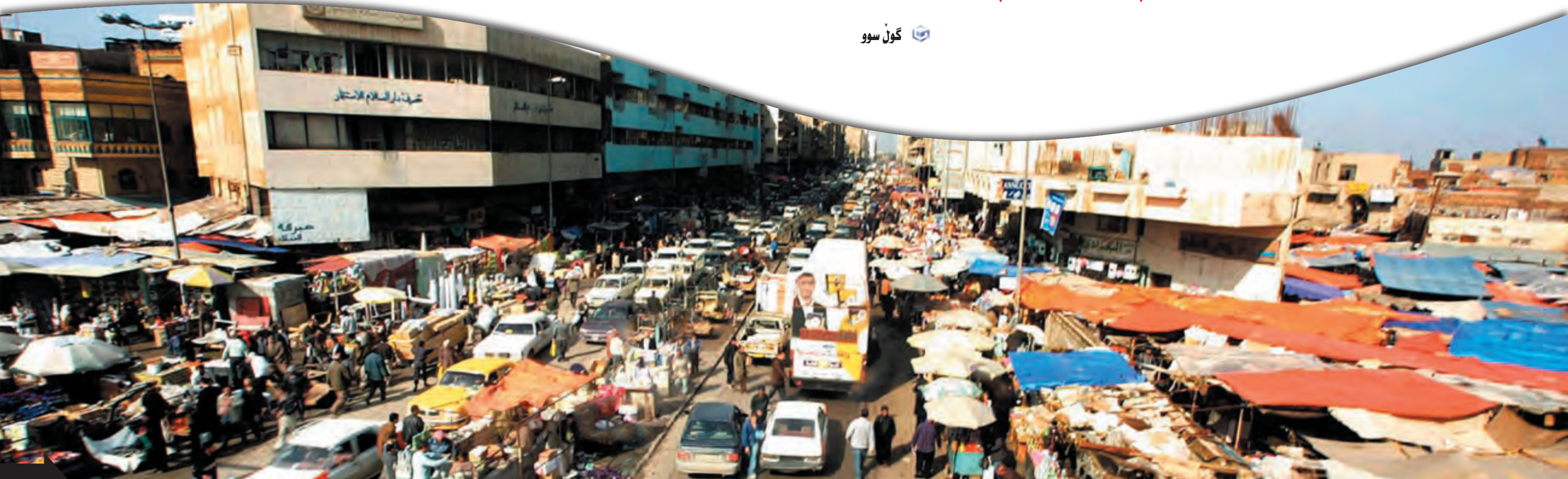
ناشکراس ک ئیمه‌ی کورد، دوشمنه‌یلمان دووس یه‌کن و له‌تاریخ یه‌کتری دانیه‌ورن جوور نه‌وه‌ک له‌تاریخ ئیمه‌ دزی که‌ن! چوینکه چه‌واشه‌کردن تاریخ و کلتور ئیمه‌ گرنگی یا نه‌همیه‌ت تایبه‌تیگ له‌لایان دیری، ههر له‌وه‌ر نه‌وه‌یش تویه‌نیم بویشیم:

بازار شۆرجه له‌به‌غدا‌ی پایته‌خت و دل عراق کورده‌یل فه‌یلی دایمه‌زراننه‌، نه‌ک بیگانه‌یل عوسمانلی و ده‌لیلیش له‌دامه‌زراننی نه‌وه‌سه‌ ک ده‌وره‌ر ناوچه‌ی شۆرجه شوون نیشته‌جای کورده‌یل فه‌یلی بویه وه‌تایبه‌ت له‌ خوه‌ره‌لاتی ک جوور ناوایه‌یل بویچگ و باخ و بوسانیش داشته‌نه، ئمجا یه‌کیگ جوور جه‌لال حه‌نه‌فی ئویشید: ناویگ شووره‌کات وه‌ شۆرجه‌یا گوزه‌ کردگه‌و ئی وشه‌ی(شۆرجه) له‌و(شووره‌کات)ه‌ هاتگه‌ ک مانای ناو شوور ده‌ید.

له‌روی تاریخی کورده‌یل فه‌یلی بیچگه‌ نه‌وه‌ک حوکمرانی ولاته‌گه‌ کردنه‌ نه‌را ساله‌یل فره‌یگ، وه‌لی وه‌ل نه‌وه‌یشا هوپج وه‌ختیگ و جوودیان له‌بازاریگ جوور شۆرجه نه‌وریاگه‌ ک سه‌رچه‌وه‌ی ئابووری عراق بویه‌و فه‌یلیه‌یل له‌ بنیاتناینی نه‌خش یا ده‌ور سه‌رمکی داشته‌نه. وه‌لی مه‌سه‌له‌ی سیاسه‌ت چه‌فت کوچ

خشت بنه‌ره‌ت بازار (شۆرجه‌ی) به‌غدا فه‌یلیه‌یل دایمه‌زرانن

گول سوو

کیشی (کورد فهیلی) و که متەر خه می رهسانن کوردی

ج. عهلی مهزی

ئەرا ئادەمیزاد گشت کاریگ بنه‌ما و ڕی و شوون تایبەت خودی دیریگ لەو مهیدانه ک کار لەتی کرهیی، بیگومان ئەو دەستوور و قانونهیل کارکردنیشه دیاری ئەو چوارچیوی گشتیه ئەکا ک خاوەن کاره‌گه له ڕیگه‌یهو ئامانجه‌گه‌ی خودی وه‌پی تیه‌ریگه دی، کار رووژنامه‌گه‌رییش جوور پیشه‌یگ سه‌رچه‌وی هه‌وال و زانیاریه ئەرا ئەوانه‌ک له‌و روویه‌و که‌نه‌ی سه‌رچه‌وه ئەرا خوهیان، ک ئمروو زوورم مه‌ردم ئەرا ئەو مه‌به‌سه پشت وه سه‌رچه‌وه‌یل رووژنامه‌گه‌ری به‌سن، هه‌ر له‌وه‌ر ئەوه‌یش بایه‌سه رووژنامه‌نویسه‌یلش په‌یوه‌س بوون وه بریگ یاسا و چشته‌یل پیشه‌یی و کاره‌یلانه‌و ک له‌روی مه‌شق و ئه‌نجامداین له‌بان بنه‌مای ئەخلاق و رووژنامه‌گه‌ری تاریف کریاگه. ئەوه‌ک زیاتر له‌وه‌رانوه مه‌یدانه رووژنامه‌گه‌ریه‌گه‌ی کومه‌لگا کیشمه‌کیش فره‌یگ له‌بانی کریه‌یگ پیک ناتگه له‌ چوینیه‌تی ئەو قانونه‌یله، به‌لکوو قسه‌و باسه‌یل زیاتر که‌فته‌یه‌سه بان پابه‌ندی رووژنامه‌نویسه‌یل و که‌ناله‌یل مه‌یدان رووژنامه‌گه‌ری وه‌و قانون و دەستوور رووژنامه‌گه‌ریه‌ ک چوارچیوی کاره رووژنامه‌گه‌ریه‌گه

له‌دویره‌و ته‌ماشای بکاو برایه‌یلی وه مه‌ویسی و به‌دیه‌ختی بویند، هه‌ر له‌وه‌ر ئەوه‌یش چه‌ک مه‌ردایه‌تی و پېشمه‌رگایه‌تی کردنه شان و ڕی رزگاری کوردستان گرتنه‌وه‌ر. به‌لی روله‌یل کورد فهیلی وژه وه‌ وژه‌ی خاک باشوور کوردستان هه‌ر له‌گه‌رمه‌سه‌ی‌ری تا ناخرین خال مه‌رزنی ناسن و خوین پاکیان له‌تی رشیان. به‌مۆ و شمیران و چه‌م ریزان و قه‌ندیل و پیره‌مه‌گروون شایه‌تخان. وه‌لی وه‌داخ فره‌یگه‌و گه‌یه‌یمان ئەوه‌سه له‌ ره‌سانن یا ئه‌لام کوردی هه‌ر وه‌ختیگ باس له‌کیشی کورد فهیلی کریه‌ید یا هه‌ول و ته‌قلا‌یگ دریه‌ید له‌باوه‌ت کیشی ئی چین زوللیکریاگه، خودی وه‌خاوه‌نی نیه‌زانید ک ئەوه‌یش به‌شیکه له‌مه‌سه‌له‌گه‌و له‌ئاستی که‌مه‌تر خه‌مه. وه‌لی ئەگه‌ر گه‌رفتیگ له‌سودان یا هه‌ر ولاتیگ عه‌ره‌بی روی بیه‌ید هه‌زار جار باس کریه‌ید و ته‌علیق له‌بانی دریه‌ید!!سیاسه‌ت کورد له‌ی باوه‌ته‌و که‌مه‌تر خه‌مه، له‌حیای ئەوه‌ک هه‌ول بیه‌ن بیگانه‌یگ بکه‌نه قه‌وم، خاستر ئەوه‌سه گرنگی یا ئەه‌میه‌ت بیه‌نه کیشی به‌شیک له‌مله‌ته‌گه‌یان ک ئومید گشت چشتیگ له‌لیان کریه‌ید له‌ئاینده. بیجگه ئەوه‌یش گشتمان خه‌ممان یه‌کیگ بویه‌و بگر کورده‌یل فهیلی یه‌که‌مین مه‌ردمانیگ بوین له‌ی عرافه‌ که‌فته‌نه‌ی ژیر زولم و سته‌م و مالویرانی و تانیسه‌یش چاره‌نویس روله‌یلیان نادیاره. هه‌ق ئەوه‌سه ره‌سانن یا ئه‌لام و مه‌یدیای کوردی وه‌رجه گشت مه‌یدیایگ بانه ته‌نگ کیشی کورده‌یل فهیلی و خوه‌یان وه‌خاوه‌ن کیشه‌گه بزانی، نه‌ک له‌دویره‌و ته‌ماشای بکه‌ن و که‌مه‌تر خه‌م بوون، هه‌ر له‌وه‌ر ئەوه‌یش گه‌لیی فره‌یگ دیریم له‌ی لایه‌نه‌و، چوینکه ئمروو قسه‌ی ره‌سانن ده‌ور دیرید و دونیاگه‌مان دونیای ره‌سانن یا ئه‌لامه.

مله‌ت کوردمان وه‌ درێژیی س‌اله‌یل فره‌یگ له‌به‌دیه‌ختی و مالویرانی زیاتر چشتیگ تر ناتیه‌سه تویشیان، وه‌ل ئەوه‌یشا هه‌میشه گه‌لیی له‌ولاته‌یل بالاده‌س و هه‌قه‌یل ئادەمیزاد و ره‌سانن یا ئه‌لام جه‌هانی کردیمه‌و تاوانباریان وه‌ ئەوه کردیمه گرنگی یا ئەه‌میه‌ت نه‌یانه‌سه کیشه‌و گه‌رفته‌یل کورد له‌و وه‌خته‌یله ک سته‌مکار تیر جه‌رگه‌ر دیاد له‌ مله‌ت کورد. سه‌رکرده‌و رووشنه‌وه‌ریل کورد، ئیسه‌یش هه‌ر ئەو گه‌لیی و ناره‌زاییه دوواره‌وه که‌ن له‌وه‌ختیگ خه‌ک کوردستان قه‌تل و عام کریاو ئاواره‌ی زووره‌می ئۆردگی ولاته‌یل هاوسا کریاو هه‌ر باس له‌وه کریا ک گویا کورد، دووس خه‌مخوهر نه‌یاشتگه‌و هویچ مه‌یدیایگ باس له‌به‌دیه‌ختی و مه‌ینه‌تیه‌یل کورد نه‌کردگه. ئمجا ئی دونیا ده‌وران ده‌ورانه‌و زالم و سته‌مکار له‌تی تاسه‌ر ئەوزه‌ل ناکه‌ن، تا خودا کاریگ کرد کوردستان ئازاد بوی و مله‌ت کوردمان له‌باشوور کوردستان ره‌سپه‌نه ئەو ئازادی و سه‌رفرازیه ک له‌سایه‌ی خوه‌شگوزرانی که‌ن. ئیمه ئویشیم خودا خوه‌شیمان نه‌شویید، چوینکه هیمان زه‌خمه‌یل کویه‌نمان ساریژ نه‌ویه‌و تام سه‌روه‌خوه‌یی ته‌واویگ نه‌کردیمه‌نه‌و ئومیده‌واریم له‌رووژگار نزیکیگ ئەوه‌یش بایده‌دی. وه‌لی با خوه‌مانیش گه‌لیی کورد وه‌ کوردیگ له‌ یه‌کتی بکه‌یم و ئی دونیا بنی دویره‌!! رووژگاریگ وه‌ناو شو‌رش و سه‌رده‌میگیش سه‌نگه‌ر و ئەشکه‌فت و بنا‌ر کویه‌و سه‌ختی جه‌وه‌له‌یل هه‌وه‌جه وه ئیراده‌ی پولاین و خه‌بات بی وچان روله‌یل کورد داشت، فره‌که‌س ژیان ئاسایی له‌خوه‌ی شیوان و په‌نا برده وه‌ر خه‌بات چه‌کداری و خوه‌ی له‌خه‌و ئاسووده‌یی بنمال نا‌همی کردو که‌رامه‌ت و غیره‌تی ڕی وه‌پی نه‌یا

ک مه‌سه‌له‌یل ئایدۆلۆژی و سیاسی شوون بنه‌مایه‌یل ئەخلاق و رووژنامه‌گه‌ری و مه‌سه‌له‌ی کاروه‌پیکریاگه‌ی بگریگه‌و و په‌یامه‌گه‌ی له‌ ره‌سانن ئامانجه‌یل تایبەت و ننتما سیاسیه‌گه‌ی خود خودی کوله‌و بکا. ئمجا گرنگترین ئەو بنه‌مایه‌یله ک کار رووژنامه‌گه‌ری له‌بانیان دامه‌زریاگه و موور کاره‌گه(کار رووژنامه‌نویسی)نیشان ده‌یگ پیکه‌اتنه له‌ (وه‌رپرسیاریه‌تی، سه‌روه‌خوه‌یی و بیلایه‌نی، مقه‌یه‌تیکردن له‌ هه‌ق مه‌ردم، راسگوویی له‌ ره‌سانن هه‌وال و زانیاری).

بیر و باوه‌ر له کار رووژنامه‌نویسی

کامل مه‌حموود

تاریخ خود نەزانی نایندە نەیرید!!

گول سوو

نەکردنەو نەرای چوینیان جیاوازه وەل نەرای چوین نەتەووەیل تر لەروی تاریخ گوزەهیشتەو ریکۆهشکردن ئەرا دەسکەفتن و مقەبەتیکردن تاریخەیلیان، یا دوینید نەتەووەی لەیوایشە هەس لەبان بنەرەت ھویرواری دەولەت و دەسلات نەچەنە ریبەو، ئەرا نمونە: مللەت ھندستان ک لەبان ئەو بنەما کار نەکردنەو لەبان بنەمای تاریخ و داب ونەریت رەفتار کردنەو ھەمیشە لەروی فکەرەو دەولەت وەفەرمانرەوایگ داگیرکەر زانستەن، چوینکە لەبنەرەتەو ھویرو رایان لەبان بنەمای ژیان روحانیەت دەس وەپیکردگەو نەیتوان ئەو تاریخە لەناو بچوود و بکەفیدە وەر شەپۆل یا مەوج ئالشتکاری سیاسەت.

نەتەووەی لەیوایش ھەس تاریخ لەلای چەسە قالب داب ونەریت و نەیتوان دەسوەرداری بوون، چوینکە لەیوا زان وەل نەمەندن ئەو داب ونەریتە گشت چشتیگ لەدەس چوودو نەیتەوید!! وەل ئەووەشا ئویشن: ھەر مللەتیگ تاریخ خودی نەزانی نایندەیش نەیرید.

فەرھەنگ رەسەنایەتی خودی. گرنگی روژگار و سەردەمەیل گوزەهیشت لەلای گشت مللەت و نەتەووەیگ یەکیگ نیە، چوینکە مللەتەیل فەرہیگ بیدەنگ و رازین وە نەزانستن گوزەهیشتەو خودیان لەوەر ھوکارەیلیگ ک سەرەتا ئشارەت وەپیان کردیم و شایەت لەناچاری و نارووشنھویریەو سەرچەوہ گرتوید، وەل مللەتەیلیگیگ ھەن پابەندن وەریزگرتن لەگوزەهیشتەو خودیان و ھەمیشە پەي وەپی بەن و جویر شوناسنامە رەسەنایەتی خوەننەوہی. نمونەنی ئی مللەتەیلە لەروی پلەوپیایەو لەروی وەرپرسیاریەتی و رووشنھویری جویر یەک نین، یەیش لەوہختی لەناونیان چەن نەتەووەیگ خاوەن رووشنھویری بەرز ھەلکەفتنەو گەردنە شوون تاریخ و شوناسنامە راسکانی خودیان.

نەتەووەیلیگیگ ھەن کووکن وەل بنەرەت فکری دەولەتاو لەبان بنەمای خود وەدیگردن یا چەسپانن تاریخ و گەردەوکردن کلتور رەسەنایەتی کار

گشت مللەت و نەتەووەیگ لەبان ئی گووشە زەویە تاریخ خودی دیرید و گشت تاریخگیگ یادگاری و رویداگ خودی دیرید، وەل جیاوازی فەرہیگ ھەس لەروی مقەبەتیکردن لەناونی تاریخ مللەتیگ ئەرا مللەتیگ تر.

لەگشت نەتەووەو مللەتیگ ئەو گرنگی یا ئەھمییەت تەواوہ ک دریەیدە تاریخ جویر یەک نەیرەیدە دی، چوینکە فەرہیگ لە مللەتەیل لەوەر داگیرکاری و تاویانەوہ لەناو مللەتەیل تر ئومید لە خودیان برینەو نەگەردنە شوون رەسەنایەتی و ھەلدانەوہی لاپەردی گوزەهیشتەو خودیان، شایەت ئی کاریشە ھوکار تاییەت داشتوود، وەل ئەو مللەتەیلە ک ژیردەسەو چەوسیگ بوینەو ھەمیشە چەوہری خوەر ئازادی کردنە، ئەوانە بیگومان لەتاریخ دانیەوریەن و رویداگیل رووژگار لەوەرچەو گرن تا چارەنویس رەسنیدەیانە مەنزل سەرفرازی و ئازادی جویر مللەت ستمدیدی کورد ک وەپەررووشەوہ گەردیدە شوون تاریخ و کلتور و

کوردستان لەشوون خودیان ھیشتەسە جی، یەیش مانای ئەوہسە ک ئی گەشتکەرەیلە لەوہخت گوزەرکردنیان وەناوچەگەیا ماوہی کەمیگ مەندنە ئەرا وچانداین.

یەکەم نويسانن ئیتالی وەسەبەب گەشت و گلەو خواردن ک گرنگی یا ئەھمییەت زانستیانەییگ داشتوود، ئەرا سەدە ۱۲ ی زایینی چوودەو، ک لەسال (۱۲۵۹ز) دو برا وەناو(نیکۆلۆ و مەتتئ ئۆیۆلۆ) وەروہو ئاسیا کەفنەری و لەگەشتیگ برارزاییگان وەناو(مارکۆپۆلۆ) وەل خوەیانا بەن و چەن زانیاری کەمیگ لەبان کوردستان لەکتاوەگەیا وەناو(میلیۆنی)نوئیسید.

لەسەدە ۱۴ ی زایینی، فینسیەیل ھەول ئەوہ دانە پەیوہندیەیل بازرگانی خودیان وەل ئیرانا بتەو بکەن، ک لەری ئەرمینیای بوچجگ و کوردستانەو گوزەر کردیان لەسەدە ۱۵ ی زایینی کومار فینسیا لەوەر خاتر بتەوکردن پەیوہندیەیل خودی وەل ئیرانا، چەن نوینەریگ کلکردە ئیران و یەکیگ لەوانە(بەربارۆ)بوی ک لەسال(۱۴۷۴ز)سەردان کوردەیل کرد لەبان کویەیل کۆرۆتی.

ئەمجا پیشکەفتن بازرگانی لەناونی ولاتەیل ئاسیا و ئەوروپا لەسەدە ۱۶ ی زایینی وەدوواوہ دەس وەپیکرد و بازرگان و گەشتیارەیل ئەوروپی لەسالەیل(۱۵۱۰)زایینی وە دوواوہ گەشت کردیان وەروہو خوەرھەلات، وەتاییەت وەروہو ئەسفەھان و ئەستەمبول و تەوریز. لەسەدە(۱۷-۱۸) ی زایینی وە سەبەب نەوین پەیوہندی بازرگانی تەواویگ ک زویتر خاستر ھس وەپی کریا، دی جموچویل ھاتوچوو بازرگانی لە ئیتالیای روی لەکەمی کرد وەل ولاتەیل خوەرھەلات دویر و خوەرھەلات نزیک.

ئەگەر تەماشای تاریخ بکەیم، یۆنانیەیل وەرچە گشت کەسیگ لەباوەت کورد نويسانە، سەرچەوہیل (ئیتالی)یش ھەرچەنی کویەن و پەر ئەھمییەتن، وەل کەمتر ناسریانەو ئەو ئەھمییەتە وەرنەگرت، توینەم بویشیم یەکەمین سەرچەوہی ئیتالی ک تاییەت بوود وەکورد، چوودەو ئەرا سالەیل (۱۲۰۰ تا ۱۸۰۰) زایینی، لەی ماوہ پەیوہندیەیل ناونی کوردستان و ئیتالیای وە شیوہی خاسیگ پیشکەفتگە، ھوکار ئەویش ئەرا مەسیحییەیل ئەوروپا لە ناونی سەدە ۱۲ ی زایینی ک تواسیان دین مەسیحی لەناو مەردم خوەرھەلات پەخشەو بکەن.

ئى پیاوہیل مەسیحیە ک جوور مزگانیبەر بوین نەخش یا دەور گەواریگ داشتن لە دروسکردن پەیوہندیەیل ناونی خوەرھەلات و خوەرئاوا و بوینە ھاندەریگ کاریگەر ئەرا ئەوہک ئەوروپیەیل زیاتر روی بکەنە کوردستان، چوینکە ئەرا ئەوان ناوچەییگ گرنگ مەسیحییەت بوہ لەسەردەم ئاشووریەیل، ئەرا نمونە: ھەولێر یەکیگ بوہ لەو شەش بنگەیل گرنگ یا ئەھمییەتدارە ک دین مەسیحییەت لەتی پەخشەو کریاگە، وەل ئەویشا بریگ لە زانیاییلیش باوہریان لەیواسە ک دین مەسیحییەت یەکەمجار لەتاریخ لەناوچەي حەدیاب (ھەولێر ئەرۆو) پەخشەو بوہ. گەشتکەر و پیاوہیل دبلۆماسی و بازرگانەیل ئیتالی ک لەوەر خاتر گەشتکردن ھاتیانە ئیران و میزۆپۆتامیا (ولات ناونی دوچەمان) ناچار بویان وەکوردستانا گوزەر بکەن، ھەر لەوەر ئەویش کوردستان لەشوونەوار و کار ئیتالیەیل بیبەش نیە. شارەزا و ئوسایەیلیان بریگ فەلاو قولە لەکوردستان دروسکردنە ک ئیسە شوونەواریان کویەنەو رمیاگە، وەل وەل ئەویشا گەشتکەرەیل ئیتالی چشتەیل کەمیگ لەبان

تاریخ کوردناسی

نیگارەتا

کورد و ئاسایش نه‌توه‌پى

دانا سلیمان

وشه‌ی ئاسایش ئه‌را ئاده‌میزاد بریگ مانای جوراوجوور دیری ك وه‌گوره‌ی قه‌واره‌ی كومه‌لگا، وه‌كارهاوردن ئی دسه‌واژه مانای ئالشت بوود. له‌سه‌ره‌تای ژیان ئاده‌میزاد، ئاسایش تاك له‌روی وهری و بوینه‌وه‌ی ئاده‌میزاد و سروشت، ئاده‌میزاد و گیانداره‌یل درنده دەس وه‌پیکرد. ئمجا وه دروسبوین كومه‌لگا و خیزان و تیره‌و هووزه‌یل، دی ناراسه‌وخۆ هیزیگ له‌ئاو خود تاكه‌یل په‌یا بوی ك له‌تی گیان وهریگریکردن و مقه‌یه‌تیکردن خود تاك و كومه‌لگا دروسکرد. بیگومان و جوود ئاسایش مانای دهرخه‌ر په‌ره‌سه‌ندنه وه‌گشت جووریگه‌و، ئاسایش وشه‌یگ گشتگیره ئه‌را گشت مه‌یدانه‌یل (سیاسی، ئداری، كومه‌لایه‌تی، ئابووری) وه‌كار تیه‌ید و ته‌نانه‌ت ئه‌را بازار و بازارگانیش. وه‌ل ئه‌وه‌یسا ئاسایش له‌بان دو ناست گرتنگ یاموهمه ئه‌را كاروبار سیاسی ولات ك ئه‌ویش ناست (ناوخوه‌یی و دهره‌کی)ه، بیجگه ئه‌وه‌یسا له‌مه‌یدان رووزنامه‌گه‌ری و ره‌سانن یا ئعلامیش روویر یا پانایی فراوان و قویلیگ دیری،

ئه‌ویش وه‌گوره‌ی ئه‌وه‌ك سه‌كو ئالشت وئولشت زانیاره‌یه. مانای ئه‌وه‌سه (ئاسایش زانیاری) جوور دسه‌واژه‌یگ ماریفی خودی ئاشنا ئه‌كاو له‌هه‌مان وه‌خت تویه‌نیم تاریف ئاسایش وه ئه‌وه بکه‌یم: ك ژینگه‌یگ گونجیاگ كومه‌لایه‌تی ئه‌را وه‌سه‌ربردن ژیان و گوزهران هاوولایه‌یل ناوچه‌یگ. ئاسایش سیاسی و ئایدیو هویره باوهر و گفتوگوو ماریفی و كومه‌لایه‌تی و دینی، گشت ئه‌یانه بریگ لایهن په‌یوه‌ندیدارن و نیه‌ود فه‌رامووش بکریهن، چوینکه له‌پایه‌یل سه‌ره‌کی ئاسایش هه‌ر ناوچه‌و نه‌ته‌وه‌یگن. ئمجا ئاشکراس ك ئاسایش له‌و وه‌خته و جوودی نیه‌مینید ك هه‌ره‌شه بکریه‌یده بان ژیان تاك، چوینکه بووده مایه‌ی دروسبوین ناآرامی سیاسی. په‌پیش راسه‌وخۆ کاریگه‌ری دیری له‌بان بازار و په‌یوه‌ندی ناوینی ولات و هاوسایه‌یلی و بووده مایه‌ی مه‌ترسی. ئاسایش (تاك)یش، وه‌مانای كه‌سه‌یل له‌سای گوزهران ره‌سنید، په‌پیش په‌یوه‌ندی وه‌ حالت دروسبوین ژینگه‌ی كومه‌لایه‌تی و په‌روه‌ده‌یی و دهریینی كه‌سه‌یله‌و دیری له‌سه‌ره‌تای عومره‌و، ئمجا ئاسایش تاکیگ له‌قانعاز ئاسایش كومه‌لگاس، ك هه‌رچه‌نی سه‌قامگیری كومه‌لگایش كاردانه‌وه‌ی راسه‌وخۆ دیری له‌بان ئاسایش تاك، وه‌ل ئه‌گه‌ر باید و تاكه‌یل بگونجیه‌ن و روی وهری مه‌ترسیه‌یل بوونه‌و، ئه‌وه گشتی وه‌قانعاز لایه‌نه‌یل ژیان كومه‌لگا شكیه‌یدو، ئمجا له‌هه‌ر شونینگ له‌ی دونیا ئه‌گه‌ر سه‌قامگیری و جوود داشت و سستمیگ دیموكراسی په‌یره‌و بکریه‌ی ئه‌وه وه‌راسی گرتنگه ئه‌را ئه‌و كومه‌لگا و چووده قالب گه‌شه‌سه‌ندن و په‌ره‌سه‌ندن گوزهران و ئه‌قلیه‌ت ئاده‌میزاده‌یل ئه‌و ولاته‌و گشت تاكه‌یلیش له‌ خوه‌شگوزرانی بیبه‌ش نیه‌ون، چوینکه تاك هه‌وه‌جه وه‌ دلنیاپی دیری ئه‌را ئه‌وه‌ك بتویه‌نید دانهر یا موبدع بوود. وه‌هه‌رحال دسه‌واژه‌ی (ئاسایش نه‌ته‌وه‌یی) دسه‌واژه‌ی تازه‌یگه له‌وه‌ختی ولاته‌یل خودوه‌یره‌و به‌ر نه‌ته‌وه‌یی ئه‌روپی هاوردنه‌ی كار له‌شون ئه‌وه‌ك چوارچیوه‌ی جوگرافی سیاسی دانریا ئه‌را هه‌ر نه‌ته‌وه‌یگ. وه‌هوكم تاریخ ژیان سیاسی و دینی و كومه‌لایه‌تی، خاك كوردستان ك وه‌چه‌ن قوناغیگ سیاسی گرتنگ و پر له‌ ئالشتکاری گوزهر كردگه‌و مه‌سه‌له‌ی كورد جوور نه‌ته‌وه‌ی سه‌ره‌کی نیسته‌جی ناوچه‌یگه، وه‌ل هیز و لایه‌نه‌یل دهره‌کی و هاوسایه‌یلی وه‌ ناچاری كه‌فته‌یه‌سه كیشمه‌كیش و جه‌نگ و ناكووکی و ته‌نانه‌ت جه‌نگ نه‌ته‌وه‌یی و جوود داشته‌گه، ئمجا وه‌گوره‌ی له‌وه‌رچه‌وگرتن ئه‌و ره‌خنه ك به‌عه‌زه جاریگ له

سیاسیه‌یل تاریخی كورد گریه‌ید ك گویا هس دینی له‌لایان له‌هس نه‌ته‌وه‌یی زالتر بویه، هه‌ر له‌وه‌ر ئه‌وه‌یش وه دریزیایی تاریخ، كورد نه‌تویه‌نستگه خاوه‌نداریه‌تی له قه‌واره نیشتمانیه‌گه‌ی خودی بكا، به‌لكوو هه‌میشه له‌وه‌ر هوکار چوچییان و ته‌ره‌فتوینه‌و له‌هه‌مان وه‌خت وه‌كارهاوردن تیره‌و هووزه‌یل له‌لایهن نه‌ته‌وه‌یل تر ناوچه‌یگه خال وهریه‌س بویه له‌وه‌رانوه‌ر كورد و تاك كورد، ئمجا له‌ مه‌سه‌له‌ی به‌شبه‌شه‌بووین كوردستان ته‌نیا ئایدۆلۆژیای هیزه‌یل جیاواز مه‌یدان ناوده‌وله‌تی هوکار نه‌ویه، به‌لكوو دابه‌شکردنه‌یل جوگرافی و کاریگه‌ری كومه‌لایه‌تی و دینی هووکار و یارمه‌تیدهر بوین. له‌وه‌رانوه‌ر ئه‌وه‌یش فکری تاك كورد پیکهاتوید له‌ دواهرکردنه‌وی ئه‌و قسه ك ئویش: (ده‌س بگره كلاوه‌گه‌ی خوه‌ده‌و تا وا نه‌وه‌یده‌ی)! ك په‌پیش مانای یه‌کنه‌گرتگی له‌ی كه‌فیده‌و له‌ناوینی تاكه‌یل كورد له‌وه‌رانوه‌ر هیزه‌یل نه‌یاری، ئمجا په‌پیش راسه‌وخۆ له‌یوا كردگه ك به‌رزوه‌ندیه‌یل نه‌ته‌وه‌یی خسته‌یه‌سه هس تاكه‌یل كورد ك وه‌جووریگ هاوینیشتمانییگ له‌خه‌م ئه‌واكه‌ی تر نه‌ویه، وه‌مانایگ تر ك ئاسایش ناوچه‌یگ وه قانعاز ئاسایش ناوچه‌یگ تر نه‌دوینریاگه‌و خوه‌ندنه‌وه‌ی مقه‌یه‌تیکردن به‌رزوه‌ندی ئه‌رای نه‌کریاگه‌و په‌پیش جی داخه. وه‌ل ئه‌وه‌یسا هه‌میشه هه‌ول ئه‌وه دریاگه كلتوور نه‌ته‌وه‌ی وهرانوهر زال بکریه‌ید. له‌وه‌رانوه‌ر ئه‌وه‌یش ناھووشیاری كومه‌لایه‌تی و كه‌می خوه‌نه‌وار و كه‌سه‌یل هه‌لكه‌فتنگ سیاسی كورد هوکاریگ تر بویه و مامله‌ی پارچه‌یل تر كورستان وه‌ل یه‌كا به‌سیاسه مامله‌ی ولاته‌یل دوشمن و هه‌ركامیان تواستوید جه‌نگ له‌دژ ئه‌واكه‌ی تر وهریا بكا، ئه‌وه كورد له‌دژ لایه‌نه‌گه‌ی تر جوور (سوپا) له‌رزه‌یلی وه زوور یا وه‌خواست خودی وه‌كار هاوردگه. نه‌وونه‌ی ئه‌وه‌یش (جه‌نگ چالده‌یران) بوی له‌ناوینی توركه‌یل عوسمانی و فارسه‌پل سه‌فه‌وی له‌سال (۱۵۱۴) ك كوشتن و برین ئه‌رمه‌ن له‌لایهن ده‌وله‌ت عوسمانی تورکی له‌ی كه‌فته‌و، بیجگه ئه‌وه‌یش جه‌نگ هه‌یشت ساله‌ی عراق و ئیران (۱۹۸۰-۱۹۸۸) ك گشت ئی جه‌نگه‌یله یه‌كه‌مجار زهره‌د ره‌ساننه‌سه تاك كوردو بویه‌سه هوکار له‌ناویردن كوردیل و شیوانن سه‌قامگیری و دویای ئه‌وه‌یش زهره‌د ره‌ساننه‌سه یه‌كده‌نگی وتار جموحویل سیاسی كوردایه‌تی و ئیسه‌یش هوکار ئاشکرایگه ئه‌را بوین وه گرفت له‌وه‌رده‌م نه‌وین ئاسایش نه‌ته‌وه‌یی كورد و كوردستان. لایه‌نه‌یل دهرکییش گشت وه‌ختی ئی دهره‌ته وه هه‌لیگ زانسته ئه‌را خوه‌یان و هه‌رچه‌نی هس نه‌ته‌وايه‌تی فره‌جار مایه‌ی به‌حسکردنه‌و هه‌ر و جوود داشته‌گه ك له‌شورش شیخ عوبه‌یدوللای نه‌ه‌ری و شیخ سه‌عید پیران و شیخ مه‌حمود به‌رزنجی و كومار مه‌هاباد وه سه‌روکایه‌تی (قازی محه‌مه‌د) و شورش نه‌مر مه‌لا مسته‌های بارزانی و شورش ئه‌یلوول و دویا جاریش شورش تازه‌ی راپه‌رین و چه‌نه‌ها جموحویل تر، وه‌ل ئه‌وه‌یسا هیمان وتار كوردی نه‌ویه‌سه یه‌ك وتار نه‌ته‌وه‌یی. هه‌ر له‌وه‌ر ئه‌وه‌یش زه‌حمه‌ته داوای ئاسایش نه‌ته‌وه‌یی ته‌واو كورد له‌ئیسسه یه‌كبخریه‌ید و بخریه‌یده چوارچیوه‌یگه‌و، چوینکه هامیه‌ت‌بوین سیاسی جوگرافی و كومه‌لایه‌تی و په‌روه‌ده‌یی و دینی

له‌ناوینی پیکهاتیه‌یل ئه‌و ولاته‌یله‌و كورده‌یل و جوود دیری ك كوردستان له‌بانیان دابه‌شکریاگه. مانای ئه‌وه‌سه چشتیگ وه‌ناو هه‌لكه‌فت یا واقع و جوود دیری و حوکم وه‌زه‌گه ئه‌كا، وه‌ل بایه‌سه ئه‌وه‌یش له‌هویرمان نه‌چوود ك هه‌ر وه‌ختی مه‌ترسی دهره‌کی زیای بكا، ئه‌وه هس نه‌ته‌وايه‌تی زیاتر بوود و هایم له‌و باوهره ك هیزه‌یل نیشتمانی گشت ناكووکی و كیشمه‌كیشه‌یلان خه‌نه کنار. وه‌ل ئه‌وه‌یسا خواست سه‌روه‌خوه‌یی ك مانای (سه‌قامگیری سیاسی) ئه‌یاد، فره‌جار ئه‌و نه‌ته‌وه‌یله ك كوردستان له‌بانیان به‌شبه‌شه‌و بویه خوه‌یان بوینه‌سه هوکار ئه‌وه‌ك كورد هویر له سه‌روه‌خوه‌ییبوین نه‌ته‌وه‌یی بكا. گشت سه‌روک دسلاته‌یل له‌تی به‌شدارن، وه‌ل ئاسایش نه‌ته‌وه‌یی نه‌کریه‌یده دی و هه‌ر له‌بنه‌ره‌ته‌و دامه‌زریاگ گرتنگ یا پر ئه‌مه‌یه‌تیگ نیه. له‌عراق ئه‌نجومه‌ن ئاسایش نیشتمانی هه‌س و له‌یره‌یش ته‌نیا ئه‌رکه‌گه‌ی وهریه‌ویردن دوشمنایه‌تی کویه‌نه به‌عه‌سیه‌یل بویه‌و هوچ تر. هه‌ریم كوردستان هه‌وه‌جه وه دامه‌زریاگیگ گرتنگ یاسایی نیشتمانی دیری و له‌تی كه‌سه‌یل تاپه‌تمه‌ند و شاره‌زاو چوارچیوه‌یگ پاك و رووشنا دابنه‌ن و دویره‌و بکه‌فن له وه‌كارهاوردن خاله‌یل نابوود و ناپه‌سه‌ن و بایه‌سه به‌رزوه‌وندی نه‌ته‌وه‌و كه‌مینه‌یل له هه‌ریم كوردستان و ده‌ستوور هه‌ریمه‌گه وه ره‌وانی و یاسایی ئشاره‌ت وه‌پی بکریه‌ید له‌وه‌ر خاتر ئه‌وه‌ك دلنیا بویمن له (ئاسایش نه‌ته‌وه‌یل) تر له‌چوارچیوه‌ی یه‌ك نیشتمان. له‌هه‌مان وه‌خت نه‌چه سه‌نگه‌ر نه‌یاردیل به‌رزوه‌ندی كوردو پشتگیری له‌لیان نه‌کریه‌ید ئه‌ر دوشمنایه‌تیکردن هیزه‌یل نه‌ته‌وايه‌تی تر پارچه‌یل تر كوردستان، وه‌ل ئه‌وه‌یسا و جوود دهرزگیگ نیشتمانی و کارا یا فه‌عال و تاپه‌بت وه‌ئاسایش نیشتمانی ئی هه‌ریمه بووده وهرچه‌رخان رووشنایگ ئه‌را زینگه‌وکردن كه‌رت یا فه‌تاع ئابووری و بازارگانی و گوزهران گشت كه‌سیگیس له‌سایه‌ی ئه‌و دهرزگی نیشتمانیه‌ روی له گه‌شه‌سه‌ندن ئه‌كاو ئاینده‌ی خاسیگ له‌ی كه‌فیده‌و.

جوور ھەر سەرکردىگى تر كورد، وه ھەول و تەقەلاو ئازايەتى خودى، ناوى چيەسە ناو لاپەرھىل تارىخ و ئەرك سەرکردايەتى ولاتىگ گرتەدەس، وەل كەمتر لە سى مانگ لەبان تەخت دەسلات لەنەنجام كودەتا يا ئىنقلابىگ سەربازى كووتايى وەدەسلاتداریەتى و سەرۆكايەتییەگەى ھاوريا، ك ئەویش (حوسنى كور شىخ رەزا كور محەمەد كور يوسف زەيم) بوى، لە شار حەلەب و لەباوگ دايگىگ كورد لە سال ۱۸۸۹ ھاتىەسە دونيا. باوگ حوسنى زەيم ك موفتى بويە لە سوپاي عوسمانى، لە وخت جەنگ جەھانى يەكەم لە سال ۱۹۱۵ لە ئەنجام پەلامارداین كەنال سوپس شەھید كریاگە.

حوسنى زەيم خوندن زانستەيل سەربازى لە حەلەب و ئەستەمبول تەواو كرددگەو دوياخر پەيوەندى كرىدەسە سوپاي عوسمانى و لە شوون ئەوەيش پەيوەندى كرىدەسە سوپاي عەرەبى فەيسەلى، ئمجا لە شوون داگىركارى فرەنسى لەبان خاك سوريا، حوسنى يەكسەر پەيوەندى كرىدەسە سوپاي فرەنسى و پلەى كۆلۆنىل لە سال ۱۹۴۱ وەرگرتگە. دويى سەفامگىرى سوريا، حوسنى زەيم چيە رز سوپاي سوری و جویر وەریەو بەر گشتى پۆلیس دامەزریا و دوياخريش ئەرك سەرکردايەتى سوپاي سوری لەسال ۱۹۴۸ وەرگرت لە وختىگ عەرەب بربار جەنگ دان لە بان ئسرائیل.

لە شوون جەنگ جەھانى دوپەم وە چەن سالیگ، يەكەمین كودەتاي سەربازى لە سوريا و خوەرھەلات ناوړاس لە پروژ ۲۹ مانگ ئادار سال

۱۹۴۹ وە سەرکردايەتى حوسنى زەيم كورد بوى، ك لە ۵ حوزەيران ۱۹۴۹ ھەلۆزریا ئەرا سەرۆك كومار سوريا وەپلەى موشر، وەل وە داخەو، حوكمەگەى فرە دريژە نەكپشاو تەنيا (۷۱) رووژ وەردەوام بوى، چويىتگە لە ۴ى مانگ ئاب سال ۱۹۴۹ كودەتايگ سەربازى ئەرا دوپەمجار وە سەرکردايەتى سامى حەناوى رویداو حوسنى زەيم كورد و سەرۆك وەزیرەيلى (محسن بەرازی) لەتى بويە قوربانى گوللەى لەسیدارداین رژیمە كودەتاكەردگە. ئمجا ھەرچەنى حوسنى زەيم وە تەواوى تەز شەكەتى دەرئەكرد، وەل وەل ئەوەيشا لە ماوہى حوكمە كەمەگەى كارەيل گەورايگ ئەنجامدا، لەوانە:

*داناین دەستوور تازە ئەرا ولات.

* چەسپانن ياسای مەدەنى ك تا ئيسەيش لە سوريا پەپرەو كریەيد.

* داناین پروسەى يەكسانی ژن و پیاو، وەل وەپیداین گشت ھەقەيل ئنسانی و سیاسی.

* دامەزرانن دەزگای شكایەت لە زولكارى.

گشت ئەیانەيش جى دەسوخوشى و ستایشە ك لەو سەردەمە كوردیگ وەو ھویر و باوەر وازە پروسەيلىگ تازەگەرى و بنیاتگەرى دامەزرنید و خزمەت جوانیگ وە ئنسانىەت برەسنی. وەل قەدەر لەیوا كرد لە عومر ۵۲ سالی دويى ئەو ھەمگە ھەول و شەكەتییە نەمرى ئەرا خودى و مللەتەگەى تومار بكا.

حوسنى زەيم و (۷۱) رووژ سەرۆكايەتى سوريا

كۆل سوو

مللەت كورد وە دريژايى ژيانى كەسەيل ناودارو خاوەن بەھرە داشتگە، وەل وەگوورەى بار سياسى و تىكلایى وەل نەتەوەيل تر لە ئەنجام بەشەشەو كردن كوردستان لە بان ولاتەيل داگىركەر كارپگەرى زووانەيل بيگانە لە بانیان زال بويەو زووانە كوردیگە وە تەواوى گرنكى خودى وەرنەگرتگە، ك يەيش ھووكار تايبەت خودى داشتگەو جویر ئەووك ئاشكراس لە بريگ ولات داگىركەر تەنانەت زووان كوردى لە ھاوولاتیەيل كورد قەيەغە بويەو مەسەلەى ناچارى لەیوا كرددگە مەشق زووانە كوردیگە نەكریەى، ھەر لەوەر ئەوەيش دوینید كەسەيل بەھرەدار و ناودارەيلىگ وە شوناسنامەيگ ترەو ھاتنەسە مەيدان خوندنشانداين و داھينان يا ئىداعەوہ.

مونا واسف، ئەو ئەسارە و ئەكتەر ناودار شاشەى تەلەفزیۆن و خاوەن بەھرەى بەرزە، ك زوورممان نەخش يا دەورى لەفیلەمەيل عەرەبى ديمەسە چەو، ئى گەورا ژن ھونەرپەندە لەبن وینەچەكەوہ كورد رەسەن ولات سورياس.

مونا، لە ۱ فبرایر ۱۹۴۲ لە شار ديمەشق لە جادەى (عابد) ھاتەسە دونيا. بەشدارى كارەيل فرەيگ درامى كرددگە ك لەبان كەنالەيل فرەيگ تەلەفزیۆنى دا بەش كریا. كار پيشەيى سەرەتا جویر نەمايشكار جنگ لەسوريا دەس وەپيكرددگەو دوياخر لەسال ۱۹۶۰ پەيوەندى كرددەسە شانۆ يا مەسرەح ھیزەيل چەكدار گشتى تا بەشدارى شانۆگەرى (عەتر سەوز) بكا. دويى ئەوەيش وەردەوام بوى لە چالاکیەيلى و بەشدارى شانۆگەریەيل فرەيگ كرد و لەھەمان وەخت پەيوەندپيش كرددە و گرووپ ئەردەب درامى لەسال ۱۹۶۴ و لە

(مونا واسف) سەفیر نیازەيل خاس لە ولاتەيل يەكگرتگ

سال ۱۹۶۸ ايش پەيوەندى كرددە سەنديكاي ھورنەرەندەيل لە ديمەشق. لەمەيدان سينەمايش، بەشدارى نزیکەى ۲۰ فيلم سينەمايى كرددگەو سەرەتاي كارەيلى وە بريگ فيلم سينەمايى سوری كەرت تايبەت دەس وەپيكرد وەك (دو ھاورى، دز خاس، ژنيگ وەتەنيا نيشيگ، يادگارى شەو خوەشەويىسى، ساپەكى بيدەنگى...ھتد).

لە سال ۱۹۷۴ لە لاينە دراوەر سورى و جەھانى (مستەفا ئەلەقەقاد)وہ، ھەلۆزریا ئەرا بەشداريكردن لە فيلم (الرساله) و نەخش یادەور (ھند دويەت عەتەبە) وەپى دريا و جوانترين دەور پالەوانیەتى لەتى داشت. بيچگە ئەوەيش لە زنجیرە فلم (خەنسا) ك پيكتەت لە ۱۳ زنجیرە نەخش ديارييگ داشت وەناو خەنسا. لە فيلم (دەليلەو زيبەق)يش ك لە ولات ئوردن رەسمى گىريا جوانتر دەور لەتى وەرگرت وەناو(دەليلە).

مونا واسف كورد ديارىەيل فرەيگ لەريز و حورمەت وەپى بەخشياگە، لەوانەيش:

* ديارى يەكپىتى ژنەيل.

* ديارى ولاتەيل جویر سورياو مسرو تونس و لیبيا و جەزایرو ئوردن و لوبنان، لەفيسستیقالەيل ئەدەبى.

* ديارى خاسترين ئەكتەر سال ۲۰۱۰.

وەل ئەوەيشا ئەرا ماوہى چوار سال (۱۹۹۱-۱۹۹۵) پۆست جيگر سەرۆك يەكپىتى ئەديبەيل وەرگرت. لە سال (۲۰۰۲)يش پۆست بالويز يا سەفیر نیازەيل خاس لە ولاتەيل يەكگرتگ وەرگرت. لەوەيش زياتر مونا واسف وە (ئەسارەى جەھانى) ناسریاگە وە گوورەى ئەو ھونەر و بەھرەيلىە ك ئەنجامیان داگە لە دريژايى ژيانە ھونەرپەگەى.

كۆل سوو

جەسان داوریگ له خاك باوان

کول سوو

شاریگ کوردستانی و مەردمانیگ کوردپەرور لەزێد و ماواى باوگ و باپەرەیل، ئەرا دەروودەری و ئاوارەیی پەر شارەیل وە سەختەین شیوێ ژیان رووژگار بەنە سەر و لەکەش وەهوايگ وەناو ئازادی و دیموکراسی چەنە وای واوەشینگ هونکی وەپیان نەرەسیەو ترویسکەيگ روشنایی نەینەسە چەو، ک یەیش وە بوونەئەو رویداگەیل و کارساتەیل ناخووش و دلتهزەنە ک لەژیر سایەى رژیەمەیل یەک لەشوون یەک عراق وەتایبەت رژیەم بەعس دیکتاتور هاتە تویشیان و گشت ئەو مەردمان کوردە لەخاک خویمان دویرو خریان و لەشوونەیل تر ناوڕاس و باشوور عراق نیشتهجی کریان و لەلیانیش ئاوارەى ولات ئیران کریاو لەگشت مولک و زەوی و زاریان ناھمی کریان و شارە دلگیرەگەى شوون باپەرەیلان کریا ویرانە، ئەویش جەسان داوریگ لەخاک باوان کوردستانیەو چەوهرى

ئاوهدانى و هاتنەوہس ئەرا باوہش کوردستان. جەسان وەدویری (70)کم کەفیدە خوہرہلانت پارێزگای کووت(واست) و لەھەمان وەخت کەفیدە باشوور خوہرناوای شار بەدرہ. مەردمە کوردەگەیشی وەناوبانگن وە بەشداریکردن و هاوکاریکردن لە جموجویل ئازادیخواز کوردی و لەو لایەنە نەخش یادەور بالايگ داشتەن. جەسان (فەیلی)نشین ھەمیشە مەردمەگەى وەرچە ئەوہک کووچ زوورەملى وەپیان بکریەى، خەریک زەوی کالی یا ئەرواوى بوینەو ژیان ئاسوودەو نارامیگ داشتەن. چەم گلال وەردەوام تێنەگی زەوی و باخ و بووسان و دارسانەیل ناوچەگە شکانگە، وەل لەشوون ریککەفتننامەى شووم جەزایر لەسال 1975 لەناونى شای گووڤ وەگووڤ و سەدام حوسین دیکتاتور

ک لەو وەختە جیگەر سەرۆک کومار عراق بوی و لەبان داواکاری و مەرجەیل ئمزاکریاگ، دی بەدبەختی رویداو مەسەلەى وەخشین(شەتولەەرەب)لەل کەفتەو ک وەدریژی 90 کیلۆمەتر دەس لەل ئەلگريا و یەیش کاریگەرى خراویگ داشت لەبان ناوچەیل مەرزشین عراق و ھەر لەوہوہ ئاو ناوچەى جەسان روى لەکەمى کرد، تارەسیە ئەو رادە چەم گەلال وەپەگجاری وشکەو بوود.

بیگومان لەسایەى حوکم رژیەمەیل شۆفینى، کەمە کەمە شارەیل و ناوچەیل گەرمەسیر کوردنشین وەتایبەت شارەیل نزیك لەمەرز، دەسلات کورد و تام کوردەواری لەتیاں کزەو کریا لەئەنجام سیاسەت ناپاک و تەعریبکردن و کووچ زوورەملى وەمەردم رەسەن کورد ئەو شوونەیلە وەرەو شارەیل تر. وەل ئەوہیشا مەردمان غەیرە کورد

ھاوردە ناوچەگەو لەبان مال و مولک کورد ئەوان دەسکردنە زەوى کالی و ئەرواوى و کوردیش دەروودەر کریاو رەنج بیوەر و ھەناسەى سەرد.

جەنگ کاولکار ھەیشت سالی ناونى ئیران و عراق زەرەد فرە گەورایگ رەسانە ناحیەى جەسان و دەروەری، لەدەستووور عراق فیدرالیش لەشوون رمیان بتەگەى بەغدا لەنیسان 2002، ماددەى 140 دەستووور دلخوہشیگ بوی ئەرا ئەوہک جەسان داوریگیش جویر ناوچەیل تر (خانەقى و مەنەلى و سنجار و زممار و شەنگال و مەخمووور)داوریگ لەخاک ھەریم کوردستان بایدەو ئەرا ژیر دەسلات کوردو گشت خیزانەیل کوردمان لەى شارە بڕەسنە ئومیدو ئارەزووہیلان ک تانیسەیش چەوهرى کریەید خوەر لەکەل بایدە دەر.

مال دووس

ریوار

پیره ریچهرمی که پوو!
مال یاران ها نه کوو؟
گهوره دهرگای بهرز دیواخان واران ها نه کوو؟
ههر که دوینم دم وه گلیه ی!
ههر که دوینم دم وه نازای!
ههر یه نویشم،
ههر یه پرسم،
دل نه ریوار شه وارهو هامیار روو زیار
دل نه فکر خورادن و خه فتن نه ها فکر وهار
چهو، ...
چهو بهزی ساتی تماشای یار خوهش دیمه ن بویه

کهس نیه که ی هاوردن خه وهر، بنچینه وای ژین و ژیانن
ها نه کوو؟!
کهس نیه که ی هاوردن خه وهر،
دل کوو نه دهره شته ی خوداود،
نه تیفکرین نایم جن خرافات ها نه کوو؟!
کهس نیه که ی هاوردن خه وهر،
شهو ها نه کوو؟ رووژ ها نه کوو؟!
دل په شیوه دل مهزان، تا مال رووژان ها نه کوو؟
کهس وه فکر دل نیهو دل ها مندی ناخر که سی
دل ها نه و شوون گش که سی
پیره ریچهرمی که پوو!

مال یاران ها نه کوو؟
بهو بنیش و گپ بیه:
نی دهفه دی نهو هنازی گپ بیه کهس نه ی وه چهو
مال دووس هووز واران مال یاران مال رووژان ها نه کوو؟
وهت: نه ههر کوره مرادد کرتن نه وره مال دووس و
ناشناس!
نه وره دهر یاس!
نه وره دهر گای مال گه ورا ناشناس!
نه وره میلیکان که ریم بی وه ناس!
نه وره دهر گای کرد گاره،
نه وره خیل خانه ی خوداس!

جوور گیا

رزا جه مشیدی

جوور گیا مه ی عشق پاک و ساده کم
دهس وه ههر کاریگ نه رای نی چشته دم
کوچیچه گان هووز راسی دوینمه و
ماله گان پر نه ماسی دوینمه و
مال من هاله نزدیکای خودا
یه ی دو کوچیچه مه نیه سه لای خودا
بیلنم تا گهر دل دم واکه ی

یا بتووقتی چوی کیه نی یا ها بکه ی
من وه چهو خودم دیمه ناگر کردم
من وه چهو خودم دیمه گیان دهر کردم
وهو بلوزه یل خودمه مهس کردم
روح خودم تا ناسمانه یل بردم
من وه ناگر نه ی ژنم باوهر بکه ن
گهرد ناگر هه ی خونه م باوهر بکه ن

من ته مویرم خودی ژنید و خودی خونه ی
من ته مویرم خودی خونه یل و خودی ژنه ی
دون من نی ناگره یل سهردهسه
سوور من نی جفت شهش ناو نردهسه
دون من ها سویک راس ناسمان
ها جیبیه یل خاس خاس ناسمان
من وهل ههر په لوه جیگا هال کم
من نه رای ههر چی هسارهس مال کم
بیلنم تا گهر دم دل واکه ی
یا بتووقتی جوور کیه نی یا ها بکه ی
من نه لان هم هاهم زهوی هم ناسمان
من نه لان هم هاهم خوار هم هاهم بان

من تماشای زهوی بکه م هه لپه رکه که ی
پر له سازم پر له تارم پر له نه ی
من تماشای چه م بکه م هه لگیژییه ی
پر له هایم پر له هوویم پر له هه ی
من تماشای خودم بکه م هه لتویچییه ی
پر له شوورم پر له جامم پر له مه ی
من ته مام ناسمان ها له دهسم
من وه یه ی نوورستن کالیگ مهسم
کوچیچه گان هووز راسی هاینه کوو
جه وزه گان پر له ماسی هاینه کوو
جوور گیا وه شوون عشق ساده بیم
جوور گیا کوچیچه وه کوچیچه بویده جیم

نه ورتان تان گیس شه و نه نم واسی

تا خودم بکوشم

دهس من و نازت

نه ههر کوو برهسته یهک

ترویسکی هه نه ت سووزنی

نمجا نه ته نیایی و کوچیچه یل هه ناسد

هامارینگ خوهشی نه کاده کوو لا

تا نه زره ته یلمان له سای بنیش

و بافه بافه گیس شه و

بووده خه رمان شه فقه

گیس شه و

سوندس میرزا

کاله که مارانه
و نئسان

کاوه خوسرهوی

ناوم کاله که و شوهرت مارانه
زات ژارینم، ههر جوور جارانه
من نه نه سل خودم، په شیمان نیه م
چوی خه نق کریامه، نه کوره وه تیهم
دهس ته بیعت، ههر خوهی شه ریکه
هه زاران سانه، وه دیته ور خه ریکه
مه و جوودات گشت، ههر که جووریکه
خلقه ت جوورا و جوور، نه ونو و ته وریکه
من شیوه م رهنگین، ناخم پر ژاره
نه و یه که ی نا جوور، زاتی وه کاره
دروینم پر ژاره، نه یین ژار مار
گله یی ناکه م، من نه کردگار
وهلی نه نئسان، سهر دهر ناکه م من
نه ترس رهفتاری، شه و خه و ناکه م من
خه ریکه ریشه ی، خوهی نه بن که نی
ته پل نابووقتی، نه را خوهی ژنه ی
ههر ها فکر خوهی، وه تناق ته نییا
چما ههر نه و ههس، نه بوی نی دنیا
نه مال یه جووره، نه دهیشت سه د جووره
ههر نه و سهر چاوه ی، گشت زلم و زوره
گیاندار و بی گیان، بیینه هه راسان
نه دهس رهفتار و بی رهحمی نئسان
دار و سه وزایی، نه ریشه که نی
وه زهر و ژان، گیانداران خه نی
جهنگو ویرانی، به لا و موسیبت
دهسکاری کردن، رویهت ته بیعت
کار نئسانن، نیبانه گشتی
نه خروار حساو، بهس ته نییا مشتی

سیاسهت رووشنهویری له ههریم کوردستان

KURDISH CULTURE

یه کسانێ بێنا بکا وه سهروهی سستهم حوکمیگ دیموکراتی ک ماف ئادهمیزاد و بیلابیلی له کاروبار ناودهولهتی مسۆگهر بکا. و دیاریشه ک سستهمهیل حوکم دیموکراتی، ک له مللهتهو پهیا بویه و مللهتیش ههمیشه سهراوهی رهوا بویانیه، کارکهن نهرا ریزگرتن له مللهت و ناهمی نهکردنی لهو مافهیه ک شایسته یانه.

دیموکراسی وه معنای شیوایشیو و بازی کردن وه ئاسایش کوومه لگا و نهخش ودهور دهولت ودامودوزگایهیلی و حوکم قانون نیه، به لکوو معنای دابین کردن یه کسان و پاراستن سهقامگیری و سهروهی قانون و تین و گورداین وه وهکارهاردن تهکنۆلۆجیا و ریکارهیل پهروهه پیداینه. له حاله تیگ توانا بووه خشیه ییده دهولت

دیاره ک زهنیهت تاکه کس، وهتهنیا، مولک خودی نیه، به لکوو مولک نهو رووشنهویری سه ک دارشتیه سهی، چوینکه ئادهمیزاد جوور بوونه وهر یا کانتیگ رووشنهویری ئاستبهرز خودی سازندهی رووشنهویری وه وهدهره ک خودی لهی دروس بویه. نهقلیش وه گورهی نهو رووشنهویری گهشه نهکا ک لهی پهیا بویه و وهلیا گههرا بویه، چوینکه رووشنهویری منالان نهقله و قالب ههست و سووزه و ئاراسته کهر رهوش و رهفتاره.

وهرجله باسکردن سیاسهت رووشنهویری، بایهته باس یه ک راسی حاشاهه لنهگریگ بکهیم: ک مللهت کوردستان ههق خودی دیرید ک خاوهن سهروهی خودی بوود و دهولت خودی له بان بنه مای

دیموکراتی و پشتگیری له دامودوزگایهیل گشتی بکریهید، لهو وهخته تویهنید کوومه لگا له دیاردهیل کوتکوته و بوی و دویه رهکی و زورانهیل بیاریزه یید ک شایهت وهل پهیا بوی نازادی و فرهیی و تایه ته مندی په یله و سه ره لدهید و دامودوزگایهیلی تویهن ئی ناکووکیه یله وه شیوه یگ ناشتیانه بوونه ریه و وهخاتر هانداین گیان له یه کحالی بوی و تهوافق و هاوکاری له ناوبه یین لایه نهیل جیا جیا، چوینکه نهوگ له بان بنه مایگ دروس بیا بکریهید ناکامهیل دروسیگ لهی کفهیده. و حکومه تیش بایه ته وه شیوه یگ کارا پاراستن سستهم دیموکراتی بیاریزه یید و کوومه لگای مهدهنی و سیاسه ته دارهیل کارای تره ک و هیزهیل ئاسایشیش پشتگیری لهی بکهن.

نهوسا، له سایه ی رژی مهیل سه رکوتکه ر، ک حوکم عیراق گرتوینه دس و وهتایه تی له قوناغ توتالی تریهت به عسی و دیکتاتوریهت سه دامی، رووشنهویری نه تویه نسته له که شوه وها دهرده داره گی گه شه بکا، و لهو وهخته سیاسهت ههمیشه روی وه روی سیاسه ته دار بو، و ههمیشه کارکردیاد نهرا مژین ده سپی شخهزی رووشنهویر و مالی کردنی وهگوره ی بهرنامه ییل و نهوله ویات و نه جندای رژی م سه رکوتکه ر، و رووشنهویر پلکیا ویده سیاسهت و له ناو بیهوشیه گه یه و تاویا ویده ؛ و بایه خداین وه لایه ن رووشنهویری له لاوا ترین یا سسته یین باز نه یلی بو، چوینکه رووشنهویری خریا خزمهت سیاسهت و له نا کامی ش رووشنهویر له هه لسوکه فتهی فره لاواز و سس بو، و هویر له میکانیز مه یلی نه کریاد و وهی ئاسۆ و وهی بهرنامه نووریاده نه رکه ییل خودی، هه رچه نی ک هه ر رووشنهویریگ خه ریک کاروبار رووشنهویری بوود، خاوهن هویر و خه یال و پشنیاره ییل خویه له باوهت کاروبار گشتی.

وهلی، نمر و له شوون چه سپانن ریشه ی دیموکراتی له کوردستان، دیاره ک کاروبار وه ههنگامه ییل سسیگ خه ریکه وهره و جاخ جارانی خودی چوودهو، و لهیرا رووشنهویری خه ریکه نهو زووانیه تیه ریده وه ک لهی دزیا، و زیاتریش رهخه له سیاسه ته داره ییل له ولات گرید و له روی نهوگ له سیاسه ته داره ییل دوینته ی وسپه ن، له هه لکان بوینیان نهرا دهسلات و کار نه زانیان، نهویش وه وهکارهاردن ریره ی یا مه نهج گومان نهقلی له خاتر رهسین وه دلنپایی نهزموونی، و وهی شیوه گروویپیگ له رووشنهویره ییل سه ره لدان ک وهزووان خوهیان و وهناو خوهیان وهی وسته ی هویچ کهسیگ، و جار یگتر وه زووان ئایدیۆلۆجی خه باتکارانه قسه نیه کهن ک زووان جار کیشه ییل لاهووتی و کاهنه ییل و نهو رووشنهویره یله سه ک خه ریک مقه یه تی کردن و پاسه وانی کردن بنه رته ییل و عاقیده ییل و وهرگری کردن له شناسنامه ییل و بنه رته ییل نه گۆرن. وهلی بایه ته نهخش و دهور سیاسهت و دهسلاتی له تاریخ هاوچه رخان له هویره و نهویمه ن، چوینکه رووشنهویری جوور پله و پایه ، وهداخه وه له شوون سیاسه ته و تیهید و جوور وتاریگه له دوتووی لایه نه ییل تر، و نه دس دیری و نه پا، و یه یشه هیلید رووشنهویری وهره و تاویان بچوود له وه رانه و سیاسهت، لهوهر نهو هه بایه ته رووشنهویری وه په یوه ندی رهخه نگیری وهخوه یه و حه یه ویهت و سه رکه فتنی وهو توانای که موینه ی له نهو هه زکردن پووس خودی و ئالشتکردن به رده وام خودی

وهکاربارید، ک هیلیده ی بتویه نید چشته ییل نوو و توکه م و خاس له شیوه و نموونه و قانون و ته شریعات پهیا بکا. و له رووشنایی نهو کووده تیه ییل گۆرانکاریه یله له هویر و لهو چه مکه یله ک روی وه روی بوون، بایه ته رووشنهویر هاویه ش بوود له به ره مه اوردن چه مکه ییل و ته سه وریل و ته گبیره ییل و له وه ریه و بردن کاروبار گشتی.

رووشنهویری شیوه یگ له وجود له ناو ناهوشیاری (لاوعی) ریشه کوتایه و له بن یادگاری بنگردیه و بووده شناسنامه یگ ک ئاده میزاد و وهلیا ژهید و گوزران کهید و هووکاری بوود، و نه گهریش نه مینده ی، شعور وه کهمی و بیزاری و ته نیایی و وهحشهت کهید. و رووشنهویری خودی له دهقله ییل و وتاره ییل دوینده ی یا له ناو دامودوزگایه ییل و پرۆژه ییل یا له هه لسوکه فتهت و رهفتاره ییل دوینده ی، و رووشنهویر له چه رخ ناوه ندبه نه ییل (وهسایت) ناویه ندبه نیگه له ناوبه یین مه ردم و به شداری کهید له دروسکردن ناوه ندیگ هویری و جههانیگ له چه مک یا که شوه وهایگ په یوه ندی داشت، و په یوه ندی وه نه عله تکردن و رهجم و ته سبب و ته عزمکردن نهیری، به لکوو دوباره هویره وکردن له سسته م هویر و بنه مایه ییل و به ره مه یلی، وهخاتر سه ره له نوو دروسکردن رووشنهویری کوومه لگای کوردستانی،

چوینکه له شوون دیارده ی جههانیگری (عوله) چشته ییل جار یگتر نیه چه و نهرا جاخ جارن. ئیدوارد ئیریۆ (پیاو دهولت فره رنه سی دیاریگه، ۱۸۷۲ - ۱۹۵۷) وت ک: "رووشنهویری نهو چشته سه ک له لای ئاده میزاد مینیده و، وهختی گشت چشتیگتر له هویریه و چوود". له کووتایی ئویشیم: بایه ته رویداگه ییل بجه ونیمه و تا به شداری بکهیم له ئۆپه راسیۆن خولقاندن، وهخاتر فراوانکردن ئاسووه ییل وجود و دهوله مهن کردن توانایه ییل ژبان.

دامه زرانن کتابخانه‌ی منال‌هیل نهرکیگ نیشتمانیه

نه سرین میرزا

زووان و روشنهویری

گول سوو

جوور نه وهك ئاشكراس په پوهندی ناوونی روشنهویری و زووان چوودو نه را سهردهم کلاسیکی و شایهت وهرجه نه وهیش وه ماوهیگ ، نه را نمونه: نه غریقیهیل کویهن حیواواز بوین له ناوونی ملله تهیل شارستانی و نه وانهك زووانیان له روی فامستنه وه نادیار بوی، نه مچا له وهر نه وهك مللهت و مهردمانیگ حیواوازیهیل روشنهویری. وه زووان نه فامسته قسه کردیان و مهردمانیگیش وه زووان فامسته، دی نهیه نیشانهیگ بهلگه دار بوی له بان حیواوازیهیل روشنهویری.

ناده میزاد ههر له سهردهتای ژیانی وه تایبهت فوناغ منالی، هه وهجه وه چشته یلیگ پر له زانیاری و روشنهویری دیری، نه را نه وهك ههر له منالیه و جووریگ په روهرده بوود بهردار و نه هدار هم نه را خود خوهی و هم نه را خیزان و کومه لگایش. وهلی جی داخه هیمان نه و گرنگی یا نه همیهت ته واوه له روی په روهردو روشنهویریه وه نه دریاسه منال‌هیل عراق وه گشتی. ک یهیش مهسه لهی که مته رخمی و بیخه می حکومت و لایه نهیل په یوه نندیدار نیشاندید .

خوهرک گیان ناده میزاد خوهندنه وه یا موتاله کردنه، وهلی ناده میزاد له وهخت منالیه ههل نه رای هه لیکه فیید و هووکاره بکریه یی خاستره له وهك له فوناغ که متوانایی رهنج بکیشید و مهژی نه کیشید. نه هدهب و هونهر و فرههنگ ناده میزاد په یوه سه وه راده ی روشنهویری، نه مچا نه و روشنهویریه فره جار بایه سه نه رای بگه ردید تا بتویه نید له سای بنیشیدو جهنگ تاوتویکردن و گفتوگو وه پی نه نجام بهید له ههر وهخت و شوونیک.

له پرووژگار نه پروومان راسه هوکارمیل ته کنولوجی خاسیگ نه را منال په یا بویه و تویهنن وهخته یل بوشایی یا فراغ خوهران وه پی بوهونه سهر جویر (ته له فزیون، وازیهیل نه تاری، پله ی ستین، نکسبوکس... هتد) وهلی نه یانه په یوهندی نه یرن وه تیرکردن گیان منال له و خوهرکه ک ناوی روشنهویریه و له شوونه یل تر که فیید دمس ک نهویش کتابخانه ی گشتی منالیه!

له گشت کومه لگایگ جووریگ له روشنهویری کریهیده دی، وهلی

نه و کومه لگا ک گرنگی بدریه یده تاکه یلی له گشت مهیدانیگه و، وه تایبهت منالیه یلی، نه وه بیگومان کومه لگایگ خاس و بی کیشه و گرفته، ههر له وهر نه وهیش دامه زرانن کتابخانه نه را منالیه یل نه خش یا ده ور خاسیگ دیری نه را به رزه وکردن ناست روشنهویری و دیوارووژ روشنایگ، چوینکه له ولاته یل جیاجیای جههان ئی جووره خزمه تنگوزاریگ که فیید وهرچه و له وهر نه وهك جویر نه رکیگ نیشتمانی دانریه یید وه تایبهت گرنگیداین وه نه هدهب منال، ک له ولاتیگ جویر روسیا نزیکه ی (۸۰۰۰) کتابخانه ی منالیه یل و جوود دیری له ژیر چه ودیری وزارت روشنهویری. له ولاته یل ئوپی زیاتر گرنگی دریه یده منالیه یل و نه را نمونه: له ولات سوید و له زووان کورده یل نه و ولاته، له کتابخانه یل گشتی بهش منالیه یل دیریید و زیاتر له (۴۰) بهش و ههر به شیکیش تایبهت و جهشتیگ.

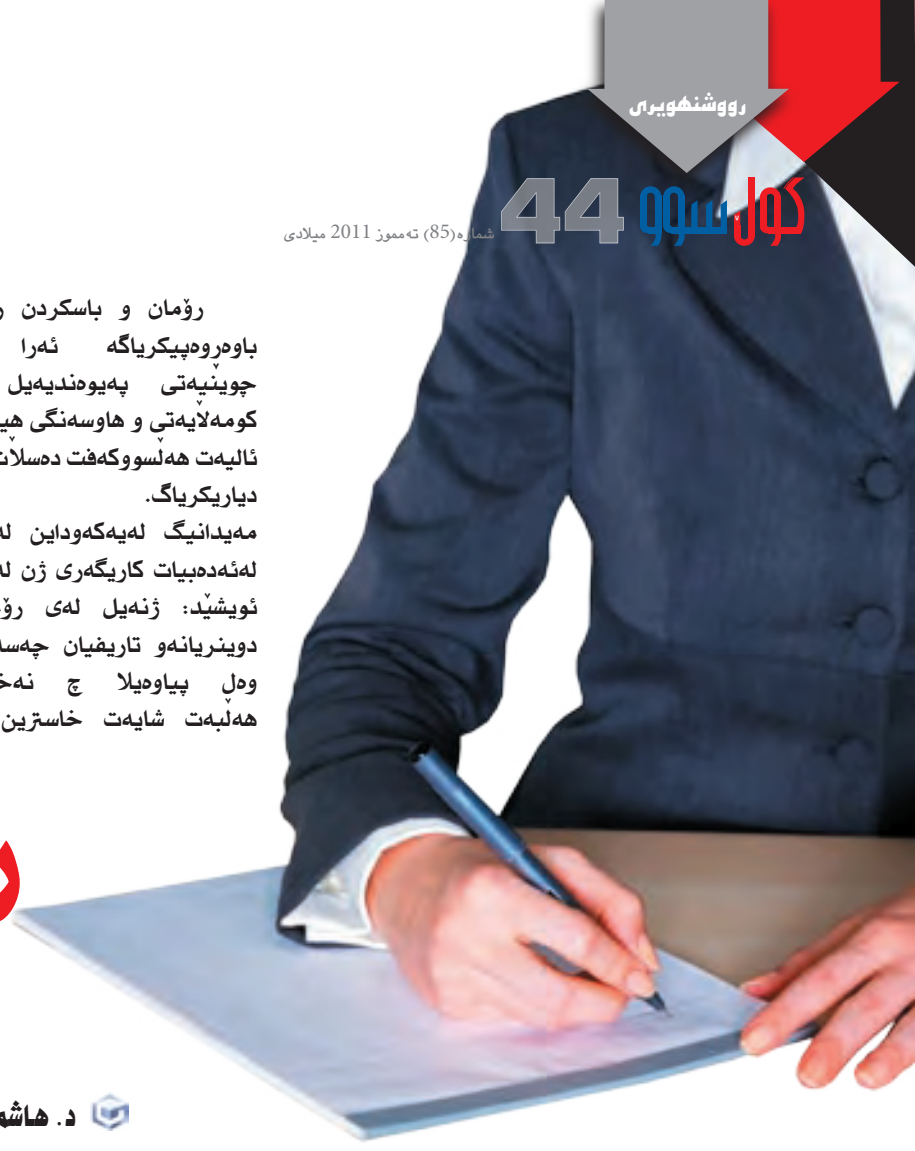
راسه له عراقیش له سال ۱۹۶۸ سهردهتای دامه زرانن کتابخانه یگ بوی نه را منالیه یل له به غدا ی پایتهخت و به شهیل جورا و جوور له تی بوی، وهلی چالکی خاسیگ نه یاشت و تا هاتیگ له گرنگی یا نه همیهتی که مه و بوی، چوینکه نامانچ له دامه زرانن زیاتر سیاسی بوی و ههر له وهر نه وهیش هوچ خزمه تیگ نه رسه انه منالیه یل. نه مچا له ی سهردهم تازه و هویر نازاده، کار خواستیگه گرنگی بدریه یده دامه زرانن کتابخانه ی منالیه یل، چوینکه په که مچا نه رکیگ نیشتمانیه و دویه میش له وهر به رزه بوین ناست هووشیاری و روشنهویری منالیه یلمان.

کلیل رهسینه وهی روشنهویریه. یهیش لهیره مانای نه وهسه ک زووان نه خش یاده ور گرنگ دیریید له بان رهسینه وه له روشنهویری ملله ته یل و دسنیشانکردن روشنهویری تایبهت وه گووره ی فامستن زووان، وهلی وهلی نه وهیشا خود فرانز و جوود په یوهندی سه به بدار له ناوونی زووان و روشنهویری رته و کرد، ک یهیش وه گووره ی هویرورا و نه و نه زمونه ک وه پیا گوهر کردگه له سهردهم خوهی، ههر له وهر نه وهیش مهردمانیگ پایه ند بوین وه فکره و شیواز هویره وکردنی، ک ههرچه نی مهیل فره یگیش داشت نه را په یوه سکردن په یوهندی خاسیگ له ناوونی زووان و روشنهویری.

له راسی بنه رته زووان جویر نه وهك ئویش توانای ناده میزاده له بان شکانن وهر به سهیل سهخت و سه رچه وهی

روشنهویریه، ک ههر دوگیان وهیه که وه به شدارن له هه مان بنه رته ک پرووسه ی گه وشه کردن ناده میزاد سهره تاییه. وهلی نه وهیشا تویه نیم تاریف زووان و روشنهویری وه جیا بکهیم جویر هوکاریگ نه را وه کارهاوردن نیشانه یلیگ له بنیاتناین شوناسنامه ی کومه لایه تی و مقه یه تی کردن له بان یه کگرنگی کومه لایه تی له چوارچیوه ی گرووپه یل کومه لایه تی. نوورستنیک تر ههس له ی باوته له ناوونی سستم روشنهویری و زووان، وه نه وهك ههر یه کیگ له لیان جووره مه شقیگه و ههر دوگیان بریگ هووکار تایبهت گرنته سه خوهران. وهلی نه وهیشا زانیه یل تر ئویش: زووان به شیکه له روشنهویری کومه لگا، نه مچا ناده میزاد زووان وه کار تیهری له وهر خاتر گوزارشکردن له شوناسنامه ی روشنهویری له ناو کومه لگای تایبهت،

رۆمان و باسکردن رۆمان چشتیگ باومروه پیکریاگه ئهرا مهزندهکردن چوینیتهی په یوهندیهیل جووراو جوور کومه لایهتی و هاوسهنگی هیز و میکانیزم یا نالیته ههلسووکهفت دهسلات له کومه لگایگ دیاریکریاگ. مهیدانیگ لهیه که وادین له بان ژن کورد لهئه ده بیات کاریگه ری ژن له رۆمان پیاوهیل ئویشید: ژنهیل لهی رۆمانه یله چوین دوینریانه و تاریفیان چهسه و له په یوهندی وهل پیاوهیلا چ نه خشیگ دیرن؟ ههلبهت شایهت خاسترین مهیدان ئهرا

دهسنیشانکردن شوون ژنهیل له کومه لگای کوردی بهحس ئه و چشته بوود ک رۆمان ژنهیل کورد ئهرا ژنهیل دروس بویه. ژنهیل رۆمانوویس و ههلسووکهفتیان وهل کارهیل پیاو و ژن و تاریفکردن ئهرك و ههقهیلیان، شایهت ئه و درهفت راسوخو بوود ک شیوه کهر ئهدهبی بتویه نیپد وهسه بهب ئهوه وه هویرورای کومه لگا وه خاسترین شیوه بوینیپد. ته نانهت ئه گه ر ئاده میزاد باوه ریش وه کاریگه ری ژیان و ئه زموون نویسه ر نه یاشت له بان ئه و چشته ک نویسیگه ی، ئه وه کریه یگ تاراده ی فره یگ

رۆمان کوردی و ژنهیل رۆمانوویس

د. هاشم نه چه دزاده

دنیا بوود ک باوته گه ها له په یوهندی گورو گورجیگ وهل هس ئهدهبی نویسه ر و کارهیل سه رده ما. وه مانایگ تر کریه یگ ک دهق یا نهس ئهدهبی وه به رهاتگ له لایه ن ژنه یله وه جویر وتاریگ سیاسی ته ماشا بکریه یگ ک له تی خه ته یل سه ره کی هویرورای باو یاته قلید و زال له ده وه ریگ دیاریکریاگ خوه یان نیشان بیه ن. یه که م مه سه له ک له په یوهندی وهل ئی باسه سه ره له ده یگ، ئه وه سه ک ئایا دابه شکردن ئه ده بیات له بان بنه مای ره گه زی یا جنسی نویسه ره یله وه په یمانه یگ هوشیاری دیریگ؟ له راسی ئه یه پرس یاریگه ک له چه ن ده یه ی گوزه یشت مشتومر فره یگ له ناو کۆنگره و دانیشته یل ئه ده بی و ئه کادی می دروس کردگه. (توریل موا) له باسکردنیگ له بان فیمینیزم رووشنایی خه یگه بان چه ن چه مکیگ هاوپه یه وه و هاو ریشگ جویر: هه لو یستیگ سیاسی، ژنی تی، باوه تیگ بیؤلۆژیگ و ژنایه تی، بریگ تایبه ته مندی تاریفکریاگ کلتووری. وهل ئه وه یشا (ئیلیه ن شوالت) مه سه له ی هوشیاری ژنه یل وه سی قوناغ دابه ش ئه کا: قوناغ ژنایه تی

ک پیکهاتگه له دریزه داین وه لاساییکردن شیوه یل زالبوین و نه ریت هونه ری و هه ولداین ئهرا ژنانه کردنیان و قوناغ فیمینیستی ک جه ختکردنه له بان گرنگی و هه ق که مایه تی هیل و قوناغ ژنایه تی ک پیکهاتگه له خودناسین و گه ردین له شوون ناسنامه. ئمجا باسکردن لهی چه مکه یله ئه وه نیشان ئه دا، ک شیوه وکردن له بان مه سه له ی ژن بیجگه چه مک باو فیمینیستم چه مک (ژنی تی و ژنایه تی ییش گریگه خوه ی. تاریف ئی چه مکه یله و گه ردین له شوون شوونه واریان له نویسان و گشتی و نویسان ژنه یل وه تایبهت درهفت ئه وه ره سن ک مه سه له ی دابه شکردن نویسان و هگوره ی جنس نویسه ره گه ی پاکتر و خاستر شیوه بکریه یپد. مه بهس سه ره کی له یرا ئه وه سه ک ته ماشایگ رۆمان ژنه یل کورد بکه یم و له ی دیدو تایبه ته مندی ژنایه یی و شوونه وار هویرو باوه ر ئی جووره فیمینیستیگ دیاری بوود. ئمجا بابزانی م رۆمانوویس ژن له مه سه له ی رۆمانوویسان کوردی تاجه نیگ دیارن و

بهش خوارگ کوردستان

ناراس جهواد

بان شیوه زووان کوردی باشووری، ک یه ییش هویچ وه ختیگ سه ره که فتگ نهویه، چوینکه هه ر شیوه زووانیگ و تایبه ته مندی هیل خوه ی دیری، ئمجا فره جار له ی پرۆسه یا ئاوازیگ جوان تیگسته گه کوشیددی. یا تیگستیگ نازگ ئاوازه گه کوشیددی، وه باوه رم حوسه ین سه فامه نش هه رچه ن ک له چرین و وتن گورانیه یل ته قلید ییش سه ره که فتگ بو ی، له وهر ئه وه گ له شیوه زووانه یل تر وه تایبهت سورانی شاره زاییگ ته واو دیری، وهل توپه نست له شکانن ئه و نه ریته سه ره که فتگ بوود و کاره یل پرۆفشنالیگ به ره م باری. وهل ئارزوو سه ره که فتن ئهرا ئی هونه ره منده ک شایسته ی ئه وه س وه بی بویشیم هونه ره مند، ئومیدواری م هونه ره منده یل وه توانای تریش هه مان ری کا ک حوسه ین بگرنه وهر و به ره یل خوه یان وه له تاریه وکردن هونه ره منده یل تر نه کوشن، ئمروو شاعره یل پایه به رزیگ له بهش خوارگ کوردستان خه ریک خه لقکردن شاکاره یل ئه ده بی گه وران، ئومیدمانه هونه ره منده یل گورانیچرمان له جی له تاریه وکردن گورانی چر یل تر، بوونه ته واو که ر یا موکه ملیگ ئهرا شاعره یل مان و وه نه ف وهرگرتن له و شعره یل مانادار و شیرینه ک وه شیوه زووان کوردی باشوور نویسیرانه بتویه ن کاره یل گه وریاگ به ره م بارن ک له مه رزه یل کوردستان ییش گوزهر بکا.

حوسه ین سه فامه نش و شکانن نه ریته یل هونه ری

ماوه یگ که م توپه نست بووده خاوه ن که سایه تی هونه ری سه ره و خوه ی و ئه لبوومه یلیگ جوور (سروه و ئیواره) به ره م باری، ک وه تیگست شاعره یل خوه ش قه له م بهش خوارگ کوردستان رازیاوینه و، هه رچه ن بهش فره یگ له هونه ره منده یل ئمروومان شعره یل کلاسیک که نه گورانی. یا فره جار وه بیانگ نه وین تیگست نویس گورانی وه ناچار خوه یان تیگست گورانیه گان نویسن. یا جوور جنگ ئاوازیگ که نه وهری یا که نه ی وهر ئاوازیگ، وهل له ناو هونه ره منده یل بهش خوارگ کوردستان سه فامه نش توپه نست ئه ی نه ریته بشکنی و تیگست شاعره یل هاو زووانمان بکاده شاکاره یل نه مر یگ. یه کیگ له گه وراترین کیشه یل هونه ری کوردستان خوارگ ئه وه سه ک بریگ له هونه ره منده یل مان تواناییه یل خوه یان وه له تاریه وکردن هونه ره منده یل به شه یل تر کوردستان کوشن و هه رچه ن ک شاره زایی له شیوه زووانه یل کرمانجی و سورانی نه یرن، وهل وه شیوه زووانه یله گورانی چرن و بیجگه له دهر خستن وشه یل گورانیه گه وه شیوه یگ غه له ت له روی فۆنه تیکی، ناتویه نن وه جوورگ بایه د بوود گورانیه گه بچرن، یا بریگ جار تیه ن له بان هه مان ئاواز تیگسته کرمانجی یا سورانیه گه ئالشته و که ن یا هه لیه وگه ردن ئهرا

فره کهس هونه ره منده دنگخوه شه گه ی شار کرمانش حوسه ین سه فامه نش، وه یه کیگ له خاسترین هونه ره منده یل دنیا ی ئاواز و گورانی کوردی وه تایبهت له بهش خوارگ کوردستان زانن و گورانیه یل جوانیگ جوور (خوه یشگه خاسه گه م، ئیواره، نازار ناسمان که و... تد) وه دنگ سوزدار سه فامه نش، مه رزه یل کرمانش، ئیلام، لورستان، هه مه دان، خانه قین و مه نه یل گوزه رانه و بیجگه له شار یل به شه یل تر کوردستان، له ناو دل هاو زووانه یل نیشته جی ده یشت ولات و ته نانهت فره کهس له مه ردمان غه یر کورد ییش جی گرتنه. سه فامه نش له وهر ئه وه گ بیجگه له شیوه زووان کوردی باشوور وه فره تر شیوه زووانه یل تر زووان کوردی توانایی گورانی چرین دیری، توپه نستگه کارنامه ی هونه ری زه رینیگ ئهرا خوه ی دروس بکا و بهش فره یگ له هاو زووانه یل مان له گشت چین و توپه یل کومه لگای کوردی عاشق و شه یدای دنگه دلنشینه گه ی بکا. ئه و توپه نست له کیشه ی فره تر هونه ره منده یل بهش خوارگ کوردستان گوزهر بکا ک ئه ویش له تاریه وکردن گورانیه یل هونه ره منده یل ناو دار کورده، هه رچه ن ئه ویش له سه ره تای کاره یل هونه ری وه له تاریه وکردن گورانیه یل هونه ره مند پایه به رز ناسر ره زازی ده سه وپیکرد، وهل له

کلیل دل ژن

کلیل دل ژن بیکهاتګه لهچن ګفتوګوویګ ئاسایی، ک ژن نارمزو ژنهفتنیان نهکاو هس وهپیان نهکا، ک نهوانهپیش نهپانن:

کلیل یهکهه: ګووشګرتن:

ګرنګرتین موحامله یګ ک وهل ژنا کریهپد... نهویش نهوهسه لهوهختیګ ګووش لهلی تهکنید هسیګ لهیوا وهپي بهخشید ک ګرنګی یائهمیهت دپیدپې، چوپنګه ژن وهپی خوشه نهو ههلویست و چالاکیهپله ک لهژیانی وجود داشتنه وهجوانی باسیان بکا، نهجا وهګووشګرتن نهړای و نیشتند وهلیا، هس جوان و قویلیګ لهلای پهیا بوود ک بووده مایهه رهسینهوهو زیاتر نزیکهووین لهیهکتری.

کلیل دویهه: پشتګرتن یا لایهنگرتن:

فره خوشه نهړا ژن لهوهختیګ هس نهکا ک هاوسرههگهه ها وهلیاو هدس هاوکاره نهړای دریز نهکاو قورسایيګ لهپانی ئاسانهو نهکا و لهگشت وهزیګ نانااسایی ک روی وهروپی بوود مقیهتهی لهلی نهکا،

کلیل سییم: هرسامبوین وهپی:

ژن ئاشق نهوهسه هس وه نهوه بکا هاوسرههگهه هرسام یا موعجب بوپه وهپی، وه شیواز هویرهوګردنی، نهړا نمونه: یا وهریکخستن جنګ، یا خودرازاننوه، یا وه بوو کهسایهتی و بوو خوشی، یا وه روح سووکی و ئازایهتی و ئاست رووشنهوری و زانستی، ک نهو ههمیشه چهوهری ژنهفتن چرپهه هرسامبوین هاوسرههگهه نهړای.

کلیل چوارهه: ګرنګی وهپیداین:

ههمیشه خود لهیوا نیشان بیه ک خیزانهگهه مایهه ګرنګی یا نههمیهت وهپیداینه نهړاد، ګرنګی بیه قسهیل، وهګورهه ههلدااین خود ههل بیه وه جووریګ ک تهوهر یا محوره ژیاندهوه.

کلیل پهنجم: هانداینی:

ههمیشه هانی بیه تا بووده نهو کهسایهتیته ک خودی خهو وهپیهه دوینید، وهههرجیګ خود لهسایهه بیمیدوه. ههل بیه وه سووز و هووش و رووشنهوری مامله هلدا بکاو تنیش ههمیشه سووز و خوشهویسی خود نهړای نیشان بیه.

کلیل شهشهم: شانازی وهپیهه بکه:

لهیوا لهلی بکه ههمیشه هس بکا ک تن شانازی وهپیهه کهد، چارچاریګ نهو هسه نهړای ئاشکرا بکه، وهتایهت لهوهردم منالهیلدان، ک نهویش بووده هوکار هسکردن وه خوشییګ لهدهروین و لههمان وهخت هس وه وجود خودی نهکا.

* شازن کاترین (Katherine Knight): یهکهمین ژن ئوسترالی بوی ک لهزنداد حوکم ههتاهاهتایی وهرګرت وهپی وهخشین. ئی شازنه خاوون تون وتیژی فرهیګ بوپه لهژیانی تارادهیګ ئادهمیزاد هسربریوه و خوشهوهیسهگهه خودیسی وه چههو کوشت و سهری ناسه دار و نامهپیګیش نهرا منالهیلی لهبان هسرهگهه هیشتیهسهجی.

* ئیرما ګریس (Irma Grese): یهپیش هسربازیګ نازی بوی و وه خوینمژ ناسریا، جوور پاسهوانیګ له یهکیګ له هسربازگیاهیل کوشتن کار کردیاد، نهجا وهختر نهوهک دووس کارهگهه خودی داشت، لهسال ۱۹۴۲ پلهه ګهورای چهودیریل وهپی دریا ک یهپیش ګههوراترین پله بوی وهتایهت نهړا ژنهیل. ههر لهوهر نهوهپیش بوپه وهپرِس (۲۰) هزار ژنه یههوودی لهوانهک زندانی کریاوین، کار ئیرما نهوه بوی ک ژنهیل زندانیکیریاګ خستیاده وهردم سهگهیل ورسګ ک وهو جووره جهسهیان کوتکوت کردیاد و کوشتیادهیان بیجګه نهوهک وه ګوللهو سزای قورسپش سزایان دیاد.

* ئیلیس کوچ (Ilse Koch): ژن کارل کوچ سهرکردهی هسربازگیاهیل کوشتن. ئی ژنه وهشیوهی درندانهیګ سزای زندانیهیل دیاد تا کوشتیاګهیان و یهپیش پُوست سهرزک سهرپهرشکارهیل وهپی وهرګرت و دوپاخریش لهمانګ سپتهمهبر لهسال ۱۹۶۷ خودی لهناو زندان ژنهیل خنګان.

* ماری ئان کونتن Mary Ann Cotton: لهبیهسهیل عومری شوی کرده ویلیام موبرای و ههپیش منال داشت و گشتیان تویش نهخوهشی هاتن و مردن و تهنانهت هاوسرههگههیی وهو نهخوهشیه مرد، دوپای نهوهپیش شوی کرده یهکیګ تر و نهویش وههمان نهخوهشی هاوسرهه یهکهمینهگهه مرد، ک لهسال ۱۸۷۲ حوکم لهسیدارهداینی دریا وهسهبهب نهوهک ماددهی زهرنیک جویر زهر داویده قوربانیهیل.

* مایرا هیندلی (Myra Hindley): ئی ژنه بریتانیه وهرپرِس بوی لهبان کارهسات رهانن و سزاداین و کوشتن سی منال لهژیر عومر ۱۲ سالان و دو ههرزهکار. ک حوکم دریاو لهزنداد مهنده تا مرد.

* بیل ګونیس (Belle Gunness): له ولات نهرویچ لهسال ۱۸۵۹ هاتیهسه دونیاو داستانهیل فرهیګ لهپانی نویسیاس و یهکیګ لهو ژنهپله ک تاوانهیل فرهیګ دژ ئنسانیهت نهنجام داګهو کهسهیل فرهیګ لهژیردهسی بوپنهسه قوربانی.

* کوین ماری (Queen Mary): یهپیش دویهت پاشا هنری ههپشتهمهوه ههلایل فرهیګ داس نهړا هاوردنهوهی ئنګلتههرای کلسولیکي و ههر لهوهر نهوهپیش فرهیګ له پروتستانیهیل کوشتیهو لهسیداره داګهوه نهوانیش ناچار بوپنه بوان وهروه ولاتیهیل تر و تهنانهت لهوهخت مردنیشی ترسیانه دوواره بانوه نهړا ولات خودیان.

درندهترین ژنهیل جههان

ګول سوو

ههر له هسرهتای ژبانی مهکریاز بوی و دژ دویهته عازدهویل بوی وهتایهت نهوانه ک لهلایان کارکردیان جویر خزمهتکار، ک وه جوورهیل وهخشیانهیګ سزایان دیاد و بیجګه نهوهپیش دویهت هفتیارهیل ګرتیاد نهړا خزمهتکردن و نهپشتیاد چاریکتر خیزانهیلایان بوپننهیان وهچهو. وهل نهوهپیشا وه پیسترتین شیوه مامله وهلیانا کردیاد و لهګووشتیان بریاد و دیاده خودردیان، وهل نهوهپیشا هاوسرههگهه (فرهنسیس ناداتسی) کینهت له دل بوی ههر یهخسیریګ بکهفتاده ژیردهسی سهری بری و له بان جهسهگهه سهما کردیاد، ک یهپیش هاندیهیګ بوی نهړا ئیلزابیس تا هووکارهه کوشتن و برین بوود.

ئیمه ههمیشه هویر خستیمنهسه لای نهو کارهساتهیل ترسناک و مهترسیداره ک پیاوپهل نهنجامیان دهن له جههان و هویر له وجود بهعزه ژنهپیلګ نهکردیمنه ک زیاتر له پیاوپهل درندهترین رهفتاردهیل نهنجام دانه له ژبانیان و بوپننهسه مایهه مهویسی و ژبان مهردمان تر وه دریژیی سهردمهیل جیاواز و تاریخیګ له درندهپهتی نهړا خودیان لهناو لاپههری ژبانیان دروسکردنه، لهوانهپیش: * ئیلزابیس باسوری (Elizabeth Bathory): له درندهترین خوینمژیل تاریخ هنگاریه له سلوفاویا. باسوری لهسال ۱۵۶۱ له خودرهتاوای هنگاریا (مجر) له خیزاننیک پاشایهتی هاتیهسه دونیا، ئی ژنه

نامه‌ی منالیک نُرا خودا!!!

خیزانیک که مدس و فقه‌رحال ک هویج
دراهم‌تیک نه‌یاشتن و فرمیش وه زحمه‌ت
نان رووژانه‌یان که‌فتیاده ده‌سیان، باوگه‌گه‌یان
ناوی (کاکه باز) بوی و دایگیانیش ناوی
(ناهو) بوی و کور و دویه‌تیک داشتن وه
ناو (میلاد و تهرگول)، میلاد عومری نزیکه‌ی
هه‌یشت سالان بوی و دویه‌تیک‌گه‌یش شه‌ش سالان.
ئی خیزانه هه‌میشه له‌ناره‌جته‌ی بوین، رووژانه
کورگه روی کردیاده ده‌یشته‌یلا نُرا کوشتن
مهل و په‌لوه‌ر و فره‌جاریش له‌کنار چه‌مه‌یل
مه‌ندیاده نُرا راوکردن مامر ناوی، رووژانه
باوگیانیش خه‌ریک کارگه‌ری بوی له ناوایه‌یل
ده‌وروه‌ریان، یا جفتیاری کردیاد نُرا مه‌ردم
تا پویلیگ بکه‌فیده ده‌سی، چوینکه دایگه‌گه‌یان فره نه‌خوش
بوی و تویش نه‌خوشی گورچگ هاتوید و کوچگ له گورچیله
داشت و یه‌یش بویه هوکار نه‌هوک باوگه‌گه هه‌رجی په‌یا کرد
گشتی نیاده بان نه‌خوشی ژنه‌گه‌ی، وهل نه‌وه‌یشا زه‌ویگ داشت
نه‌ویش فرووشت و له‌ری نه‌خوشخانه‌و ده‌واو درمان خه‌رج کرد،
دی رووژ وه رووژ گوزران نه‌و خیزانه خراوتر و شویه‌گه‌یشی فره
شه‌کته بویاد، مناله‌یلشی ک له‌خوه‌ندنکا بوین باوگه‌گه‌یان نه‌و

ماکوان که‌ریم

ساله نه‌زانست چوین پویل جانتاو جنگه‌یلان په‌یا بکاو ته‌نانه‌ت
نه‌تویه‌نست خواردن رووژانه‌یان نهرایان په‌یا بکا.

نمجا دایگیانیش رووژ وه رووژ زیاتر وه‌رهو نه‌خوشی چیاد
و باوگیانیش نه‌وه‌ره هویرهو کرد و نه‌وه‌نه خفه‌ت خوارد
ناچار بوی و توست خوه‌ی بکوشید! هه‌ر له‌وه‌ر نه‌وه‌یش بریاردا
سه‌ر خوه‌ی نه‌لگرید و بجوود وه‌رهو شار تا بریگ پویل په‌یا
بکاو نُرا مناله‌یلی کلیه‌و بکا، باوگ سه‌ر خوه‌ی نه‌لگرت و مال
و منالی هیشه‌جی و روپکرده شار. دایگ میلاد و تهرگولیش
وه‌ختی جه‌وی که‌فته مناله‌یلی ک وه‌بی ناز باوگ له‌خه‌م ژیه‌ن،
نه‌وه‌نه‌ی تر ددردی گران بوی تا ناچارې له‌یوا له‌لی کرد چیاده
ماله‌ هاوساو چه‌ن جاریگ نان نُرا مناله‌یلی فه‌رز کردیاد، وهل
له‌شوون چه‌ن جاریگ دی که‌سیش نان وه‌بی نه‌یا. نمجا رووژیک
میلاد و تهرگول فره ورسگیان بوی و هویر له‌وه‌ر کردن چه‌بکه‌ن؟
زویتز ژنه‌فتوین ک له‌ناو ناوایه‌گه‌یان پُوست نامه (سه‌ندوووق
به‌رید)یگ ها له‌تی و له‌یوا هسکردن ک خودا ها له ته‌هران،
چوینکه دایگیان له‌یوا هویرهو کردیاد ک باوگیان

مردگه‌و چه‌ن جاریگ پرسیار له‌لی کردیان
باوگمان نُرا کوره‌ چه‌ی؟ نه‌ویش
جاریگ وتیاد باوگدان چه‌سه‌را
لای خودا گیان و جارجاریگیش
وتیاد چه‌سه‌را ته‌هران، دی
ئی فسه له‌مه‌ژگ هه‌ردوگ
مناله‌گه چه‌سپیاو له‌یوا
زانستیان ک باوگیان
چه‌سه‌را لای خودا له‌ته‌هران!!

هه‌ر له‌وه‌ر نه‌وه‌یش هویر له‌وه‌ر کردن
نامه‌یگ بنویسن نُرا خودا له‌ته‌هران
و زانستیش ک خودا ده‌سلات گشت
چشتیگ دیرید، چوینکه هه‌میشه
دایگیان لالکیاگه‌وه له خودای

په‌روه‌ردگار، دی میلاد و تهرگول قافه‌ز و فه‌له‌میگ هاوردن و
نامه‌یگ نُرا خودا نویسان و له‌نامه‌گه فسه نُرا خودا کردیان
و له‌تی نویسان: خودا گیان هه‌رج کاریگ دیرید واز له‌لی بار،
به‌س ئی نامه‌ی نیمه بخونه‌وه، چوینکه نیمه که‌س نه‌یریم
تا قسه نهرای بکه‌یم و باوگمان هاتگه نُرا لای تن و نیه‌زانیم
چه وه‌سه‌ری هاتگه و تائیسه نه‌هاتیه‌سه‌و و دایگمانیش فره
نه‌خوشه‌وه شوه‌انه له‌تاو ژان و نه‌خوشی خه‌و نه‌یرید و له‌تاو
دویری باوگمان هه‌ر گیرید، نیمه‌یش نه‌یه دو رووژه نانیک نه‌یریم
بخویمه‌ی و فره‌یش ورسگمانه، خودا گیان به‌و نُرا مالان و خودد
بنووره حلمان و نیمه هویج دروویگ ولدا نیه‌که‌یم و فره‌یش
خوش دایگمان توایم، برسه هانای و بوهری نُرا نه‌خوشخانه،
چوینکه ئیسه نیمه پویل نه‌یریم و نیه‌تویه‌نیم دیاری نُرا
تنیش بسینیم خودا گیان، به‌س ئی گول بوو خوه‌شه خه‌یمنه

ناو نامه‌گه نهراد وه‌دیاری، رجا له‌لید که‌یم به‌و نُرا ناوایه‌گه‌مان
و باوگمانیش وهل خوددا باره‌و بیلا ئی زمسانه سه‌ردمان نه‌ود
و که‌س نه‌یریم چیلگ نهرامان بکا و نیمه‌یش نیه‌تویه‌نیم دار
بووریم و هه‌ردوگمان فره دووسد دیریم، دی خودایا چه‌وه‌رید
که‌یم و نه‌گه‌ر هاتید نُرا ناوایه‌گه‌مان یه‌ک هه‌مگه گول نهراد
چنیمنه‌و و ده‌یمنه‌ی پید وه دیاری. میلاد و تهرگول له ناوای
(گوله‌یه‌بوون) دویاخر وه‌ختی نامه‌گه خه‌نه ناو نه‌و سه‌ندوووقه ک
له‌بان جاده‌ی ناوایه‌گه‌یان دانریاوید و دو رووژ جاریگ پُوسته‌چی
نه‌و ولاته تیه‌ید و نه‌واده‌ی. دی هه‌ردوگیان گشت رووژیک چیانه
بان جاده‌گه‌و چه‌وه‌ری خودا کردیان تا باید نُرا لایان، نمجا چه‌ن
رووژیک هه‌ر وه‌و شیوه تیه‌نه بان جاده‌گه‌و چه‌وه‌ری که‌ن.

دویاخر وه‌ختی نامه‌گه رسیکه سه‌نته‌ر نه‌و شار گه‌ورا ک پُوسته‌یل
دابه‌ش بکه‌ن، ژنیگ گشت نه‌و نامه‌یله ریگ خه‌ید ک چه‌وی
که‌فیده نامه‌ی میلاد و تهرگول دوینید هویج ناویشانیگ وه‌پیه‌و
نیه‌و بوو خوه‌شیک له‌لی تیه‌ید و نامه‌گه‌یش ده‌می نه‌وه‌سیاگه‌و
بریگ له گوله‌گه‌یش که‌فیده خوار، نمجا وه‌ختی ته‌ماشای نامه‌گه
نه‌کا نُرا نه‌وه‌ک بزانید ئی نامه نُرا ج ناویشانیگه، دوینید

نویسریاگه (نُرا خودا)، ژنه کارمه‌نده‌گه‌یش
نه‌للاجه‌ویی تیه‌ید و خوه‌نیدوه‌وی
و ده‌س نه‌کاده گیرستن و گشت
کارمه‌نده‌یل له‌ده‌وری کرده‌و
بوون و له‌لی پرسن
چه‌ده که‌سیگد
گیان له‌ده‌سداگه، چه
رویداگه؟ نه‌ویش وه
گیرستن و نامه‌گه‌ی میلاد
و تهرگول نهرایان خوه‌نیدوه‌و
و کارمه‌نده‌یلش ده‌س که‌نه
گیرستن و له‌ناو خوه‌یان بریار
ده‌ن نه‌و دو منال مه‌ویسه ناؤمید

نه‌که‌ن ، هه‌ر له‌وه‌ر نه‌وه‌یش وه‌هه‌له‌په‌له گشتیان
پویل خاسیگ له‌ناو خوه‌یان نهرایان کرده‌و که‌ن و نامه‌گه‌یش
ره‌سنه وه‌رپرس شارگه‌و یه‌کسه‌ر که‌سه‌یلگ له‌نه‌خوشخانه
وه نه‌مبولانسه‌وه چنه‌را ناوایه‌گه‌و پرسیار ماله‌گه که‌ن وه‌ناو
هه‌ردوگ مناله‌گه‌و خوه‌یان له نزیکه‌وه وه‌زعه‌گه دوین، نمجا
یه‌کسه‌ر دایگه‌گه‌یان ره‌سنه نه‌خوشخانه‌و پویل و جنگ خاسیگ
نُرا مناله‌یلش دابین که‌ن و خواردنیش نهرایان دروس که‌ن
و مه‌ردمانیگ سه‌رپه‌رشیان که‌ن و نُرا ماوه‌ی مانگیگ ناهوو
دایگیان له‌نه‌خوشخانه مینید و چاره‌سه‌ر ته‌واویگ نهرای که‌ن
و له‌ده‌زگایه‌یل ره‌سانن باوگیانیش ناگاداره‌و که‌ن و هه‌واله‌گه
ره‌سیدپی و نه‌ویش یه‌کسه‌ر تیه‌یدوه نُرا ناو مال و منال خوه‌ی
له ده‌زگای پُوست شارگه‌یش دامه‌زریه‌ید و ناهوویش خاسه‌و
بوودو خوداوه‌ند گه‌ورایش هویج که‌سیگ ناؤمید ناکا.

په‌ندیگ پیشینان هه‌س، هه‌میشه وه‌ل خودما ئویشمه‌وه‌ی، و‌ه‌ز که‌م گشت لایگمان بنه‌یمنه‌ی خه‌یالمان و‌ فکره‌و له‌ل بکه‌یمن چوینکه‌ خولاسه‌ و‌ پوخته‌ی ئه‌زمووون ملله‌ته‌یله، ئی په‌نده ئویشید: (هه‌زار ره‌فییق داشتوید نه‌ک یه‌ک دوشمن)، چوینکه ره‌فییق چه‌نی فره‌ بوود یه‌ک خه‌م دیرید، ئه‌ویش ئه‌وه‌سه‌ چوین ئه‌رک ره‌فییقایه‌تی وه‌لیه‌و بوویده‌ ری و‌ نازی بکیشید، وه‌ل خودا بکه‌م دوشمن و‌ دوشمنکاری وه‌ ریوار هوپج به‌نه‌یگ خودا نه‌ود، چوینکه ئه‌وه‌نه‌ خه‌م و‌ خوسه‌ ئه‌را ئایه‌م په‌یا که‌ید هیلیده‌ی وه‌رجه‌ وه‌عه‌دی خودی پیر بوود پشتی بجه‌میهد و‌ نه‌ شه‌وی شه‌و بوود و‌ نه‌ رووژی رووژ و‌ هه‌میشه‌ هه‌ر له‌ چه‌وه‌ری بوود نه‌وه‌گ تویش شه‌ر باید و‌ دوشمن فرسه‌ت له‌ل په‌یا بکه‌ید و‌ غه‌دری بکه‌ید، به‌ل دوشمنایه‌تی ناگریگه‌ و‌ گره‌ی ها ناو دل و‌ عومر ئایه‌م سرنید و‌ له‌ تام خووشی زیان بیبه‌شی

دوشمنایه‌تی پشی و‌ مار

ماجد سویره‌مه‌یری

که‌ید، و‌ ئه‌وسا هه‌رکه‌سی بتواستیا‌د دوعا و‌ نزی گه‌ن له‌ یه‌کیگ تر بکردیا‌د، وتیا‌ده پی : بچوو خودا بکه‌م تویش شه‌ر باید... وه‌لی باوته‌ ئه‌را نیشاندا‌ین ئاسه‌وار گه‌ن دوشمنایه‌تی و‌ئا‌کامه‌یل سه‌ختی، پیشینه‌یلمان وه‌سه‌هاتیگ فره‌ ئه‌رامان هه‌لوه‌سینه، تا ری نیشانمان بیه‌ن، و‌ ئیمه‌یش له‌یرا یه‌کیگ له‌و وه‌سه‌ره‌اته‌یله ئه‌رادان هه‌لوژاردیمنه‌ به‌ون بیلا بیه‌یمنه‌ ویز نه‌قل و‌ نا‌کام ئی کیشه‌ی کوومه‌لایه‌تی گه‌ورا بزانیمن:

حفتیار یا کشاوه‌رزیک ، له‌ یه‌کیگ له‌ ئاوا‌ییه‌یل خودمان، یه‌ک پشیک فره‌ هار وه‌اج و‌ مزویر داشت، ک فره‌ درنه‌ بوی، و‌ مه‌ردم ئاوا‌ییه‌گه‌، گشتی له‌ده‌سی شکات کردیان، ک بویه‌ مایه‌ی شه‌رمه‌زاری و‌ په‌شیمانی ئی حفتیاره‌ ک ئیوه‌تی کردوید، رووژیک له‌ رووژان وه‌ختی وه‌ره‌و شار جو‌یا‌د، و‌ مه‌ردم ئاوا‌یی هه‌میشه وه‌ شار وتیان مال حکوومه‌ت ک هه‌میشه باج له‌ مه‌ردم سینید و‌ زندان هاتی و‌ سه‌رباز و‌ پو‌لیس هاتی، ئی کابرایشه‌ پشیه‌گه‌ی خسته‌ ناو پیارزگیگ و‌ وه‌ل خو‌هیه‌و برده‌ی ئه‌را ناو شار، تا له‌ورا ولی بکه‌ید و‌ له‌ل قورتار بوود... له‌ ری وه‌رجه‌وه‌گ بره‌سیده‌ په‌ر شار روی کرده‌ جوو ناو نزیکیگ، تا که‌میگ ئاو یخو‌هید و‌ له‌نا‌کاوا، له‌ورا له‌ودیم جووه‌گه‌ ماریگ دی، و‌ له‌ رخا زوی زوی خودی کیشاره‌و و‌ ئی شوونه وه‌ فرسه‌ت خاسیگ زانست تا له‌ پشیه‌گه‌ی قورتار بوود و‌ بیه‌یده‌ی گژ ماره‌گه‌یا و‌ ئنجا هات و‌ پشیه‌گه‌ی له‌وه‌رانوهر مارگه‌ وه‌ردا و‌ دریزه‌ دا وه‌ ری کردن خودی وه‌ره‌و شارگه‌.

ماره‌گه‌ هیمان تو‌یله‌ و‌ سه‌رگه‌رم بوی و‌ پشیه‌گه‌یش هیمان له‌تاف جایل جوانی و‌ ئه‌وپه‌ر توانای خودی بوی وه‌ه‌ردوگیان له‌ی دیم و‌ له‌و دیم جووه‌گه‌ وه‌رانوهر یه‌کتری گردن و‌ هوپجکامیان زات ئه‌وه‌ نه‌یاشت په‌لامار ئه‌واکه‌ی تر بیه‌ید و‌ غیره‌تیانی‌ش قه‌بوول نه‌کردیان مه‌یدانه‌گه‌ ئه‌را یه‌کتری چوول بکردیان.

کابرای حفتیاریش وه‌ختی کاروبار خودی له‌شار ته‌واوکرد و‌ دهمه‌و ئیواره‌ وه‌ره‌و مال خودی له‌ ئاوا‌یی که‌فته‌ ری، بریار دا وه‌لای ئاوه‌گه‌یا رهد بوود و‌ ته‌ماشا بکه‌ید له‌ورا چه‌ روی دایه‌ و‌ ج خه‌وه‌ره... وه‌ختی چویه‌ نزیکه‌و چه‌ دی؟! ته‌ماشاکرد مارگه‌ پیر بویه‌ و‌ شاخ دهرکردیه‌ و‌ پشیه‌گه‌یش پیر و‌پاتال که‌فته‌یه‌ و‌پشتی چه‌میاس و‌ ئاوه‌گه‌یش له‌ هه‌یومت مه‌رو‌بردنیان له‌ یه‌کتری هه‌ر خه‌ریکه‌ مه‌وج ده‌ید...!!

داخه‌م ئه‌را‌ی یه‌ی شه‌و تره‌ک خوده‌ بو‌یدو به‌زم سه‌ر شه‌وی تا گه‌ر دواره‌ بشکنیم له‌و بوو هه‌ناسه‌ سه‌ر خه‌وی تیه‌ریکه‌شه‌و بگری‌دن ئی مانگه‌شه‌وه‌یل بی نزه‌ کووره‌و بوودن ئه‌وماله‌گ نه‌ودن له‌ ناوی چه‌و که‌وی هه‌ی ئاهوو تاشه‌یل به‌رز ها‌کوو خه‌یال سه‌وز ت بشکی ده‌س نه‌و کافره‌ کرده‌د وه‌ نه‌خش قه‌ی نه‌وی وه‌رده‌یل وشک با‌یر ئی گه‌رمه‌سیره‌ بوینه‌ چه‌و به‌و چینیکه‌نگلا‌شنگ بنوور له‌ی گه‌رده‌تویچانه‌ ده‌وی وه‌ختی وه‌ میل سه‌رمه‌دان سویره‌مه‌ی شه‌وار کیشیده‌ چه‌و هوید وه‌ پیمه‌و بوو که‌سم یه‌ی ده‌ف بیه‌ بال چه‌وی

داخه‌م ئه‌را‌ی یه‌ی شه‌و تره‌ک

عه‌لی ئولفه‌تی

WWW.SHAFAAQ.COM